

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ε. ΣΕΡΓΙΑΔΟΥ δ. φ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΝΕΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ Π. Κ. Ε. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ Β'.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΣΕΡΓΙΑΔΟΥ ΚΑΙ ΣΑΝΤΑ

549 — Πέραν - Τεκές — 549

ΕΝ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΙ

1908

Πᾶν ἀντίτυπον δέον νὰ φέρῃ τὴν ἴδιόχειρον ὑπογραφὴν τοῦ ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Δ. Ε. Σεργιάδου καὶ τὴν σφραγίδα τῶν ἐκδοτῶν. *Σεργιάδης*

معارف نظارات جليله سنك ٢٢ نومروى و في ١٠ مارت سنن ٣٢٤ تاربخلو
رخصتنامه سيله طبع أولى شدر.

.....
Ἐκ τοῦ Ἐμπορικοῦ Τυπογραφείου Ἀριστοβούλου καὶ Ἀναστασιάδου
Κωνσταντινούπολις. Γαλατᾶ, Πεμπτοπάζαρον, ὁδὸς Τσεσμέ, 3.
.....

ΤΩΝ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΩΝ

ΑΓΙΩΙ ΒΙΖΥΗΣ

ΚΥΡΙΩΝ ΚΥΡΙΩΝ

ΑΝΘΙΜΩ, ΣΑΡΙΔΗ,

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΑΠΕΙΡΟΥ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΟΥ

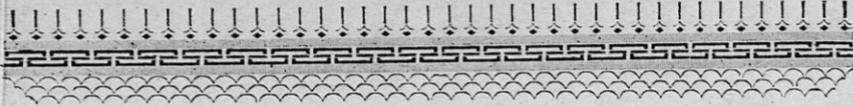

Ἄναδιφῶν τὰ χειρόγραφα τοῦ πρό τινων ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του καὶ ὑπὲρ τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς μαθητιώσης νεολαίας τὸν βίον τερματίσαντος πολυκλαύστου ἀδελφοῦ μου **Γεωργίου**, εὗρον μεταξὺ αὐτῶν καὶ χειρόγραφον Ἐλληνικῆς Ἰστορίας, τὸ δποῖον διαρρυθμίσας κατὰ τὸ ἐν ἴσχυΐ ἥδη πρόγραμμα τῆς Πατριαρχικῆς Κεντρικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, προέβην εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ πρὸς χρῆσιν τῆς τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἀγαπηθείσης νεολαίας τῶν δημοτικῶν καὶ ἀστικῶν σχολῶν, πεπεισμένος, ὅτι θέλει τύχῃ τῆς αὐτῆς παρὰ τοῖς Ἑλλογίμοις κυρίοις διδασκάλοις ἐκτιμήσεως, ἵστινος ἔτυχον καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ ἔργα, πρὸς οὓς καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἐκφράζω θερμὰς εὐχαριστίας.

Ἐν Κωνσταντινούπόλει, τῇ 1^η Ιουλίου 1908.

•Ο •Εκδότης

Ξ. ΣΕΡΓΙΑΔΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΧΡΟΝΟΙ ΜΥΘΙΚΟΙ

Χωρογραφία τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους Ἑλλὰς ὠνομάζετο μία μικρὰ χώρα τῆς Θεσσαλίας, ἡ ὅποια εύρεσκεται μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἐνιπέως καὶ Ἀσωποῦ. Εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐβοσίλευσε καὶ ὁ Πηλεύς, ὁ πατὴρ τοῦ Ἀχιλλέως· βραδύτερον δομως Ἑλλὰς ὠνομάσθη καὶ ὅλη ἡ πρὸς νότον αὐτῆς χώρα, ἥτις ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ τῶν ἔκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ φθάνει μέχρι τῆς νοτίου παραλίας, ὅπου εὑρίσκονται τὰ ἀκρωτήρια Ταίναρον καὶ Μαλέας, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἐκ τοῦ ὄνοματος τούτου ὠνομάσθησαν "Ελληνες".

Ἡ Ἑλλὰς διαιρεῖται εἰς τρία μέρη: Τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς Νήσους, αἱ ὅποιαι εὑρίσκονται πέριξ αὐτῶν. Περιβρέχεται δὲ ἐκ τριῶν μερῶν ὑπὸ τοῦ Αιγαίου καὶ τοῦ Ἰοτίου Πελάγους, ὑπὸ τῶν ὁ-

σχηματίζονται πρὸς μὲν τὴν Ἀνατολικὴν παραλίαν οἱ κόλποι Παγασητικός, Μαλιακός, Σαρωτικός καὶ Ἀργολικός, εἰς τὴν γότιον ὁ Λακωνικός καὶ ὁ Μεσσηνιακός, εἰς δὲ τὴν δυτικὴν ὁ Κυπαρισσιακός, ὁ Κορινθιακός καὶ ὁ Αιγαίου.

Ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι χώρα ὄρεινά, πλὴν τῆς Θεσσαλίας, ἐνθα εύρεσκεται μεγάλη πεδιάς διαρρεομένη ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ. Καὶ εἰς μὲν τὴν Στερεάν, πρὸς τὰ βόρεια αὐτῆς μέρη, ὑψοῦται ἡ Πίνδος, ἥτις διακλαδίζομένη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, δίδει εἰς τὰς ὄρεινάς αὐτῆς κορυφὰς διάφορα ὄνόματα· καὶ πρὸς ἀνατολὰς μὲν διευθυνομένη σχηματίζει τὰ Καμβούνια καὶ τὸν Ὀλυμπον, ὃστις ἔθεωρείτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς κατοικία τῶν θεῶν· νοτιώτερον σχηματίζει τὴν Οσσαν παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου καὶ ἔτι νοτιώτερον τὸ Πήλιον, τὸ ὄποιον περιβάλλει τὸν Παγασητικὸν κόλπον· διευθυνομένη δὲ εἰς τὸ κέντρον πρὸς τὰ νοτιοχατολικὰ μὲν σχηματίζει τὴν σειρὰν τῆς Ορθρούς, ἥτις καταλήγει εἰς τὸ Πουείδιον ἀκρωτήριον, παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου· πρὸς νότον δὲ σχηματίζει τὸν Τυμφρηστόν, μετὰ τοῦ ὄποιού ἔρουται ἡ Οίτη, εἰς τὴν ὄποιαν εύρεσκεται καὶ ἡ στενὴ πάροδος τῶν Θερμοτινῶν. Μεταξὺ τῶν ὄρέων Ορθρούς καὶ Οίτης ὑπάρχει ἡ μικρὰ πεδιάς τοῦ Σπερχειοῦ, ὃστις πηγάζων ἐκ τοῦ Τυμφρηστοῦ χύνεται εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον. Πρὸς νότον τῆς Οίτης ἀρχίζει ἡ σειρὰ τοῦ Παρασσοῦ, πρὸς νότον τοῦ ὄποιού εύρεσκετο καὶ τὸ περιώνυμον μαντείον τῶν Δελφῶν. Οὗτος ἔχων ὑψηλοτέρας κορυφὰς τὸν Ἐλικῶνα, τὸν Κιθαιρῶνα, τὸν Πάργηθα, τὴν Περτέλην καὶ τὸν Υμηττόν, ἀπολήγει εἰς τὸ Σούνιον ἀκρωτήριον, παρὰ τὸ ὄποιον εύρεσκεται καὶ τὸ μεταλλοφόρον ὄρος

λαύριον. Μετὰ τοῦ Τυμφρηστοῦ ἔνειται τὸ *Παραιτωλικόν* καὶ πρὸς δυσμάς αὐτοῦ, παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ Ἰονίου πελάγους, τὰ Ἀκαρναῖα, τὰ ὅποια ἀπολήγουσιν εἰς τὸ *Ακτιον* ἀκρωτήριον, παρὰ τὴν εἰσοδον τοῦ *Αμβρακικοῦ* κόλπου. Ἐκ τῶν δυτικῶν κλιτύων τῆς Πινδου πηγάζει καὶ ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ *Αχελῷος*, ὃστις διαρρέων στενὴν κοιλάδα, μεταξὺ τῶν ὁρέων Παναιτωλικοῦ καὶ *Ἀκαρνανικῶν*, χύνεται εἰς τὸ *Ιόνιον* πέλαγος.

Τὰ ὅρη τῆς Πελοποννήσου εἶναι συνέχεια τῆς Στερεᾶς. Ταῦτα, ὑπὸ τὸ ὄνομα *Παραχαϊκὰ* ὅρη, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς Βορειοτάτης παραλίας αὐτῆς, ἐνθή εὑρίσκεται τὸ *Pior* ἀκρωτήριον, διευθύνονται πρὸς νότον καὶ σχηματίζουσι τρεῖς σειράς· καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸ κέντρον διευθυνομένη σχηματίζει τὸν *Ωλεκόν*, τὸν *Ἐρύμαρθον* καὶ πρὸς νότον αὐτῶν, εἰς τὸ κέντρον τῆς Πελοποννήσου, τὸ *Μαιράλον*. Ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ *Μαιράλου* πηγάζει καὶ ὁ μεγαλείτερος ποταμὸς τῆς Πελοποννήσου, ὁ *Αλφειός*, ὃστις ρέων κατ' ἀρχὰς πρὸς νότον, στρέφεται ἀκολούθως πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ καὶ ποτίζων τὴν ὁμώνυμον αὔτοῦ κοιλάδα χύνεται εἰς τὸ *Ιόνιον* πέλαγος. Τὴν πρὸς τὰ δεξιά τῆς Πελοποννήσου διευθυνομένην σειρὰν σχηματίζουσιν ἡ *Κολλήνη*, πρὶς νότον τῆς ὅποιας εὑρίσκεται ἡ *Στυμφαλίς* λίμνη, τὸ *Αρτεμίσιον*, τὸ *Παρθένιον* καὶ ὁ *Πάργων*, ὃστις καταλήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριον *Μαλέας*. τὴν δὲ πρὸς τὰ επιτερὸν σειρὰν ἀποτελοῦσι τὰ ὅρη *Λύκαιον*, *Ιθώμη*, ἥτις ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῶν Μεσσηνιακῶν πολέμων καὶ τὸ *Ταύγετον*, τὸ ὅποιον ἀπολήγει εἰς τὸ *Talrabor* ἀκρωτήριον. Τὴν επειταξὺν τοῦ *Ταύγέτου* καὶ τοῦ *Πάργωνος* χώραν διαρρέει ἡ

Εὐρώτας ποταμός, ὅπις πηγάζων ἐκ τοῦ Μανάλου χύνεται εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

(1) Καταγωγὴ καὶ ὄνομα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἡ ἴστορία τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τῆς Ἑλλάδος εἶναι σκοτεινή καὶ ἀγνωστος· διὸ τοῦτο πολλοὶ μῦθοι ἐγεννήθησαν περὶ τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ ὄνδρυτος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἀπὸ τοὺς ὄποιους δὲν εἰναι δυνατὸν νὰ ἔξαχῃ τις ἴστορικὴν τινα ς ληθειαν. Καὶ δικαὶοι οἱ σοφοὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, ἀφοῦ ἔξητασσαν ἀκριβῶς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ συγέριναν αὗτὴν πρὸς ἄλλας, αἱ ὄποιαι ὡμιλοῦντο εἰς τὴν Ἀσίαν κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, ἀφοῦ ἐμελέτησαν ἀκριβῶς τὰ πνάρχαια τείχη καὶ ἀνάκτορα, ὅτα εύρεθησαν δι' ἀνασκαφῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Μ. Ἀσίᾳ, ἔφθασσαν εἰς τὸ ἀσφαλές συμπέρασμα, ὅτι οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος προῆλθον ἐκ τῆς Ἀσίας κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ὅτι ἀνῆκον δλοις εἰς τὴν Καυκασίαν φυλὴν καὶ κατήγοντο ἐξ ἐκείνου τοῦ κλάδου αὐτῆς, ἐκ τοῦ ὄποιου κατάγονται οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Εύρωπαῖκοι λαοί.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους πολλαὶ φυλαὶ κατώκησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἄλλα αἱ κυριώτεραι αὐτῶν ἦσαν οἱ Πελασγοὶ καὶ οἱ Ἑλληνες. Καὶ οἱ μὲν Πελασγοί, ἀφοῦ ἐκυρευευσσαν πολλὰ μέρη τῆς κυρίως Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων, περιωρίσθησαν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ τὴν Ἡπειρον, ἐκ τῆς ὄποιας κατέπιν μετηνάστευσαν εἰς ἄλλα μέρη. Οἱ δὲ Ἑλληνες, οἱ διοικοὶ κατώκουν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐξηπλώθησαν πολλὰ ἔτη μετὰ τοὺς Πελασγούς εἰς τὸ πλεῖστον μέρος

::: ἡ .., ε. ε. ε. ε. ε. π ερισσότεροι

ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατοίκους, ἔδωκαν τὸ ὄνομά των εἰς ὅλην τὴν χώραν. Διηροῦντο δὲ οἱ ἐπικρατήσαντες οὗτοι "Ελληνες εἰς τέσσαρες φυλάς : τοὺς Αἰολεῖς, "Ιωνας, Δωριεῖς καὶ Ἀχαιούς.

(2) Ἀρχαιότατος Ἑλληνικὸς πολιτισμός.

Οἱ πρῶτοι κατοίκοι τῆς Ἑλλάδος ἀπετέλουν μὲν ἐν ἔθνος κατὰ τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσαν, ὅχι δὲ δημως καὶ ἐν κράτος ὑπὸ τοὺς ἴδιους νόμους καὶ τὸ ἴδιον πολιτευμα. Ἐκάστη πόλις ἦτο αὐτόνομος· καὶ ἐν ἐγένετο αὕτη ὄλγον ἴσχυρά, ἐπεβάλλετο εἰς τὰς μικροτέρας διὰ τῆς βίας. Τὸ αὐτὸ δὲ σύστημα ἐπεκβάτει καὶ καθ' ὅλους τοὺς μετέπειτα χρόνους. Τὰ δὲ ἥθη τῶν ἀρχαιοτάτων τούτων κατοίκων ἦσαν ἄγρια καὶ βίρβαρα· δὲν εἶχον ώρισμένας κατοικίας καὶ ἔζων ἀπὸ ληστείας καὶ πιερατείας. "Οταν δημως ἤρχισαν νὰ ἐπικοινωνῶσι μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐθνῶν τῆς Ἀσίας, οἷον τῶν Φοινίκων, τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἄλλων, ἐξημερώθησαν βιθμηδὸν καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων καὶ ἔφθασαν εἰς μεγάλην ἀκμὴν πολιτισμοῦ. Ἐκ τούτου ἐπλάσθη ὁ μῦθος, ὅτι τὴν ἔξηρέρωσιν, τὸν πολιτισμὸν, τὰ γράμματα, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν ἐδίδαξαν εἰς τοὺς "Ελληνας ἔνοι αἴποικοι, οἵτινες ἦλθον ἐκ τῆς Ἀσίας, οἷον ὁ Κέκρωψ ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὴν Ἀττικήν, ὁ Δαραδός ἐξ Αἰγύπτου εἰς τὸ "Αργος, ὁ Κάδμος ἐκ Φοινίκης εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ὁ Πέλοψ ἐκ Φρυγίας εἰς τὴν χώραν, ἥτις ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη Πελοπόννητος.

(3)

Θρησκεία.

Οι ἀρχαῖοι "Ελληνες ἐπίστευον, ὅτι ὁ ἥλιος, ἡ θάλασσα, οἱ ποταμοί, τὰ δάση κτλ., ὅλαι αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι, τὰ πάθη, ἡ γεωργία, ὁ θάνατος κ.ἄ. ἀντεπροσώπευον ἔκαστον ἕνας θεὸν ἢ μίαν θεὰν ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπου. Οἱ θεοὶ οὗτοι εἶχον ὅλας τὰς ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάθη, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐνομίζοντο ἀθάνατοι καὶ ἴσχυρότεροι τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι αὐτοὶ ἔχουσιν τὸν κόσμον. Οἱ μεγαλεῖτεροι τούτων, οἱ ὅποιοις ἐπίστευετο, ὅτι κατέψκουν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου ἐν Θεσσαλίᾳ ('Ολύμπιοι θεοί), ἥσαν δώδεκα: ὁ Ζεύς, ὁ μεγαλεῖτερος πάντων, ὅστις ἐθεωρεῖτο ὁ πατήρ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὁ Ποσειδών, ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης, ὁ Ἀπόλλων, ὅστις διηγήθηε τὸ ἄρμα τοῦ ἥλιου καὶ ἐνεψύχωνε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα μετὰ τῶν ἐννέα Μουσῶν (Κλειοῦς, Εύτερπης, Θαλείας, Μελπομένης, Τερψιχορῆς, Ἐρατοῦς, Πολυμνίας, Ούρανίας καὶ Καλλιόπης), ὁ Πλούτων, θεὸς τοῦ Ἄδου, ὁ Ἀρης, θεὸς τοῦ πολέμου, ὁ Ἡφαίστος, θεὸς τοῦ πυρὸς καὶ τῶν τεχνῶν, ἡ Ἡρα, ἡ σύζυγος καὶ ἀδελφὴ τοῦ Διός, θεὰ τοῦ ἀέρος, ἡ Ἀθηνᾶ ἡ Πατέλλας, θεὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς στρατιωτικῆς τέχνης, ἡ Ἀρτεμίς, θεὰ τοῦ κυνηγίου, ἡ Ἀφροδίτη μετὰ τῶν τριῶν χαρίτων, θεὰ τῆς ὡραιότητος, ἡ Δήμητρα, θεὰ τῆς γεωργίας καὶ ἡ Ἔστία, θεὰ τοῦ οἰκιακοῦ βίου. Ηλήν τούτων ἥσαν καὶ δευτερεύοντες θεοί, ἐκ τῶν ὅποιων κυριώτεροι ἥσαν: ὁ Ἐρμῆς, ὁ ἄγγελος τῶν θεῶν καὶ προστάτης τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν γραμμάτων, ὁ Διόνυσος, θεὸς τοῦ οἴνου, ὁ Πάτης, οἱ Φαῦλοι, οἱ Σάτυροι, αἱ Ναράδες καὶ Δρυάδες, νύμφαι τῶν ποταμῶν καὶ τῶν δασῶν,

αἱ Νηρηίδες καὶ οἱ Τρίτωνες, εἰ δόποιοι ἀπετέλουν ἐν τῇ θαλάσσῃ τὴν συνοδείαν τῆς βασιλίσσης αὐτῶν Ἀμφιτρίτης, ὁ Αἴολος, θεὸς τῶν ἀνέμων, αἱ Μοῖραι κ. ἄ.

Οἱ Ἑλλῆνες ἐνέμιζον, ὅτι οἱ θεοὶ οὗτοι ἀνεμιγνύοντο πάντοτε εἰς τὰς ύποθέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ διὰ τοῦτο προσεπάθουν νὰ ἔξιλεώνωσι καὶ νὰ ἐπικαλῶνται αὐτοὺς βοηθούς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των μὲ σπονδάς καὶ δεήσεις. Ἐθυσίαζον λοιπὸν εἰς αὐτοὺς ταύρους, αἶγας καὶ πρέβετα, ἔκαιον τὰ ἐντόσθια αὐτῶν ἐπὶ ἐσχάρας καὶ ἔχυιον ἐπ' αὐτῶν γάλα τὴν οἰνον, ὥστε ἡ κνίσσα αὐτῶν ζευροχομένη εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ εὔχαριστῃ αὐτούς.

Οἱ Ἑλλῆνες ἐπίστευον προσέτι καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ἐπίστευον, ὅτι ὅλαι αἱ ψυχαὶ μετεφέροντο ὑπὸ τοῦ Ἐρμοῦ εἰς τὸν φῦλον, ἐκρίνοντο ἐνώπιον τῶν δικαστῶν Μίνωος, Αἰακοῦ καὶ Ραδαμάνθυος, οἱ δόποιοι τὰς μὲν ψυχὰς τῶν καλῶν ἔστελλον εἰς τὰ Ἡλύσια πεδία, τῶν δὲ κακῶν παρέδιδον εἰς τὰς Ἐρρεινάς, αἱ δόποιοι ἐπιμώρουν αὐτὰς φρικτῶς.

Μαντεῖα — Οἰωνοσκόποι.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλλῆνες, ἐπειδὴ δὲν ἦδυναντο νὰ ἔξηγησωσι τὰ διάρορχ φαινόμενα τῆς φύσεως, ἢσαν πολὺ δεισιδαιμονες καὶ ἀπέδιδον ταῦτα εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν θεῶν περὶ τῆς τύχης τῶν ἀνθρώπων. Μία δῆν βροντὴ ἢ ἀστραπὴ, ἢ ἔκλειψις τοῦ ἥλιου καὶ σελήνης, ἢ σεισμός, ἢ θεωρεῖτο ὡς σημεῖον αἴσιον ἢ ἀπαίσιον. Προσέτι δὲ ἡ πτῆσις τῶν ὄρνέων, τὰ ὄνειρα, ἢ κατάστασις τῶν ἐντοσθίων τῶν θυσιαζομένων ζῷων καὶ ἄλλα παρόμοια ἔξηγοῦντο ὑπὸ

τῶν μάντεων ἢ οἰωνοσκόπων ὡς καλλί ἢ ἀπαλεῖσια προμηνύματα
δι' ἔκεινους, εἰς ὅποιοι ἡρώτων δι' αὐτῶν τὴν θέλησιν τῶν θεῶν.
Εἰς πᾶσαν δὲ αὐτῶν ἐπιχείρησιν οἱ ἀρχαῖοι προσέφερον θυσίας,
διὰ τὰ μάθωσι παρὰ τῶν ιερέων ἢ οἰωνοσκόπων ὅποια θὰ
ἀπιστῇ ἢ ἐπιχείρησί των. Μεγάλην δὲ ὑπόληψιν εἶχον εἰς πά
μαντεῖα, ὅπου ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Ἀπόλλων ἐφχνέρονος διὰ τῶν ιερέων
τὴν θέλησιν αὐτῶν καὶ προεμήνυσον τὰ μέλλοντα. Τὰ περιφη-
μότερα τούτων ἦσαν τὸ τῆς Ιωδώνης ἐν Ἡπείρῳ, τὸ τοῦ
Τρυφωτίου Διὸς ἐν Βαιωτίᾳ καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς τοῦ Ἀπόλλω-
νος. Τὸ τελευταῖον μάλιστα τοσαύτην φήμην εἶχεν, ὥστε καὶ
ἄλλα ἔθνη ἥρχοντο καὶ ἐχρηστηριάζοντο, προσφέροντες πολυ-
τιμώτατα δῶρα καὶ ἀναθήματα.

·Αμφικτυονίαι.

Ἐις τοὺς μυθικοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος ἀνάγεται καὶ ἡ
ἔδρυσις τῶν Ἀμφικτυονιῶν. Ἦσαν δὲ ταῦτα συνέδρια, εἰς τὰ
ὅποια ἐλάχιστον μέρος ὅλαι αἱ αὐτόνομοι πολιτεῖαι τῆς Ἑλ-
λάδος καὶ τῶν ὅποιων συνεπόστοιτο ἢ διατήρησις τῆς τάξεως
καὶ τῆς εἰρήνης πρὸς ἄλληλους, ἢ προστασία τοῦ ιεροῦ καὶ τοῦ
νκοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἢ τοῦ ἀνατεθειμένη ἢ Ἀμφικτυονία, ἢ τέ-
λεσις θρησκευτικῶν πανηγύρεων καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἡ κυριω-
τέρα ἀμφικτυονία ἢ τοῦ ἢ συνερχομένη τὸ μὲν ἔαρ ἐν Δελφοῖς,
ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸ δὲ φθινόπωρον ἐν Θερμοπύλαις,
ἐν τῷ ναῷ τῆς Δήμητρος. Ἐκάστη τῶν πολιτειῶν τῆς Ἑλλά-
δος ἀπέστελλεν εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἀνὰ δύο ἀντιπροσώπους,
ἐκ τῶν ὅποιων ὁ μὲν εἰς ὀνομάζετο Ἱερομηνίμων, ὁ δὲ ἔτερος
Πυλαγόρας. Εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους τὸ συνέδριον τοῦτο
ἐλαβει μεγίστην ἀχμὴν καὶ δύναμιν.

"Πρωες καὶ νῦνθεοι.

Πολλὰ ἔτη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν πρώτων κατοίκων ἐν Ἑλλάδι πολλοὶ τολμηροὶ ἀνδρες ἐδοξάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐτιμήθησαν ὡς θεοί, διότι ἔκαμψαν μεγάλα καὶ ἐπικένδυα κατορθώματα, ή διὰ νὰ καταπολεμήσωσι τὴν πειρατείαν καὶ τὴν ληστείαν, ή διὰ νὰ φονεύσωσιν ἄγρια θηρία, τὰ ὅποια ἔκαμψαν μεγάλας καταστροφάς, ή νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἐκστρατείας. Τοὺς τοιούτους ὠνόμασεν ἥρωας: ἦν μιθέους. Ἐκ τούτων κυριώτεροι ἦσαν:

Μίνως ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης, ὃστις πρῶτος κατεσκεύασε πλοῖα, διὰ τῶν ὅποιών ἔγεινε κύριος τῶν Κυκλαδῶν καὶ ἐκαθέρισε τὰς γῆσους ταύτας ἀπὸ τοὺς πειρατὰς καὶ ἄλλους κακούργους, οἱ ὅποιοι ἐπροξένουν μεγάλας καταστροφάς εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν. Οὗτος ἐπροξίσε τὴν πατρίδα του μὲ σοφωτάτους νόμους καὶ διὰ τοῦτο ἤγαπᾶτο ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του. Μετὰ τὸν θάνατόν του διωρίσθη ὑπὸ τῶν θεῶν δικαστὴς ἐν τῷ "Ἄδῃ.

Βελλεροφόντης. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Γλαύκου καὶ ἔγγονος τοῦ βασιλέως τῆς Κερίνου Σισύφου. "Οτις ἡλικιώθη, μετέβη εἰς τὴν Λυδίαν, ὅπου ὁ βασιλεὺς αὐτῆς, Ἰοβάτης τὸν διέταξε νὰ κάμη ἐπικένδυνα ἔργα· ἐπὶ τέλους δὲ τὸν διέταξε νὰ φονεύσῃ ἐν τέρας, τὸ ὄποιον ὠνομάζετο Χίμαιρα. Τὸ τέρας τοῦτο ἦτο πυρίπνουν· εἶχε τὰ μὲν ἔμπροσθεν τοῦ σώματος λέοντος, τὰ μέσα αἰγὸς καὶ τὰ ὅπισθεν δράκοντος. Ὁ Βελλεροφόντης χωρὶς νὰ φοβηθῇ ἀνέβη ἐπὶ τοῦ Πηγάσου, πτερωτοῦ ἵππου, καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς ἤλθεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου εὑρίσκετο τὸ τέρας καὶ τὸ ἐφόνευσεν. Ὁ Ἰοβάτης θαυμάσας

τὴν ἀνδρείαν τοῦ Βελλεροφόντου ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν θυγατέρα του, τὸν παρεχώρησε δὲ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς βασιλείας του.

Περσεύς. Οὗτος ἦτο ἀπόγονος τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀργούς. Περὶ αὐτοῦ ὁ μῦθος ἀναφέρει, ὅτι ὁ πάππος αὐτοῦ Ἀκρίσιος ἐλαβε χρησμόν, ὅτι θὰ ἐφονεύετο ὑπὸ τοῦ ἐγγόνου του· διὰ τοῦτο, ὅτε ἐγεννήθη ὁ Περσεύς, ὁ πάππος του φοβούμενος τὸν χρησμόν, ἔθεσε τὸ βρέφος καὶ τὴν μητέρα του εἰς ἐν κιβώτιον καὶ ἔρριψεν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ κιβώτιον τοῦτο ὡθούμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐφθάσεν εἰς τὴν νῆσον Σέριφον, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Πολυδέκτης. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως Δίκτυς ἔτυχεν εἰς τὴν παραλίαν· ἴδων δὲ τὸ κιβώτιον ἔσυρεν αὐτὸν ἔξω καὶ ἔξηγαγεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ βρέφος μετὰ τῆς μητρός του.

Ο Περσεύς ἀνετράφη ὑπὸ τοῦ Δίκτυος καὶ ἔγεινεν ἀνδρεῖος· ὃ δὲ Πολυδέκτης φοβούμενος τὴν ἀνδρείαν του διέταξεν αὐτὸν νὰ τῷ φέρῃ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης. Αὕτη ἦτο τέρας φοβερὸν καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀντὶ τριχῶν εἶχεν ὄφεις, οἱ δῆποιοι ἀπελθοντο πάντα, ὅστις ἔβλεπεν αὐτό. Ο Περσεύς ἐλαβε τὴν χαλκὴν καὶ στίλβουσαν ἀσπίδα του καὶ ἤλθεν εἰς τὸ μέρος, ὅπου εὑρίσκετο ἡ Μέδουσα· ἀφοῦ δὲ ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν του πρὸς τὰ ὄπισω, ἔβλεπεν αὐτὴν ἐντὸς τῆς ἀσπίδος, ὡς εἰς καθρέπτην καὶ ἔκοψε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, τὴν ὄπειαν ἐλαβε καὶ ἔφερεν εἰς τὸν Πολυδέκτην. Λέγεται, δτι ἐκ τοῦ αἷματος, τὸ ὄποιον ἔφευσεν ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐγεννήθη ὁ πτερωτὸς Ἡπακόσιος.

Ο Περσεύς φέρων τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης διῆλθε τὰ παράλια τῆς Αἰθιοπίας· ἐκεῖ εὗρε τὴν Ἀνδρομέδαν, θυγατέρα τοῦ Κηφέως καὶ τῆς Κασσιόπης, ἣτις ἦτο καταδικασμένη νὰ

φχγωθῇ ἀπὸ ἐν θχλάσσιον τέρας. Ὁ Περσεὺς ἐλυπήθη αὐτὴν καὶ παραχψυλάξας ἐφόνευσε τὸ τέρας καὶ ἔσωσεν αὐτὴν. Τὴν Ἀνδρομέδαν ἔλαβεν ἀκολούθως ὁ Περσεὺς σύζυγον.

Ο Περσεὺς ἐτιμήθη πολὺ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους, οἱ δποῖοι κκτέταξαν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἀθανάτων καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνήγειραν ναούς.

Ηρακλῆς ὁ ἐνδοξότερος τῶν ἡρώων, φημιζόμενος υἱὸς τοῦ Διός. Οὗτος ἔζετέλεσε δώδεκα περιφήμους ἄθλους καὶ πλεισταὶ ἄλλα μικρότερα κατορθώματα, τὰ δποῖα κατέστησαν τὸ δημορα αὐτοῦ ἀθάνατον καὶ ἐνδόξον. Μετὰ θάνατον κατετάχθη μεταξὺ τῶν δώδεκα θεῶν καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Διός σύζυγον τὴν θεὰν Ήθην. (¹)

Οιδεύς, ὁ υἱὸς τοῦ βχσιλέως τῶν Ἀθηνῶν Αἰγέως. Οὗτος ἀφοῦ ἐκαθάρισε τὴν Μεγαρίδα καὶ Ἀττικὴν ἀπὸ τοὺς λῃστὰς καὶ ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία, ἐφόνευσε καὶ τὸν Μινώταυρον ἐν Κρήτῃ καὶ ἤλευθέρωσε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὸν βχρὺν φόρον, τὸν ὄποιον ἦταν ὑποχρεωμένοι ὑπὸ τοῦ βχσιλέως Μίνωος νὰ πληρώνωσι διὰ τὸ θηρίον τοῦτο, δηλ. ἐπτὰ νέους καὶ ἐπτὰ νέας, τοὺς ὄποιους κατέτρωγεν ἐντὸς τοῦ λαβυρίνθου. "Οτε δὲ ἐβχσιλευεν εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατέρος του, συνήθροισεν εἰς μίαν πόλιν, τὰς Ἀθήνας, ὅλους τοὺς κκτοῖκους, διοι ἦταν ἔως τότε διεσκορπισμένοις κκτὰ τὴν παχαλίχνην, ἔθεσε νόμους καὶ συνέστησε δικαστήρια, τῶν ὄποιων περιφημότερον ὑπῆρχε τὸ τοῦ Ἀρείου πάγου.

Ιάδων. Οὗτος ἦτο υἱὸς τ.οῦ Αἴσωνος. Ο θεῖός του καὶ βχσιλεὺς τῆς Ιωλκοῦ Πελίχης, ἐπειδὴ ἦθελε ν' ἀπχλαχθῇ ἀπὸ

1. Περὶ 'Ηρακλέους καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἡρώων οὐδεὶς ἔχτενεςτέραν περιγράψῃν εἰς τὸ Α' τεῦχος.

τὰς ἐνοχλήσεις αὐτοῦ, ὅστις ἔζητει ὡς κληρονόμος νὰ καταλάβῃ τὴν βασιλείαν, διέταξεν αὐτὸν νὰ φέρῃ ἐκ Κολχίδος τὸ χρυσόμαλλον δέρμα, τὸ ὅποιον ἐφύλαξτεν ἔχει ὁ βασιλεὺς τῆς Κολχίδος Αἴγτης. 'Ο 'Ιάσων ὑπακούστας ἐνχυπήγησεν ἐν μέγχ πλοίον ἔχον πεντήκοντα κώπας, τὴν 'Αργώ, ἔλαχθε μεθ' ἔαυτοῦ καὶ τοὺς ἐπισημοτέρους ἥρωας τῆς ἐποχῆς ἔκεινης, ὡς τὸν 'Ηρακλέα, τὸν Θητέα, τοὺς ἀδελφούς Κάστορα καὶ Πολυδεύκην, τὸν Πηλέα, τὸν μουσικὸν 'Ορφέα καὶ ἄλλους περὶ τοὺς πεντήκοντα καὶ διαβάς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔπειτα τὸν Βόσπορον ἔφθασεν εἰς τὴν Κολχίδα. Ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Αἴγτου Μήδεια εύνοήσασα τὸν 'Ιάσωνα ἔβοήθησεν αὐτὸν νὰ νικήσῃ ὅλους τοὺς κιεδύνους καὶ νὰ ἀρπάσῃ τὸ δέρμα. Μετὰ ταῦτα περαλαβὼν τὴν Μήδειαν ἀπέπλευτεν ἐκ Κολχίδος καὶ ἔφθασε μετὰ τῶν ἄλλων 'Αργοναυτῶν εἰς 'Ιωλκόν.

Θηβαϊκὸς μῦθος.

Οἱ Ἑλληνες τῆς ἀρχαίας ταύτης ἐποχῆς, ἃν καὶ ἐπολέμουν συνεχῶς κατ' ἄλληλων, συνεμάχουν δμως ἐνίστε κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ, ὡς περιτηρήθη ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ἐπτά ἐπὶ Θήβας καὶ ἐν τῷ Τρωϊκῷ.

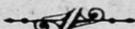
'Ο Οἰδίποις, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Θῆβων Λαΐου, ἀμαγεννηθεὶς ἔξετέθη εἰς τὸ δρός Κιθαιρῶν, ἵνα φργωθῇ ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία καὶ νὰ μὴ ἐκτελεσθῇ οὗτο ὁ χρησμός, τὸν ὅποιον ἔλαβεν ὁ Λάξιος, ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ μέλλει νὰ φονεύσῃ αὐτὸν καὶ νὰ γείνῃ σύζυγος τῆς μητρός του. 'Αλλ' ὁ Οἰδίποις ἐσώθη· διότι εἰς ἐκ τῶν ποιμένων τοῦ βασιλέως τῆς Κορίνθου Πολύδου, ὅτε εἶδε τὸν παιδία χρεμάμενον ἀπὸ τῶν ποδῶν ἔκ

τινος δένδρου ἐν τῷ Κιθαιρῶνι, ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸν Πόλυβον, ὅστις, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τέκνα, υἱοθέτησεν αὐτὸν καὶ ὡνόμασεν Οἰδίποδα, ἐκ τοῦ οἰδήματος τῶν ποδῶν αὐτοῦ.¹ Οτε ὁ Οἰδίπους ἐμεγάλωσεν, ἐλαβε χρησμὸν ἀπὸ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα, διότι θὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα του. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐθεώρει πατρίδα μὲν τὴν Κόρινθον, πατέρα δὲ τὸν Πόλυβον, ἐλαβε τὴν ὄδὸν πρὸς τὰς Θήβας. Ἐκεῖ εἴς τινα στεγὴν ὄδὸν συναντήσας ἐφ' ἀμάξης τὸν Λάζαν, ἐφιλονείκησε μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐφόνευσε, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ, διτι ἦτο ὁ πατέρας του. Οτε δὲ ἐφθάσεν εἰς τὰς Θήβας, ἀπῆλλαξεν αὐτὰς καὶ δλην τὴν Βοιωτίαν ἀπὸ τοῦ τέρατος τῆς Σφιγγὸς καὶ ἐλαβεν ὡς ἀμοιβὴν τὸν χηρεύσαντα θρόνον καὶ τὴν χήραν βασίλισσαν Ἰοκάστην, ἥτοι τὴν μητέρα αὐτοῦ. Εξ αὐτῆς ἐγέννησε δύο υἱούς, τὸν Ἐτεοκλέα καὶ Πολυνείκην καὶ δύο θυγατέρας, τὴν Ἰσμήνην καὶ τὴν Ἀντιγόνην καὶ ἐβασίλευεν εἰς τὰς Θήβας τιμώμενος καὶ ἀγαπώμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Ἄλλοι δταν ἡθέλησεν ἐπειτα νὰ ἔξαχριθωσῃ τὰ αἰτια τοῦ λοιμοῦ, ὅστις ἐνέστηψεν ἐν Θήβαις, ἐμαθε τὰ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ τὰ φρικώδη ἔγκληματα, τὰ ὅποια ἐπράξεν ἀκουσίως καὶ ἔξωρυζε τοὺς ὄφθαλμούς του διὰ νὰ μὴ βλέπῃ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Τότε οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ ἔξεβαλον αὐτὸν ἐκ τοῦ θρόνου καὶ ἐδίωξαν ἐκ τῶν Θήβων· ὁ δὲ Οἰδίπους καταρώμενος αὐτοὺς καὶ ὀδηγούμενος ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἀντιγόνης, ἀφοῦ περιεπλανήθη εἰς πολλὰς χώρας, ἐζήτησεν ἀσυλον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπέθανε πλησίον τῶν Αθηνῶν ἐν Κολωνῷ.

Πόλεμος τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θῆβας καὶ τῶν ἐπιγόνων.

Ἡ κατάρα τοῦ Οἰδίποδος ταχέως ἔξεπληρώθη, διότι ὁ Ἐπεοκλῆς βασιλεύσας ἐν ἑτοῖς ἐδίωξε τὸν Πολυνείκην ἐκ Θῆβῶν, διὰ νὰ μὴ δώσῃ κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν τὸν θρόνον καὶ εἰς αὐτὸν. Ὁ Πολυνείκης κατέφυγεν εἰς Ἀργος καὶ γιγρευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ ἔκει βασιλέως Ἀδράστου κατέπιεν αὐτὸν καὶ ἄλλους ὀνομαστοὺς ἡγεμόνας τῆς Αιτωλίας, Ἀριαδίας καὶ Ἀργολίδος, ἐν δλῷ ἐπτὰ καὶ ἥλθε μετὰ πολλοῦ στρατοῦ ἐναντίον τῶν Θῆβῶν. Ἡ ἐκστρατεία ὅμως αὕτη τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θῆβας ἀπέτυχε· διότι, ἀφοῦ ἐφονεύθησαν οἱ δύο ἀδελφοὶ μονομαχοῦντες, ἐνικήθη ὁ συμμαχικὸς στρατός, οἱ περισσότεροι τῶν στρατηγῶν ἐφονεύθησαν καὶ ὁ θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν ἀδελφὸν τῆς Ἰοκάστης Κρέοντα.

Μετὰ δέκα ἔτη οἱ ἐπίγονοι τῶν νικηθέντων ἐν Θῆβαις ἐπτὰ ἡγεμόνων ἔξεστράτευσαν κατὰ τῶν Θῆβῶν καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐνίκησαν αὐτούς, κατέστρεψαν τὰ τείχη τῶν Θῆβῶν καὶ, ἀφοῦ ἀνεβίβασαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν οἰόν τοῦ Πολυνείκους Θέρσανδρον, ἀνεγάρησαν.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΧΡΟΝΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ

Τρωϊκὸς πόλεμος

Ἐπὶ τῆς βορειοδυτικῆς ἀκτῆς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παρὰ τὸν Ἐλλήσποντον, ὑπῆρχε κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τὸ βασίλειον τῆς Τρωΐας, τοῦ ὅποιου βασιλεὺς ἦτο ὁ Πρίαμος· οὗτος εἶχε περὶ τοὺς 50 υἱούς καὶ θυγατέρας, ἐκ τῶν ὅποιων ἀνδρειότερος ἦτο ὁ Ἐκτωρ. Εἰς ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Πριάμου ἐλθών εἰς τὴν Σπάρτην ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῆς Μενελάου. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ ἐκ Σπάρτης δὲ κακοήθης Πάρις ἀρπάζει πολλοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλικοῦ οἴκου καὶ τὴν Ἐλένην, σύζυγον τοῦ Μενελάου, καὶ φεύγει εἰς τὴν Τρωΐαν. Ἐπειδὴ δικαῖος οἱ Τρῷες ἡρυκθησαν νὰ δώσωσιν ὀπίσω τὴν Ἐλένην καὶ τεὺς θησαυρούς, ὁ Μενέλαος ἔζητησε τὴν συνδρομὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀγαμέμνονος, βασιλέως τῶν Μηκυνῶν. Οἱ Ἀγαμέμνων ἦτο τότε ὁ μέγιστος καὶ ἱσχυρότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἐλλάδος καὶ ἡδυγήθη

διὸ τὴν ἐπιρροὴν καὶ τὰ μεγάλα πλούτη του νὰ ὑποχρεώσῃ
ὅλους τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ὅπως βοηθήσουν
αὐτὸν νὰ ἔκδικηθῇ τὴν ὕδρον, τὴν ὄποιαν ὑπέστη ὁ οἰκος
αὐτοῦ.

Οἱ βασιλεῖς ἐφάνησαν πρόθυμοι εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἀ-
γαμέμνονος καὶ τοιουτορόπως συναθροίθη στρατὸς ἐκατὸν χι-
λιάδων ἀνδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν βασιλέων των καὶ χι-
λια διακόσια πλοιᾶ εἰς τὴν Αὔλιδα, πόλιν τῆς Βοιωτίας. Ο
κυριώτεροι δὲ ἀρχηγοὶ ἦσαν ἐκτὸς τῶν δύο ἀδελφῶν ὁ Ἀχιλ-
λεὺς ὁ ἀνδρείστερος τῶν Ἑλλήνων μετὰ τοῦ φίλου αὗτοῦ Πα-
τρόκλου, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης Ὁδυσσεύς, ὁ γέρων βασιλεὺ-

Οἱ ἥρωες τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

τῆς Πύλου Νέστωρ, ὁ βασιλεὺς τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν Αἴας
καὶ ἄλλος Αἴας βασιλεὺς τῆς Σαλαμίνος, ὁ Διομῆδης ἡγεμόν-

τοῦ Ἀργους, ὁ Ἰδομενεὺς βασιλεὺς τῆς Κρήτης, ὁ Φιλοκτήτης καὶ ἄλλοι.

"Οτε ἀπεβιβάσθησαν οἱ "Ελληνες εἰς τὴν Τρωάδα δὲν εἶχον εύνον νὰ πολεμήσωσι πρὸς τοὺς Τρῶας καὶ νὰ προσβάλωσι τὴν ἴσχυρὸν πρωτεύουσαν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐπρεπε πρὸς διατροφὴν τοῦ πολυαριθμοῦ στρατοῦ αὐτῶν νὰ λεηλατῶσι τὰς πόλεις καὶ τὰς πεδιάδας τῆς γείτονος χώρας, νὰ καλλιεργῶσι δὲ καὶ τὴν ἀπέναντι θροκικὴν χερσόνησον· ὥστε ἀντὶ νὰ συγκεντῷσθωσι, τούναντίον διεσκορπίσθησαν καὶ διὰ τοῦτο πόλεμος διήρκεσεν ἐπὶ δέκα ἔτη. Κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τοῦ πολέμου ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφιλονείκησαν, ἡ δὲ φιλονείκα αὗτη ἐπροξένησε περισσότερα δεινὰ εἰς τοὺς "Ελληνας, διότι πολλάκις ἐνικήθησαν οὗτοι ὑπὸ τῶν Τρώων, ὁ φίλος τοῦ Ἀχιλλέως Πάτροκλος ἐφονεύθη καὶ ὀλίγον ἐλειψε νὰ πυρπολήσωσιν οἱ Τρῷες καὶ τὸν Ἐλληνικὸν στόλον. Ἄλλ' ἐσωτε τότε αὐτοὺς ὁ Ἀχιλλεὺς, ὁ ὅποιος λυπηθεὶς διὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου, κατεδίωξε τοὺς Τρῷας μέχρι τῶν τειχῶν καὶ ἐφνεύσεν ἐν μονομαχίᾳ τὸν Ἔκτορα. Διὰ νὰ ἐκδικήσῃ δὲ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του, ἐδεσεν εἰς τὸν ῥύμὸν τοῦ ἄρματός του τὸν νεκρὸν τοῦ Ἔκτορος καὶ περιέφερεν αὐτὸν τρεῖς φορᾶς πέριξ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως· ἐσκέπτετο δὲ νῦν ἀφῆσῃ αὐτὸν νὰ καταφαγωθῇ ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία, ἀλλ' ἐλυπήθη τὸν γέροντα Πρίαμον, ὅστις ἐπὶ τούτῳ ἥλθε καὶ τὸν παρεκάλεσε καὶ ἔδωκε τὸν νεκρὸν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν θάψῃ. Μετ' ὀλίγον ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Ἀχιλλεὺς ὑπὸ τοῦ Πάριδος. Ἄλλ' ἡ Τρῳάς δὲν ἐκφρεύετο. Τέλος κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ὁδυσσέως κατεσκευάσθη μέγας δούρειος ἵππος, εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἐκρύφθησαν οἱ γενναιότεροι τῶν Ἐλλήνων, οἱ

δὲ λοιποὶ ἀφήσαντες ἔξω τῶν τειχῶν τὸν ἵππον τοῦτον ἀνέχωρησαν καὶ ἐκρύφθησαν ὅπισθεν τῆς νήσου Τενέδου. Οἱ Τρῷοι ἔξελθόντες τὴν πρώτην ἐκ τῆς πόλεως καὶ νομίσαντες δότι οἱ Ἑλληνες ἔφυγον καὶ ἀφῆκαν τὸν ἵππον ἔκεινον δῶρον εἰς τὴν

Δούρειος ἵππος.

Ἀθηνᾶν, ἔρερν σύτὸν εἰς τὴν πόλιν καὶ παρεδοθῆσαν εἰς διασκεδάσεις. Τὴν νύκτα δὲ τοῦ ἵππου οἱ κεκρυμμένοι Ἑλληνες εἰδοποίησαν καὶ τοὺς ὅπισθεν τῆς Τενέδου εύρισκομένους διὰ πυρῶν. Ἐλθόντες δὲ οὗτοι εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, τὴν ὧδοιαν ἐλεηλάτησαν καὶ ἔκαυσαν. Τοιούτοις πρώτης ἐκυριεύθη η Τρῷη, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τούτου τὰ τέσσαρα πέμπτα τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ μετὰ πολλῶν ἡγεμόνων ἀπωλέσθησαν· δοτι δὲ ἐπέζησαν ἐπέτερεψιν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν, ἀριοῦ περιεπλανήθησαν εἰς πολλὰ μέρη.

Κάθισος τῶν Ἡρακλειδῶν.

Μετὰ τὸν Τρῳάδον πόλεμον οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀγαμέμνονος εἶχον τὴν μεγαλειτέραν ἐπιρροὴν καὶ δύναμιν εἰς τὴν Πελοπόννησον· διότι ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος Ὁρέστης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἀριοῦ ἔγεινε βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν καὶ τοῦ Ἀργούς, ἐκληρονόμησε καὶ τὸ βασίλειον τοῦ θείου του

Μενελάου· ἔπειτα ὑπέταξε καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις καὶ τοι-
ουτοτρόπως ὅλη ἡ Πελοπόννησος ἐφαίνετο, διτι ἔμελλε νὰ τα-
χθῇ ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ. 'Αλλ' ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ
υἱοῦ αὐτοῦ Τισαμινοῦ φοβερὰ ἐπιδρομὴ τῶν Δωριέων μετέβαλε
καθ' ὀλοκληρούν τὰ πράγματα τῆς Πελοποννήσου.

'Η ἐπιδρομὴ αὕτη, ἣτις λέγεται κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν,
ἥτο συγέπεια τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων, αἱ ὁποῖαι ἔγειναν
εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὰ Τρωϊκά. Πρῶτον οἱ Θεσσαλοί,
οἵτινες πρὶν κατώκουν εἰς τὴν Ἡπειρον, κατέλαβον τὴν χώραν
ἡ ὁποία ἐκ τοῦ ὀρόματος αὐτῶν ὠνομάσθη Θεσσαλία καὶ
ἄλλους μὲν ἐκ τῶν πρώτων κατοίκων αὐτῆς ἐδίωξαν, ἄλλους
δὲ κατέστησαν δούλους. Οἱ διωχθέντες τῆς Θεσσαλίας
Βοιωτοὶ κατώκησαν εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία ὠνομάσθη
Βοιωτία· οἱ δὲ Δωριεῖς, οἱ ὁποῖοι πρὶν κατώκουν παρὰ τὸν
Ολυμπὸν, ἥλθον καὶ κατώκησαν εἰς τὴν χώραν, ἡ ὁποία
ὠνομάσθη ὅπ' αὐτῶν Δωρίς, μεταξὺ τῶν ὄρέων Οἴτης καὶ
Παρνασσοῦ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρακλέους, ὁ Εύρυτθεὺς ἀπεδίωξεν
ἐκ τῆς Τίρυνθος τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, οἱ ὁποῖοι εἶχον δικαιώματα
ἐπὶ τοῦ θρόνου, οὗτοι δὲ κατέφυγον πρὸς τοὺς Δωριεῖς. Μετὰ
τινα ἔτη οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν, ἀφοῦ ἔλαβον περὶ τὰς 20,000
Δωριεῖς καὶ βοήθειαν παρὰ τῶν Αἰτωλῶν, εἰσέβαλον εἰς τὴν
Πελοπόννησον καὶ ἀφοῦ ἐκυρίευσαν πολλὰ μέρη αὐτῆς, διενε-
μήθησαν μεταξύ των τὴν χώραν ταύτην καὶ οἱ μὲν Αἰτωλοὶ
κατέλαβον τὴν Ἡλιδᾶ καὶ τινας νήσους τοῦ Ἰονίου Πελάγους,
οἱ δὲ Δωριεῖς διαιρεθέντες εἰς τρία τμῆματα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν
τῶν Ἡρακλειδῶν Τημένου, Κρεσφόντου καὶ Ἀριστοδήμου
ἐκυρίευσαν μετὰ μακροὺς πολέμους τὸ πλείστον μέρος τῆς

Πελοποννήσου καὶ διενεμήθησαν αὐτὴν· ὁ μὲν Τήμενος ἔλαβε τὸ Ἀργος, ὁ Κρεσφόντης τὴν Μεσσήνην, οἱ δὲ δύο διδύμοιι υἱοί τοῦ ἀποθανόντος κατὰ τὸν πόλεμον Ἀριστοδήμου, Εὔρυσθεὺς καὶ Προκλῆς, τὴν Λακωνίαν, ὅπου ὑπῆρχε καὶ ἡ ἐνδοξός πόλις Σπάρτη. Ἐνεκκ τούτου ἐβασίλευον ἐν Σπάρτῃ ἔκτοτε δύο πάντοτε βασιλεῖς, ἀπόγονοι τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν.

Οἱ κατοικοῦντες πρότερον τὴν χώραν Ἀχαιοί, ἀφοῦ ἐδώ-
γθησαν ὑπὸ τῶν Δωριέων, κατέκησαν εἰς τὴν Ἀχαίαν, διώ-
ξαντες ἐκεῖθεν τοὺς Ἰωνας, οἱ δόποιοι πάλιν κατέφυγον πρὸς
τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν Ἀθηναίους.

Πρῶται ἀποικίαι

Αἱ μεγάλαι αὗται ἐπιδρομαὶ καὶ μεταναστεύσεις, αἱ ὄποιαι
ἔγειναν ἐν Ἑλλάδι, ἥναγκασαν πολλοὺς Αἰολεῖς, Ἰωνας καὶ
Δωριεῖς ν' ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ κτίσωσιν ἀποι-
κίας, αἱ ὄποιαι ἀκολούθως πολὺ ἥκμασαν. Τοιουτοτρόπως μέτα
μοιρα τῶν Ἀχαιῶν ἐνωθείσα μετὰ πολλῶν Βοιωτῶν, σίτινες
ἀνῆκον εἰς τὴν Αἰολικὴν φυλὴν, ἔκτισαν τὰς Αἰολικὰς ἀποικίας
εἰς τὰ βορειοδυτικὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου ἐν Μικρῷ Ἀσίᾳ καὶ
εἰς τὰς πλησίον νήσους. Ἐκ τούτων ἐπισημότεραι ἦσαν ἡ
Κύμη, ἡ Σμύρνη, ἡ Λέσβος καὶ ἡ Τέρεδος. Οἱ Ἰωνες ἔκτισαν
πρὸς νότον τῶν Αἰολικῶν ἀποικιῶν καὶ εἰς τὰς πλησίον νήσους
τὴν Ἰωνικὴν λεγομένην δωδεκάπολιν, ἐκ τῶν ὄποιων σημαν-
τικώτεραι ἦσαν ἡ Φώκαια, ἡ Μιλήτος καὶ ἡ Ἐφεσος· οἱ δὲ
Δωριεῖς ἔκτισαν τὴν Δωρικὴν λεγομένην ἑξάπολιν εἰς τὰ
νοτιώτερα παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· τούτων ἐπισημότεραι
ἦσαν ἡ Ἀλικαρνασσός, ἡ Ρόδος καὶ ἡ Κῶρη.

Κόδρος.

Πολλοὶ ἐκ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, ἐκδιω-
χθέντες ὑπὸ τῶν Δωριέων, κατέφυγον εἰς τὴν Ἀττικὴν. Το-
σαύτην δὲ ἐπιρροὴν ἀπέκτησαν ἐκεῖ, ὥστε εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ
Μέλαινθος, ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων βασιλεύς· τούτου
δὲ διάδοχος ὑπῆρξεν ὁ οἰδός αὐτοῦ Κόδρος. Ἐπὶ τῆς βασιλείας
τοῦ Κόδρου οἱ Δωριεῖς, μὴ ἀρκετθέντες εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς
Πελοποννήσου, ἡθέλησαν νὰ κατακτήσωσι καὶ τὴν Ἀττικὴν
καταδιώκοντες τοὺς Ἰωνας, οἱ ὅποιοι κατέφυγον εἰς αὐτήν.
Ἀφοῦ δὲ διέβησαν τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, εἰσέβαλον εἰς τὴν
Ἀττικὴν καὶ ἐπολιορκησαν τὴν πρωτεύουσαν αὐτῆς, τὰς
Ἀθήνας.

Οἱ Δωριεῖς ἡρώτησαν τὸ μαντεῖον, ὃν θὰ νικήσωσι, τὸ δὲ
μαντεῖον ἀπήντησεν εἰς αὐτούς, ὅτι θὰ νικήσωσι τοὺς Ἀθη-
ναίους, ἐὰν δὲν φονεύσωσι τὸν βασιλέα τῶν Κόδρων. Οὔτος
διμως, ὅταν ἔμαθε τὸν χρησμὸν τοῦτον, ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ
τὸν ἔαυτόν του πρὸς σωτηρίαν τῆς χώρας του. Ἐνεδύθη λοιπὸν
ὡς χωρικὸς καὶ, ἀφοῦ ἔλαβε πέλεκυν, ἤλθε πλησίον εἰς τὰ
στρατόπεδον τῶν Δωριέων καὶ προτεποιήθη ὅτι ἔκοπτε φρύ-
γανα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ φρούρωστες στρατιῶται ἡθέλησαν νὰ τὸν
ἔμποδίσωσιν, ὁ Κόδρος ἐφόνισεν ἐναντίον τοῦ καὶ τὸν ἐφό-
νευσαν, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ὅτι ἦτο ὁ Κόδρος. Ὅταν οἱ Δω-
ριεῖς ἔμαθον μετ' ὄλιγον, ὅτι ὁ φρονευθεὶς ἦτο ὁ Κόδρος, ἐσεβά-
σθησαν τὸν χρησμόν, ἀφῆκαν τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐπέστρεψαν
εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Οι Ἀθηναῖοι, θαυμάσαντες τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Κόδρου, κατέργησαν ἔκτοτε πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν καὶ ἀντὶ βασιλέως διώριζον ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι κατ' ἄρχας ἦσαν ισόβιοι· ἀκολούθως ἡ ἔξουσία αὐτῶν περιωρίσθη εἰς δέκα ἔτη καὶ μετὰ ταῦτα διωρίζοντο κατ' ἕτος ἐννέα ἄρχοντες. Ἐκ τούτων ὁ μὲν πρῶτος ἐλέγετο ἄρχων ἐπώρυμος, ὁ δεύτερος βασιλεὺς, ὁ τρίτος πολέμαρχος, οἱ δὲ λοιποὶ ἔξι θεσμοθέται. Πρῶτος ισόβιος ἄρχων διωρίσθη ὁ υἱὸς τοῦ Κόδρου Μέδωρ.

5

Αυκοῦργος.

Οἱ Δωριεῖς, οἵτινες ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Λακωνίαν, ἀφῆκαν τοὺς προτέρους κατοίκους τῆς χώρας νὰ μένωσιν ἐν αὐτῇ καλλιεργοῦντες τὰ κτήματα αὐτῶν ὡς ὑπήκοοι αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ δύος τινὲς ἔξι αὐτῶν ἥθελησαν ν' ἀποστατήσωσιν, ἐνικήθησαν καὶ κατεστάθησαν εἰς πολὺ χειροτέραν θέσιν, τὴν τῶν Εἰλώτων, ἢτοι τῶν δούλων. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ὑπῆρχον εἰς τὴν Σπάρτην τρεῖς τάξεις ἀνθρώπων· οἱ Δωριεῖς ἢ οἱ κατακτηταί, οἱ περίοικοι ἢ ὑπήκοοι καὶ οἱ Εἴλωτες ἢ δούλοι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Δωριεῖς ἐφοδιοῦντο πάντοτε τοὺς περίοικους καὶ τοὺς Εἴλωτας, διῆγον στρατιωτικὸν βίον καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ καταστείλωσι πᾶν κίνημα αὐτῶν. Ἐνεκα τούτου παρήχθη ἐν Σπάρτῃ ἴδιαίτερον διοικητικὸν σύστημα, τὸ ὅποιον ἦτο σύμφωνον πρὸς τὰ Δωρικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, τοῦ ὅποίου τὸν συστηματικὸν διοργανισμὸν ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Αυκοῦργον.

Οἱ Αυκοῦργοι ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Εὐνόμου, βασιλέως τῆς Σπάρτης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Εὐνόμου ἐβασίλευσεν ὁ πρωτότοκος υἱὸς του Πολυδέκτης. Ἀλλ' ἐπειδὴ

καὶ οὗτος ἐφονεύθη εἰς τινὰ μάχην, ἐβασιλευσεν δὲ Λυκοῦργος. Μαθὼν δὲ μετά τινα καιρὸν δτι ἡ χήρα τοῦ Πολυδέκτου ἦτο ἔγκυος, ἐκήρουξεν δτι θά παραιτηθῇ τοῦ θρόνου, ἐὰν αὕτη γεννήσῃ ἄρρεν. Ἡ χήρα δμως τοῦ Πολυδέκτου προέτεινεν εἰς τὸν Λυκοῦργον νὰ φονεύσῃ τὸ παιδίον, ἐὰν οὗτος ἐδέχετο νὰ τὴν νυμφευθῇ. Ο Λυκοῦργος ἡγανάκτησεν, δταν ἤκουσε τὰς πρατάσεις τῆς νύμφης του προτεποιήθη δμως δτι δέχεται αὐτάς, διὰ νὰ σώσῃ τὸ παιδίον. Ἐπειδὴ δμως ἐφοβεῖτο μήπως αὕτη φονεύσῃ τὸ παιδίον, ἀμα ἐγεννᾶτο, ἔβαλεν ἀνθρωπὸν του πιστὸν νὰ ἐπιτηρῇ αὐτὴν καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν, ἀμα γεννηθῇ τὸ παιδίον, νὰ τὸ φέρῃ πρὸς αὐτὸν, ὅπουδήποτε καὶ ὅν εύρεσκετο.

Μετά τινα καιρὸν ἡ νύμφη του ἐγένινησεν ἄρρεν. Ἀμέσως δὲ ἔφερον αὐτὸ πρὸς τὸν Λυκοῦργον, δὲ οποῖος κατ' ἔκεινην τὴν ὥραν συνέτρωγε μετά τινων ἐπισήμων Σπαρτιατῶν. Ἐλαθεὶ λοιπὸν οὗτος τὸ παιδίον, ἔδειξεν αὐτὸ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ εἶπε: «Σπαρτιάται, σήμερον σᾶς ἐγεννήθη βασιλεὺς». Ὁνόμασε δὲ τὸ

παιδίον *Xarilaoor*, διὰ τὴν χαράν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν δὲ λαὸς ἴδων τὴν δικαιοσύνην τοῦ Λυκοῦργου. Καὶ μετὰ τὴν γέννησιν δμως τοῦ Χαριλάου, δὲ Λυκοῦργος ἐξηκολούθει νὰ βασιλεύῃ ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως.

Λυκοῦργος.

Η σύζυγος ὅμως τοῦ Πολυδέκτου ἐμίσησε τὸν Λυκοῦργον, διότι ἔξηπάτησεν αὐτὴν καὶ ἤρχισε νὰ κατηγορῇ αὐτὸν, ὅτι δῆθεν ἔχει σκοπὸν νὰ φονεύσῃ τὸν Χαρίλαον· ἡναγκάσθη διὸν διὰ τοῦτο νὰ φύγῃ οὗτος ἑκουσίως ἐκ τῆς Σπάρτης, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ἀφορμὴν νὰ πιστευθῶσιν αἱ κατηγορίαι τῆς νύμφης του καὶ περιηλθε διαφόρους χώρας (Κρήτην, Μικρὰν Ἀσίαν, Αἴγυπτον), μελετῶν τοὺς νόμους αὐτῶν. Μετὰ δεκαετῆ δὲ ἀπουσίαν κατὰ πρόσκλησιν τῶν Σπαρτιατῶν ἐπανηλθεν εἰς τὴν Σπάρτην διὰ νὰ θέσῃ νόμους· διότι ἐπειδὴ ἐν Σπάρτῃ δὲν ὑπῆρχον γραπτοὶ νόμοι, συνέβαινον ἐν αὐτῇ πολλαὶ ταραχαί, αἱ ὁποῖαι ἐπέφερον τὴν ἔξασθένησιν αὐτῆς. Ο Λυκοῦργος ἐπανελθὼν εἰς τὴν Σπάρτην ἔδωκε τοὺς ἔξης νόμους, διὸ καὶ γομοθέτης ἐπωνομάσθη.

Νόμοι τοῦ Λυκοῦργου— Ο Λυκοῦργος, ἐπειδὴ ἔβλεπεν, διότι κυριωτέρα αἰτία τῶν ταραχῶν ἦσαν αἱ δύο βασιλικαὶ οἰκογένειαι, αἱ ὁποῖαι προσεπάθουν νὰ καταστρέψῃ ἡ μία τὴν Ἑλλην, ἐσκέφθη νὰ περιορίσῃ τὴν δύναμιν τῶν βασιλέων. Ἐστήσησε λοιπὸν τὴν Γερουσίαν, ἡ ὁποία ἀπετελεῖτο ἔξι εἷκοσιν ὄκτω γερόντων ἀμέμπτου διαγωγῆς, οἱ ὁποῖοι ἐφράντιζον περὶ ὅλων τῶν ὑποθέσεων τῆς Σπάρτης. Οἱ βασιλεῖς ἦσαν μόνον πρόεδροι τῆς Γερουσίας· Πρὸς τούτους ἔξελέγοντο κατ' ἔτος καὶ πέντε ἔφοροι, οἱ ὁποῖοι ἐπετήρουν τὴν φύλαξιν τῶν νόμων καὶ ἐτιμώρουν πάντα, ὅστις ἥθελε παραβῆναι αὐτοὺς καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτοὺς ἀκόμη.

Διὰ νὰ κατατηγήῃ ὅλους τοὺς Σπαρτιάτας ἵσους κατὰ τὴν περιουσίαν, διήρεσε τὰς γαλας τῆς Σπάρτης εἰς ἵσα μέρη καὶ ἔδωκεν ἀνὰ ἐν εἰς ἔκαστον Σπαρτιάτην. Οὐδεὶς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πωλήσῃ τὸ μερίδιόν του. "Οστις ἥθελε νὰ γίνη

πλουσιώτερος, ἔπειτε νὰ καλλιεργῇ περισσότερον τὰς γαίας αὐτοῦ.

“Ολοι οἱ Σπαρτιάται, πλὴν τῶν γυναικῶν, ήσαν ὑποχρεωμένοι νὰ τρώγωσι μετὰ τῶν βασιλέων εἰς κοινὰς τραπέζας, αἱ ὄποιαὶ ὡνομάζοντα συσσίτια. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐκκαστος προσέφερεν ὥρισμένον ποσὸν σίτου, οἴνου, τυροῦ, ἐλαίου καὶ ὄπωρικῶν. Ἡ κυριωτέρα τροφὴ εἰς τὰς τραπέζας ταύτας ἦτο ὁ μέλας ζωμός, ὁ ὄποιος παρεσκευάζετο ἀπὸ χοίρινον κρέας μετ' ὅξους, αἷματος καὶ ἀλατος.

‘Ο Δυκοῦργος, διὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς Σπαρτιάτας ἀνδρεῖους καὶ γενναῖους, διέταξε τὰ ἔξης περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Ἄμα ἐγεννᾶτο ἐν παιδίον, ἐκνὺ μὲν τοῦτο ἦτο δηγίες καὶ εὑρωστὸν, ἀνετρέφετο ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας του· ἐκνὺ δημως ἐγεννᾶτο ἀδύνατον καὶ καχεκτικόν, ἐρρίπτετο εἰς ἐν Βάρχθρον τοῦ Ταῦγέτου, ὅπου ἀπέθινησκεν. Ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν τὰ ἀρρεναὶ ἀνετρέφοντο εἰς δημόσια σχολεῖα ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὅπου ἐδιδάσκοντο ὀλίγα γράμματα, χρηματα, χορόν, ἀλλὰ πρὸ πάντων κατεγίνοντο εἰς σωματικὰς ἀσκήσεις καὶ συνείθιζον εἰς τὴν σκληράγωγίαν. Ἐτρωγον ὀλίγην καὶ λιτὴν τροφήν, ἐφόρουν τὸ ὕδιον φρέμα τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα, ἐτρεχον ἀγνυπόδητα, ἐλούοντο εἰς τὰ ψυχρὰ ὅδατα τοῦ Εύρωτα ποταμοῦ καὶ ἐκοιμῶντο ἐπὶ σκληρῶν στρωμάτων ἐκ καλλιών. Ἐδιδάσκοντο πρὸς τούτοις νὰ σέβωνται καὶ νὰ πειθῶνται εἰς τοὺς γέροντας, νὰ ὅμιλῶσιν ὀλίγα καὶ νὰ ἀποκρινῶνται μόνον ὅσπεις ἡρωτῶντο. Μετὰ τὸ ἐκκοστὸν ἔτος κατετάσσοντο εἰς τὸν στρατὸν μέχρι τοῦ ἐξηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῶν. Κατὰ τὸν ὕδιον τρόπον ἀνετρέφοντα καὶ τὰ

θήλεα, διὰ νὰ γίνωνται μητέρες ρωμαλαῖαι καὶ ἀποκτῶσι τέκνα ὑγιαῖ καὶ εὔρωστα. "Οταν αἱ μητέρες ἔδιδον τὴν ἀσπίδα εἰς τὰ τέκνα τῶν μεταβαίνοντα εἰς πόλεμον, ἐλεγον πρὸς αὐτά· «ἢ τὰν ἡ ἐπὶ τᾶς». Ο ἄνανδρος, ὅτις ἐφευγεν ἢ πότῳ πεδίον τῆς μάχης, ἐλογίζετο ἀτιμος καὶ περιεφρονεῖτο ὑπὸ πάντων.

"Ενεκκ τῆς αὐτηρᾶς καὶ στρατιωτικῆς αὐτῶν ἀνατροφῆς, οἱ Σπαρτιάται δὲν ἤδηνάντο νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὸ ἐμπόριον ἡ τὴν ναυτιλίαν τὰς ἐργασίας ταύτας ἔκαμνον οἱ περίουκοι. Διὰ νὰ μὴ γίνωνται δὲ καὶ φιλοχρήματοι, ὁ Λυκοῦργος ἀπογύρευσε τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ νομίσματα καὶ ἀντ' αὐτῶν ἔκοψεν ἔλλα μεγάλα καὶ σιδηρά, τὰ ὅποια ὅμως εἶχόν μικρὰν ἀξίαν.

Οἱ νόμοι οὗτοι ἔκαμνον τοὺς Σπαρτιάτας ἀνδρείους καὶ μετ' ὀλίγον κχιρὸν ἡ Σπάρτη ἔγεινεν ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἐλλάδος, οἱ δὲ Σπαρτιάται ἀπέβησαν ἀκατανίκητοι καὶ καθυπέταξαν ὅλην σχεδὸν τὴν Πελοπόννησον. Διὰ νὰ ἔξασφαλίσῃ δὲ ὁ Λυκοῦργος τὴν διεκρῆ τήρησιν τῶν νόμων του εἰς τὸ μέλλον, συνίθροισε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι θὰ μεταβῇ νὰ ἔρωτήσῃ τὸ μαντεῖον, ἂν οἱ νόμοι του ἦσαν καλοὶ καὶ ἔξωρκισεν αὐτοὺς νὰ φυλάξωσι τοὺς νόμους του, ἔως ὅτου ἐπιστρέψῃ. Λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ μαντείου ἀπάντησιν, ὅτι ἡ Σπάρτη, ἐνδισφ θὰ φυλάξτη τοὺς νόμους τούτους, θὰ διαπρέψῃ μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Ἐλλάδος, ἔπειλε τὴν ἀπάντησιν ταύτην εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, αὐτὸς δὲ ἀναχωρήσας ὑπῆγεν εἰς τὴν Κρήτην, ὅπου ἔπειθανεν ἔξ ἀστείας, ἀφροῦ διέταξε νὰ καύσωτι τὸ σῶμά του, τὴν δὲ κόνιν νὰ φύωσιν εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ μὴ μεταφέρωσιν αὐτὴν εἰς Σπαρτην (884 π. Χ.).

(6) Ἀριστόδημος

Πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος (743—723 π. Χ.)

Οἱ Ἀριστόδημοι ἡτοὶ ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλείδου Αἰπύτου· ἦτο δὲ ἀνὴρ γενναῖος καὶ διεκρίθη εἰς ἓνα πόλεμον τῶν Μεσσηνίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ ὅποιος διήρκεσεν εἴκοσιν ἔτη καὶ ὠνομάτιθη πρῶτος Μεσσηνιακὸς πόλεμος.

Εἰς τὰ σύνορα τῆς Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος· εἰς τὸν ναὸν τοῦτον ἐπενηγύριζον ὅμοιοι οἱ Μεσσηνίοι καὶ οἱ Σπαρτιάται. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς πανηγύρεις τούτου νέοι τινὲς Μεσσηνίοι ἤρπασαν νεάνιδάς τινας τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιάται, διὰ νὰ ἔκδικηθῶσι τοὺς Μεσσηνίους, εἰσέβαλον εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν δύο βασιλέων των, ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν Ἀμρειαν καὶ ἔκειθεν ἐφώρμων καὶ ἔβλαπτον κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους τὴν χώραν τῶν Μεσσηνίων. Ἐκεῖνοι ἀντέταξαν μὲν κατ' αὐτῶν γενναῖαν ἀντίστασιν καὶ ὅλαι αἱ μάχαι ὑπῆξαν ἀμφίρροποι, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀδιακόπου φθερᾶς τῆς χώρας ἐπῆλθον λιμὸς καὶ νότοι μεταξὺ τῶν Μεσσηνίων. Τότε οὗτοι ἐστειλχν καὶ ἤρωτησαν τὸ μαντείον, τὸ ἔπρεπε νὰ πράξωσι, διὰ νὰ νικήσωσι τοὺς Σπαρτιάτας· τὸ δὲ μαντείον ἀπεκρίθη, ὅτι ἔπρεπε νὰ θυσιάσωσιν εἰς τοὺς θεοὺς μίαν κόρην ἐκ τοῦ βασιλικοῦ αἵματος. Οἱ Ἀριστόδημοι, ὁ βασιλεὺς τῆς Μεσσηνίας, προθύμιως προσέφερε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὴν θυγατέρα του· οἱ δὲ Μεσσηνίοι λαβόντες θάρρος ὄρμησαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ πολλάκις ἐνέκηταν αὐτούς. Ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι ἐπὶ πολὺ νὰ ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν

ἀνδρείαν τῶν Σπαρτιατῶν, ἡναγκάσθησαν νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον ἐπὶ τοῦ ὅρους· Ἰθώμης, ὃποθεν ἐξερχόμενοι κατέστρεψαν καὶ ἐλεηλάτουν τὴν Λακωνίαν.

Αλλ' ἐπὶ τέλους τὸ φρούριον ἐκυριεύθη, δὲ βασιλεὺς αὐτῶν· Ἀριστόδημος ἀπελπισθεὶς πύτοκτόνητεν ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς θυγατρός του, οἱ δὲ Μεσσήνιοι ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας.

(7)

•Αριστομένης.

Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος (685—668 π. Χ.).

Μετὰ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη οἱ Μεσσήνιοι ὑποκινούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀριστομένους ἐπανέστησαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τοιουτορόπως ἀρχεται ὁ δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος.

Ο Ἀριστομένης κατήγετο ἐκ βκυλικῆς οἰκογενείας. Οὗτος, ἐπειδὴ ἔβλεπε τοὺς συμπολίτας του νὰ καταπιέζωνται ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, συνήθροισεν αὐτοὺς, ἐπετέθη κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ πολλάκις τοὺς ἐνίκησε. Μίαν μάλιστα νύκτα εἰσῆλθε μόνος εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἐκρέμασεν εἰς τὸν ἐκεὶ ναόν τῆς Χαλκιούκου· Ἀθηνᾶς μίαν ἀσπίδα μὲ τὴν ἐξῆς ἐπιγραφήν· «Ο Ἀριστομένης τῇ Ἀθηνᾶ ἐκ τῷ λαφύρῳ τῷ Αλκεδαιμονίῳ». Οἱ Σπαρτιάται ἔντρομοι ἐξῆτησαν, κατὰ συμβουλὴν τοῦ μαντείου, στρατηγὸν ἐξ Ἀθηνῶν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν εἰς αὐτοὺς χωλόν τινα ποιητήν, δὲ ὅποιος ὠνομάζετο Τυρταῖος. Οἱ Σπαρτιάται δυσήρεστήθησαν διὰ τοῦτο κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ δὲν ἦδυναντο νὰ παραχούσωσιν εἰς τὴν συμβουλὴν τοῦ μαντείου. Ἐτάχθησαν δὲν ὑπὸ τὴν

ἀρχηγίαν τοῦ Τυρταίου, διτις διὰ τῶν πολεμικῶν του ἀγράτων τόσον ἐνεθάρρυνε τοὺς Σπαρτιάτας, ώστε ὕρμησαν κατὰ τῶν Μεσσηνίων καὶ τοὺς ἐνέκησαν. Τότε δὲ Ἀριστομένης ἡ αγράσθη νὰ κλεισθῇ εἰς ὄχυρόν τι φρούριον τῆς Εἵρας, ἵπτεν πολλάκις ἐξερχόμενος ἐπετίθετο κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν· ἀλλ' εἰς μίαν ἐξ αὐτοῦ ἔξοδον ἐτραυματίσθη καὶ συλληφθεὶς ὠδηγήθη εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἐφρίψθη εἰς τὸν Κεάδαρ, βαθὺ βάραθρον, διποὺ ἐρρίπτοντο οἱ κακούργοι. Ἐφ δὲ ἐκεῖτο ἐκεὶ ἐξηπλωμένος καὶ περιέμενε τὸν θάνατον, εἰδε μίαν ἀλώπεκη, ἡ διποία ἔτρωγε πτώματα. Συλλαμβάνει διὸν αὐτὴν ἐκ τῆς οὐρᾶς, ἥπις φεύγουσα ἰδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν δίπιν, ἀπὸ τὴν διποίαν εἰσήρχετο αὕτη. Ἡ δὲ ἐκεῖνη ἦτο μικρά· ὁ Ἀριστομένης ὅμως κατώρθωσε νὰ εὑρύνῃ αὐτὴν περισσότερον· ἀφοῦ δὲ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ βάραθρον, ἥλθε πρὸς τοὺς συντρόφους αὐτοῦ. ἐπὶ τῆς Εἵρας καὶ ἐπὶ πολλὰ ἐτη ἐξηκολούθησεν ἀκμὴ τὸν πόλεμον. Ἐπὶ τέλους δῆμος, ματὰ τινα βροχερὰν ιύκτα, τὸ φρούριον τῆς Εἵρας ἐκυριεύθη διὰ προδοσίας διπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τοιουτορόπως ἔληξε καὶ ὁ δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος, ὁ διποίος διήρκεσεν ἐπὶ δέκα ἑπτὰ ἔτη.

Οἱ Ἀριστομένης κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ εἰς τὴν Ρόδον, διποὺ καὶ ἀπέθανεν. "Οσοι ἀπὸ τοὺς Μεσσηνίους ἔμειναν, ἔγειναν δοῦλοι τῶν Σπαρτιατῶν· πολλοὶ δὲ ἔφυγον εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἐκεῖ ἔκτισαν μίαν πόλιν, τὴν διποίαν ὠρόμασαν Μεσσήνην.

Σόλων ὁ Ἀθηναῖος.

Ο Σόλων ἦτο υἱὸς τοῦ Ἐξηκεστίδου καὶ κατήγετο ἐκ τοῦ βρασιλικοῦ γένους τοῦ Κέδρου. Ὅτε ἦτο νέος, ἐπειδὴ μετήρχετο τὸ ἐμπόριον, ἐπεσκέφθη πολλὰ μέρη μελετῶν συγχρόνως καὶ τοῖς νόμους αὐτῶν. Ἀπέκτησε δὲ τοσαύτας γνώσεις, ὥστε κατετάχθη μεταξὺ τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος⁽¹⁾.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος οἱ Μεγαρεῖς ἔκυρευσαν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους τὴν νῆσον Σαλαμίνα. Οἱ Ἀθηναῖοι προσεπάθησαν μὲν νὰ τὴν ἀνακτήσωσιν, ἀλλὰ πολλάκις ἐνικήθησαν· διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους νὰ τὴν ἐγκαταλείψωσι καὶ ἔκαμψαν νόμον, κατὰ τὸν ὄποιον κατεδικάζετο εἰς θάνατον, ὅστις ἥθελε προτείνῃ τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς.

Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐλυπήθησαν διὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῶν συμπολιτῶν των, μεταξὺ τῶν ὄποιων ἦτο καὶ δὲ Σόλων. Οὗτος μὴ ὑποφέρων τὴν ἀτίμωσιν ταύτην τῆς πατρίδος του, ἐπιθυμῶν δὲ ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ἀνάκτησιν τῆς Σαλαμίνος, κατέψυγεν εἰς τὸ ἔξτης στρατήγημα: Μίαν ἡμέραν προσποιηθεὶς τὸν παράφρονα, μετέβη εἰς τὴν ἀγορὰν μὲν νυκτερίκὸν σκοῦφον εἰς τὴν κεφαλήν του καὶ, ἀφοῦ ἀνέβη ἐπὶ τινος λιθου, ἤρχισε ν ἀπαγγέλλῃ ἐν ποίημα, διὰ τοῦ ὄποιου ὠνειδίες τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἐκ δειλίας ἀφῆκαν τὴν Σαλαμίνα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουσιασθέντες ἐκ τοῦ ποιήματος κατήργησαν

1) Οἱ ἐπτὰ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν οἱ ἔξτης: Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, Χείλων ὁ Λακεδαιμόνιος, Περίανδρος ὁ Κορίνθιος, Πιττακὸς ὁ Μιτυληναῖος, Βίας ὁ Πριηνεύς, Κλεόδουλος ὁ Ρόδιος καὶ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος.

τὸν νόμον καὶ ἀνηγόρευσαν τὸν Σόλωνα στρατηγόν, ὅστις κατώρθωσε ν' ἀνακτῆσῃ τὴν Σαλαμῖνα. Ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὁ Σόλων ἀπέκτησε μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὰς Ἀθήνας· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἔξετίμων αὐτὸν καὶ διὰ τὰς πολλὰς του γνώσεις, τὸν ἐξέλεξαν ἄρχορτα ἐπώρυμον καὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτὸν νὰ θέσῃ εἰς αὐτοὺς νόμους· διὸ καὶ νομοθέτης ἐπωνομάσθη.

Νόμοι τοῦ Σόλωνος. — Κατὰ πρῶτον ὁ Σόλων ἐφορόντισε περὶ τῶν χρεῶν τοῦ λαοῦ. Ἐκ τῶν Ἀθηναίων ὀλίγοι ήσαν πλούσιοι, οἱ διοῖοι κατείχον καὶ τὰς καλλιτέρχες γαλας. Οἱ πτωχοὶ ἡνχγκάζοντο νὰ καλλιεργῶσι τὰς γαλας τῶν πλουσίων, ὑπὸ τὸν δρόν νὰ προσφέρωσιν εἰς αὔτοὺς τὸ ἔκτον τῶν προϊόντων. Ἐπειδὴ δημοσίως οὐ-

Σόλων ὁ νομοθέτης.

τοι δὲν ἦδυναντο νὰ πληρώνωσι τὸν φόρον τοῦτον, ἡνχγκάζοντο νὰ δανείζωνται χρήματα μὲ βαρὺν τόκον, ὑποθηκεύοντες ἔαυτοὺς καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. Ἔνεκα τούτου θυγένειον μεγάλαι ταρχχαὶ εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Σόλων, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὰς ταραχὰς ταύτας, ἐκήρυξεν ἐλευθέρους δλους, ὅσοι ἔνεκα χρεῶν ἕγειναν δοῦλοι καὶ διηπικόλυε τὴν πληρωμὴν τῶν χρεῶν, διότι ἀφήρεσε τοὺς τόκους καὶ ηὔξησε τὴν χρέων τοῦ νομίσματος· τοιουτοτρόπως εἰ πτωχοὶ ἐπλήρωσαν εἰκόλως τὰ χρέη των, χωρὶς νὰ ζημιώθωσι πολὺ καὶ οἱ πλούσιοι. Ὁ νόμος αὗτος ὠνομάσθη σεισάχθια.

Αρήρεσεν ἀπὸ τοὺς εὐπατρίδας τὴν διοίκησιν καὶ ἀνέθηκεν αὐτὴν εἰς τὸν λαόν. "Ολοι, δοι: εἶχον ἡλικίαν ἄνω τῶν εἰκοσιν ἑτῶν, συνήρχοντο εἰς τὰς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, διποτέ ψηφίζωσι νόμους, ἔκλεγοσι τοὺς ἄρχοντας, ἀποφασίζωσι περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ περὶ παντὸς ζητήματος τῆς πολιτεῖχς. Διὰ νὰ περιορίσῃ δὲ τὴν δύναμιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου, συνέστησε τὴν βουλὴν τῶν τετρακοσίων, οἱ δόποι οἱ ἔξελέγοντο ἀνὰ ἑκατὸν ἐξ ἑκάστης τῶν τετσάρων ἀρχαίων φυλῶν τῆς Ἀττικῆς. "Ανευ προτάσεως τῆς βουλῆς δὲν ἥδυνατο νὰ συνέληθῃ ἡ ἐκκλησία τοῦ λαοῦ. "Η βουλὴ συνεδρίαζε καθ' ἑκάστην καὶ συνεζήτει περὶ τῶν ὑποθέσεων, δοκι: ἐπρέπει νὰ διαβληθῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ λαοῦ.

Διῆρεσε τὸν λαὸν εἰς τέσσαρας τάξεις, ἀναλόγως τῆς περιουσίας· ἕκάστου: δηλαδὴ εἰς τετρακοσιομεδίμυρους, δοι: εἶχον εἰσόδημα πεντακοσίων δραχμῶν· εἰς τριακοσιομεδίμυρους ἡ ἐπτεῖς, δοι: εἶχον εἰσόδημα τριακοσίων δραχμῶν, εἰς διακοσιομεδίμυρους ἡ ζευγίτας, δοι: εἶχον εἰσόδημα διακοσίων δραχμῶν, καὶ εἰς θήτας, δοι: δὲν εἶχον κακέν τοιούτην εἰσόδημα. Ἐκ τῶν τετσάρων τούτων τάξεων μόνον αἱ τρεῖς πρώται ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ μόνον αὗται ἐπλήρων φέρον· οἱ ἀποτελοῦντες τὴν τετάρτην τάξιν δὲν ἐπλήρων φέρον, εἰς δὲ τοὺς πολέμους ἐλάμβανον μέρος ὡς ἀπλοὶ στρατιῶται.

Οἱ Σόλων ἐφρόντισε καὶ περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν. Οἱ γονεῖς· ἀνέτρεφον καὶ ἔξεπαλδευον τὰ τέκνα τῶν μέχρι τοῦ δεκάτου ὅγδους ἔτους τῆς ἡλικίας των, ἀποστέλλοντες αὐτὰ εἰς παιδαγωγούς. Οὗτοι ἐδίδασκον εἰς αὐτὰ γράμματα, μουσικὴν καὶ γυμναστικὴν. Οἱ γονεῖς ἐφρόντιζον προσέπι, διποτέ τὰ

τέκνα των ἔχμάθωσι καὶ τέχνην τινά, διὰ τῆς ὁποίας νὰ ποιῶσι ζωνταὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὁ πατήρ, ὁ ὁποῖος δὲν ἐφρόντιζε νὰ μᾶθωσι τὰ τέκνα του τέχνην τινά, δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ξητήσῃ παρ' αὐτῶν γηροκόμησιν· ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα, τὰ οὐποῖα δὲν ἐγηροκόμουν τοὺς γονεῖς των, ἐθεωροῦντο ἀτιμα καὶ αὔστηρῶς ἐτιμωροῦντο ὑπὸ τῆς πολιτείας.

Τοιούτοις ὑπῆρξαν οἱ νόμοι, μὲ τοὺς ὄποιους ὁ Σόλων ἐπροσετασσε τὰς Ἀθήνας. Τὴν ἀκριβῆ τήρησιν αὐτῶν ἀνέθεσεν εἰς τὸ ιενώτερον δικαστήριον, τὸν Ἀρειον Πάγον, τὸ ὄποιον ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν καλλιτέρων πολιτῶν καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τιμωρῇ τοὺς παραβάτας αὐτῶν. Τὸ δικαστήριον τοῦτο ἐπετήριε προσέτι καὶ τὰ ἥθη τῶν γένων, εἶχε δὲ καὶ τὸ δικαίωμα νὰ τιμωρῇ τοὺς ἀργούς.

'Αφοῦ ὁ Σόλων ἔθεσε τοὺς νόμους τούτους ἀνεγώρησεν ἐξ Ἀθηνῶν, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ νὰ μεταβάλῃ αὐτοὺς. Μετὰ δέκα ἔτη ἐπέστρεψεν, ἀλλ' εὗρε τοὺς πολίτας εἰς ἐμφυλίους ἕριδας. Περιπλέον δὲ εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν, ὁ Πεισίστρατος, κατωρθώσε νὰ λαβῇ τὴν ἀγωτάτην ἀρχὴν καὶ νὰ γίνῃ βασιλεύς. Ο Σόλων προσεπάθησε μὲν νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν, ἀλλὰ δὲν ἤδυνάθη καὶ ἀπὸ τὴν λύπην του ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ὄγδοην κοντά ἔτῶν (559 π. Χ.).

Πεισίστρατος.

'Ο Πεισίστρατος ἦτο οἵτις τοῦ Ἰπποκράτους καὶ συγγενῆς τοῦ Σόλωνος. Ἐπειδὴ ἦτο πλούσιος, μεγαλόδωρος, γλυκύς, ἀγγέλιος καὶ εὔγλωττος, κατώρθωσε νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα τῆς πτωχοτέρας τάξεως καὶ διὰ

τοῦτο ἀπέκτησε μεγάλην δημοτικότητα εἰς τὰς Ἀθήνας.
 Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ γίνη βασιλεὺς εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐτραυμάτισε
 μίαν ἡμέραν ἔκυτὸν καὶ τοὺς ἵππους τῆς ἀμφίξης του καὶ
 τοιουτοτρόπως παρουσιασθεὶς εἰς τὸν λαὸν εἶπεν, διὰ τούτου
 του ἡθέλησαν νὰ τὸν δολοφονήσωσι, διότι ὑπερχρσπίζεται τὰ
 συμφέροντα τοῦ λαοῦ. Ο λαός, δταν ἥκουσε ταῦτα, ἤγανά-
 κτησε καὶ διὰ νὰ προφυλάξῃ αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐπι-
 θουλῆς, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἄδειαν νὰ ἔχῃ πεντηκοντα-
 σωματοφύλακας. Τοῦτο ἐπειθύμει καὶ αὐτός ἀκολούθως ὅμως
 ηὗξησε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν εἰς τετρακοσίους καὶ μὲ αὐτοὺς
 κατέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἐκήρυξεν ἔκυτὸν βασιλέα
 (561 π. Χ.)

Οι ἔχθροὶ τοῦ Παισίστρατου ἔνωθέντες μετά τινα καιρὸν διε-
 ἔδιωξαν αὐτὸν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη ἔμεινεν ἔξδριστος·
 ἀλλ' ἐπανελθών ἐκ τῆς ἔξορίας του ἔμεινεν δριστικῶς βασι-
 λεὺς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐκυβέρνησε καλῶς καὶ ἡπίως μέχρι
 τοῦ θανάτου του.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς δεκαοκταετοῦς αὐτοῦ ἀρχῆς ὁ
 Παισίστρατος ἔδειξεν εὔθυν καὶ εὐεργετικὸν χαρακτῆρα. Ἐξ-
 σεβασμοῦ πρὸς τὸν Σόλωνα διετήρησε τοὺς νόμους του, ἐφρόν-
 τιζεν ὅμως νὰ κατέχωσι πάντοτε τὰς δημοσίους θέσεις οἱ φί-
 λοι του. Ηὕξησε τὴν ναυτικὴν δύναμιν τῶν Ἀθηνῶν, ἐνεθάρ-
 ρυνε τὴν γεωργίαν, διότι ἔδωκε κτήνη, καὶ σπόρον πρὸς τοὺς
 πτωχοὺς γεωργούς, ἐκαλλώπισε τὴν πόλιν μὲ ὡραῖα οἰκοδο-
 μήματα καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια μεγαλοπρεποῦς ναοῦ, τοῦ
 Ὁλυμπίου Διός, τὸν ὃποιον μετὰ 650 ἔτη ἀπετελείωσεν ὁ
 αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης Ἀδριανός. Ἐκαλλιέργησε προσέτι
 τὰ γράμματα, ἰσύστησεν αὐτὸς πρῶτος δημοσίαν βιβλιοθή-

κην, συνέλεξε τὰ ποιήματα τοῦ Ὄμηρου, τὰ ὄποια μέχρι τῆς ἐποχῆς ἑκείνης ἐψάλλοντο ὑπὸ ραψῳδῶν καὶ διέταξε νὰ ψάλλωνται κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Παναθηναίων. Ἐφοῦ δὲ ἀνέδειξε τὰς Ἀθηναῖς ώραίαν καὶ ισχυρὰν πόλιν, ἀπέθανεν εἰς γῆρας βαθὺ (527 π. Χ.).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πεισιστράτου κατέλαβον τὴν ἀρχὴν οἱ δύο οἱοὶ αὐτοῦ, ὁ Ἰππίας καὶ ὁ Ἰππαρχος· καὶ οἱ δύο οὗτοι ἐκυβέρνων κατ’ ἀρχὰς καλῶς, ὡς καὶ ὁ πατήρ των. Ἐπειτα δικαὶας παρεξετράπησαν, ἔπραξαν πολλὰς ἀδικίας καὶ ἀδίωξαν ἥκαὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐπισήμους Ἀθηναίους. Ὁ Ἰππαρχος μάλιστα ἔχων προσωπικὸν πάθος κατά τινος νέου ὀνομαζομένου Ἀρμοδίου, ἥμποδισε κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ νὰ φέρῃ μετὰ τῶν ἄλλων παρθένων ἐν πομπῇ τὸ ιερὸν κάνιστρον εἰς τὸν ναόν, ὡς ἀναξίαν. Τὴν ὕβριν ταύτην μὴ δυνάμενος ν' ἀνεχθῇ ὁ Ἀρμοδίος συνώμοσε μετὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἀριστογείτονος καὶ τινων ἄλλων νέων καὶ ἐφόνευσαν τὸν Ἰππαρχον ἐν αὐτῇ τῇ πομπῇ τῶν Παναθηναίων. Ἐκτοτε ὁ Ἰππίας ἔγινε τυραννικώτερος, καὶ ἐπειδὴ ἔθεώρει δῆλους τοὺς Ἀθηναίους κρυφίους ἔχθρους του, ἥφαντισε πολλούς· διὰ τοῦτο συνηνωθέντες οἱ ἔχθροι αὐτοῦ ἰδίωξαν αὐτὸν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας.

(*) Μηδικοὶ πόλεμοι.

Ιωνικὴ ἐπαράστασις.

Εἰς τὴν Ἀσίαν ὑπῆρχε κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐν μέγα κράτος, λεγόμενον τὴν Περσίαν, τοῦ ὅποιου βασιλεὺς ἦτο ὁ Δαρέιος. Ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Κῦρος εἶχεν ὑποτάξῃ προηγου-

μένως εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ καὶ τὰς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἐλληνάς ἀποικίας.

Οἱ Πέρσαι ἔθεώρουν συμφερότερον εἰς αὐτοὺς νὰ συγεννωνται μεθ' ἐνδὲ καὶ μόνου προσώπου διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν φρόνων τῶν ἀποικιῶν τούτων καὶ διὰ τοῦτο μετ' εὐχαριστήσεως παρεδέχθησαν, διποτες ἐκάστη τῶν ἀποικιῶν τούτων ἔχη καὶ ἴδιαίτερον ἡγεμόνα. Τοιοῦτος ἦτο καὶ ἐν Μελίτῳ ὁ Ἀρισταγόρας. Εἰς τοῦτον κατέφυγον Νάξιοι τίνες, εἰτίνες ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν των καὶ παρεκάλουν αὐτὸν νὰ ἐπικαφέρῃ αὐτοὺς εἰς τὴν Νάξον. Οἱ Ἀρισταγόρας κατέπεισε τὸν σατράπην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Ἀρταφέρνην νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τὴν Νάξον, διὰ νὰ ὑποτάξῃ ὅχι μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας Κυκλαδίας μετὰ τῆς Εὔβοιας. Ἡ ἐκστρατεία δμως αὗτη ἀπέτυχεν, ὁ δὲ Ἀρισταγόρας διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν δύσκολον θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίθη ἀπέναντι τοῦ Ἀρταφέρνους, ἐσκέφθη νὰ διεγείρῃ τοὺς Ἰωνας κατὰ τῶν Περσῶν πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοῦ σκοποῦ του ἐζήτησε βοήθειαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐκ τῶν Ἐλλήνων μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἀνέλαβον νὰ βοηθήσωσι τὸν Ἀρισταγόραν. Ἐστειλαν ἔθεν 25 πλοιαὶ μετὰ στρατοῦ. Οἱ Ἰωνες ἐνισχυθέντες οὕτως εἰσέβαλον εἰς τὴν κυρίως Περσίαν καὶ πολιορκήσαντες ἔκαυσαν τὰς Σάρδεις. Ἀλλ' εἰς μίαν μάχην, ἥτις ἔγεινε παρὰ τὴν Μίλητον, ἐνικήθησαν κατὰ κράτος καὶ ὑπετάγησαν πάλιν εἰς τοὺς Πέρσας· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἤναγκάσθησαν νὰ ἔμεινοσι εἰς τὰ πλοιά των καὶ νὰ ἀναχωρήσωσιν εἰς τὰ Ἰδία, ἀφέγοντες τοὺς Ἰωνας εἰς τὴν τύχην των (494 π.Χ.)

(8) **Πρώτη ἐκστρατεία τοῦ Δαρείου εἰς Ἑλλάδα.**

Οτε δὲ ὁ Δαρεῖος ἔμαθε τὴν πυρπόλησιν τῶν Σάρδεων, ὡργισθη καὶ ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους. Διέταξε λοιπὸν ἵνα ὑπηρέτην του νὰ λέγῃ καθ' ἑκάστην πρὸς αὐτὸν περὶ τοῦ δεῖπνου «Δέσποτα, ἐνθυμοῦ τοὺς Ἀθηναίους». Ἐφοῦ δὲ μετά τινα καιρὸν ἡτοίμασε πολυάριθμον στρατὸν καὶ στόλον, ἀπέστειλεν αὐτὸν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἀρχηγὸν τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Μαρδονίου, ἀλλ’ ὅταν ὁ στόλος ἐπλησσαζεν εἰς τὸν Ἀθω, φοβερὴ τρικυμία κατέστρεψε τριακάσια ἐκ τῶν πλοίων του μετὰ 20,000 ἀνδρῶν· συγχρόνως δὲ καὶ ὁ πεζικὸς στρατὸς ἐπαθε μεγάλας ζημιας, προσβληθεὶς ὑπὸ πολεμικῆς τινος Θρακικῆς φυλῆς· διὰ τοῦτο ὁ Μαρδόνιος ἤναγκασθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν ἀπρακτος (492 π.Χ.).

**Δευτέρα ἐκστρατεία τοῦ Δαρείου
κατὰ τῆς Ἑλλάδος.**

Ἡ ἡποτυχία τοῦ Μαρδονίου παρώξυνε τὴν ὄργὴν τοῦ Δαρείου. Διέταξε λοιπὸν νὰ ἐτομασθῇ στρατὸς καὶ νέος στόλος διὰ νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Συγχρόνως δὲ ἔστειλε κήρυκας εἰς τὰς πόλεις αὐτῆς, διὰ νὰ ζητήσωσι γῆν καὶ ὅδωρ, τὰ ὅποια παρὰ τοῖς Πέρσαῖς ἐθεωροῦντο σημεῖον ὑποταγῆς. Πολλαὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐφοδήθησαν καὶ ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Πέρσας. Εἰς τὴν Σπάρτην διώρει καὶ τὰς Ἀθήνας τέσσερα ὡργίσθησαν οἱ πολιταὶ, ὥστε, παρὰ τὸ διεθνὲς δίκαιον, ἔρριψαν τοὺς κήρυκας ἐντὸς φρέατος, διὰ νὰ λάβωσιν ἐκείθεν ὅ, τι ἔζητον.

Ο Δαρείος ἀπέστειλε κατὰ τῆς Ἑλλάδος 100,000 πεζούς καὶ 10,000 ἵππους ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δάρτιδος καὶ τοῦ Ἀρταφέροντος, ὃδηγὸν δὲ αὐτῶν ἦταξε τὸν ἐξ Ἀθηνῶν ἔκδιωχθέντα Ἰππίαν. Ο στρατὸς οὗτος δι' 600 πλοίων ἔφθασεν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπεβιβάσθη πρῶτον εἰς Εὔβοιαν· ἵκει πολιορκήσας τὴν Ἐρέτρειαν ἐκυρίευσεν αὐτὴν διὰ πρόδοσίας καὶ τοὺς μὲν κατοίκους αὐτῆς ἀπέστειλεν αἰχμαλώτους εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν δὲ πόλιν καὶ τὰ ιερά αὐτῆς ἔκαυσε. Μετὰ ταῦτα, κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἰππίου, ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μαραθῶνος, ἐν Ἀττικῇ.

(9) Μιλτιάδης.

H èr Μαραθῶνι μάχη (490 π. Χ.)

Ο Μιλτιάδης ἦτο υἱὸς τοῦ Κλιμωνος καὶ κατήγετο ἐξ ἐπισημοτάτης οἰκογενείας. Ἀλλοτε ἦτο ἡγεμὼν τῆς Θρακικῆς χερσονήσου καὶ συνεζεστράτευσε μετὰ τῶν Περσῶν κατὰ τῶν Σκυθῶν. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ὅμως τῶν Ιώνων κατηγορήθεις πρὸς τὸν Δαρεῖον καὶ φρονούμενος τὴν ὄργὴν αὐτοῦ, ἔφυγεν ἱκεῖθεν καὶ μετέβη εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ πέντε πλοίων καὶ ἤκανον πλούτου. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φρόνιμος, ἡγαπήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐξελέγη ἀρχηγὸς μιᾶς τῶν δέκα φυλῶν τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ.

Οταν ὁ Περσικὸς στρατὸς ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν ἐναντίον αὐτοῦ 10,000 πεζούς, εἰς τοὺς ὅποιους προσετέθησαν καὶ 1000 Πλαταιεῖς· συγχρόνως δὲ ἐζήτησαν καὶ τὴν βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Σπαρτιάται ἦσαν μὲν πρόθυμοι νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἀθη-

ναίους, ἀλλὰ κατά τινα θρησκευτικὸν νόμον ἦτο εἰς αὐτοὺς ἀπηγορευμένον νὰ ἐκστρατεύωσι πρὶν γεννη πανσέληνος, ἢ δὲ σελήνη ἦτο τότε ἐννέα ἡμερῶν.

Οἱ Ἀθηναῖκὸς στρατὸς ἔκυβερνᾶτο ὑπὸ δέκα στρατηγῶν, μεταξὺ τῶν ὅποιων ἦτο καὶ ὁ Μιλτιάδης. Ἐκαστος τῶν στρατηγῶν τούτων εἶχε τὴν ἀρχηγίαν ἀνὰ μίαν ἡμέραν διαδοχικῶς. Ἐκ τούτων οἱ μὲν πέντε, μεταξὺ τῶν ὅποιων ἦτο καὶ ὁ Μιλτιάδης, εἶχον τὴν ἴδεαν νὰ συνάψωσιν ἀμέσως μάχην, διὰ νὰ μὴ δειλιάσῃ ὁ μικρὸς στρατὸς τῶν Ἀθηναίων βλέπων ἀπέναντι αὐτοῦ πολυαριθμοτέρους ἔχθρους. Οἱ ἄλλοι δῆμοι πέντε στρατηγοὶ εἶχον τὴν ἴδεαν νὰ περιμείνωσι καὶ τὴν βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ Μιλτιάδης τότε ἔλαβε κατὰ μέρος τὸν πολέμαρχον Καλλίμαχον καὶ ἀφοῦ παρέστησεν εἰς αὐτὸν τὰ δεινά, τὰ ὄποια θὰ προέκυπτον ἐκ τῆς ἀναβολῆς τῆς μάχης, κατέπεισεν αὐτὸν νὰ δώσῃ τὴν ψῆφόν του διὰ νὰ γεννητὴν ἀμέσως ἡ μάχη. Εἰς δὲ τῶν στρατηγῶν, ὁ Ἀριστείδης, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν στρατηγικὴν ἵκανότητα τοῦ Μιλτιάδου ἐπρότεινεν εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς νὰ παραχωρήσωσι τὴν ἀρχηστρατηγίαν εἰς αὐτὸν μόνον. Οἱ στρατηγοὶ παρεδέχθησαν τοῦτο καὶ τοιουτοτρόπως ὁ Μιλτιάδης ἐγεινεν ἀρχηστράτηγος.

Ἀφοῦ παρετάχθη ὁ στρατὸς καὶ ἔγειναν αἱ νενομισμέναι· θυσίαι, ἥχησαν αἱ σάλπιγγες. Τότε ὥρμησεν ὁ Ἀθηναῖκὸς στρατός, ὡς εἰς μόνος ἀνθρωπος, κατὰ τῶν Περσῶν. Καὶ αἱ

Μιλτιάδης

μὲν πτέρυγες τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ ἐνίκησαν τὰς πτέρυγας τοῦ Περσικοῦ καὶ ἔτρεψαν αὐτὰς εἰς φυγὴν ἀλλὰ τὸ κέντρον τοῦ Περσικοῦ ἐνίκησε τὸ κέντρον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ. Τότε ἐνωθεῖσαι αἱ Ἀθηναϊκὲ πτέρυγες ἐπέπεσον καὶ κατὰ τοῦ Περσικοῦ κέντρου καὶ τοιουτοτρόπως οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν καὶ ἔτράπησαν εἰς φυγὴν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίωξαν αὐτοὺς μέχρι τῆς παραλίας. Ἐκεῖ συνεκροτήθη νέα μάχη. Πολλοὶ Πέρσαι ἐφονεύθησαν καὶ πολλοὶ σπεύδοντες νὰ σωθῶσιν εἰς τὰ πλοῖά των, ἐπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγοντο. Κατὰ τὴν νέαν ταύτην μάχην ἐφονεύθη καὶ ὁ Καλλίμαχος· ἔτερος δὲ Ἀθηναῖος ὄνομαζόμενος Κυναίγειρος ἐκράτησε διὰ τῶν χειρῶν του ἐν περσικὸν πλοῖον, τὸ ὅποιον ἦτοι μάζετο νὰ ἀποπλεύσῃ. Οἱ ἐν τῷ πλοιῷ Πέρσαι, διὰ νὰ σωθῶσιν, ἔκοψαν μὲ πέλεκυν τὰς χειρας αὐτοῦ. Τότε ὁ Κυναίγειρος ἐκράτησε τὸ πλοῖον μὲ τοὺς ὄδοντας, ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἔκοψαν καὶ τὴν κεφαλήν του καὶ κατώρθωσαν νὰ φύγωσιν. Ἔτερος δέ, Εὐκλῆς ὄνομαζόμενος, ἔδραμεν εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς τοὺς Ἀθηναῖούς τὴν νίκην, ἀλλὰ μόλις ἤδυνθη νὰ εἴπῃ «Χαίρετε, ἐνικήσαμεν», ἐπεσε νεκρός ἐκ τοῦ κόπου.

Κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ἔχ μὲν τῶν Ἀθηναίων ἐφονεύθησαν 192, ἐκ δὲ τῶν Περσῶν 6400, μεταξὺ τῶν ὅποιων καὶ ὁ Ἰππίας· οἱ λοιποὶ μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἐπέβησαν ἐπὶ τῶν πλοίων καὶ ἐπλευσαν πρὸς τὸ Φάληρον, διὰ νὰ ἐπιπέσωσιν ἐκεῖθεν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ Μιλτιάδης ὅμως ἐννοήσας τοῦτο ἀφῆκεν εἰς τὸν Μαραθώνα τὸν Ἀριστείδην μετὰ τῶν Πλαταιαίων, διὰ νὰ φυλάττωσι τὰ λάφυρα, τὰ ὅποια ἐκυρίευσαν ἀπὸ τοὺς Πέρσας, αὐτὸς δὲ ἔτρεξε μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ εἰς Ἀθήνας καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ, καθ' ἣν στιγ-

μὴν καὶ οἱ Πέρσαι ἔφθασαν εἰς τὸ Φάληρον. "Οτε εἶδον τοῦτο οἱ Πέρσαι, ἔφυγον εἰς τὴν Ἀσίαν.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Περσῶν ἔφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐν μεγάλῃ σπουδῇ καὶ 2000 Σπαρτιάτας. "Οταν δὲ ἔμαθον τὴν ἡτταν καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Περσῶν, συνεχάρησαν τοὺς Ἀθηναῖους; διὸ τὴν λαμπρὰν νίκην των καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, διὸ καὶ ἤδωσι τὸ πεδίον τῆς μάχης ἐπειτα ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σπάρτην λυπούμενοι, διότι δὲν ηύτυχησαν νὰ λάβωσι καὶ οὗτοι μέρος εἰς τὴν ἔνδοξον ἐκείνην μάχην.

Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῷ μάχην οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν μεγάλως τοὺς τε φρονεύεντας καὶ ἐπιζήσαντας Μαραθωνομάχους καὶ ἔστησαν ἀδριάντας τοῦ Μιλτιάδου εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς Δελφούς. Ἐκολούθως ὁ Μιλτιάδης ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἔλαβεν 70 τριήρεις διὰ νὰ μεταβῇ καὶ τιμωρήσῃ τὰς νήσους, ὅσκι υπετάγησαν εἰς τοὺς Πέρσας. Καὶ πρώτον μὲν ἔξεστρετευτε κατὰ τῆς Πάρου, παρὰ τῶν κατοκινῶν τῆς ὄποιας ἐξήτησεν ἐκατὸν τάλαντα, διὸ νὰ μὴ προσβάλῃ τὴν πόλιν των ἑκείνοις δύμως ἥρνηθησαν καὶ ἐκλεισθησαν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως των. Τότε ὁ Μιλτιάδης ἐπολιόρκησεν αὐτάν· κατὰ τὴν πολιορκίαν δύμως ἐπληγώθη βαρέως εἰς τὸν μηρὸν καὶ ἤναγκασθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπρόσκιος. Ἐκ τούτου λαβέντες ἀφορμὴν οἱ ἔχθροι του κατηγρησαν αὐτόν, ὅτι θέλων νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Παρίους δι' ἀτομικά του πάθη, ἐζημίωσε τὴν πολιτείαν καὶ ἐζήτησαν τὴν τιμωρίαν αὐτοῦ. Ὁ Μιλτιάδης ἤλθε πληγωμένος εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ ν' ἀπολογηθῇ· καὶ ἀπηλλάγη μὲν τῆς θανατικῆς ποινῆς, τὴν ὄποιαν ἐζήτουν δι' αὐτὸν οἱ κατήγοροί του, κατεδικάσθη δύμως εἰς πρόστιμον πεντήκοντα ταλάντων, τὸ ὅποτον

ἀκολούθως ἐπλήρωσεν ὁ οἰδητός του Κίμων. Μετ' ὅλιγον καιρὸν ἀπέθανεν ἐκ τῆς πληγῆς αὐτοῦ.

(II) + 'Η ἐν Θεομοπύλαις μάχη (480 π. Χ.).

"Οταν ὁ Δαρεῖος ἔμαθε τὴν ἀποτυχίαν καὶ τῆς δευτέρας ἑκστρατείας του, ὡργίσθη πολὺ καὶ διέταξε νὰ ἐτοιμασθῇ στρατὸς καὶ στόλος πολυαριθμότερος τοῦ πρώτου, διὰ νὰ ἔκδικηθῇ τοὺς "Ελληνας. 'Ἐν τῷ μέσῳ δὲ μιᾶς τῶν προετοιμασιῶν του ἀπέθανε καὶ ἀφῆκε διάδοχον ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν οἰδητόν. Οὗτος κατὰ συμβουλὴν τοῦ θείου του Μαρδονίου ἐξηκολούθησε τὰς παρασκευὰς τοῦ πατρός του ἐπὶ τέσσαρα ἔτη καὶ τοιουτοτρόπως ἡτοιμάσθη τοσοῦτος στρατὸς καὶ στόλος, δογον δὲν εἰχεν ἕδη ὁ κόσμος ἥως τότε. Συγχρόνως δὲ διέταξε νὰ κατασκευάσωσιν ἐκ πλοίων μίαν γέφυραν ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὅπως διαβῆ ὁ στρατός του, νὰ διορύξωσι δὲ καὶ τὸν ισθμὸν τοῦ Ἀθω, διὰ νὰ περάσῃ αὐτὸν ἀσφαλῶς ὁ στόλος του, ἀποφεύγων τὰ δεινὰ τῆς τρικυμίας. Τὸ πρῶτον ἔργον ἐζετελέσθη· ἡ τρικυμία δὲ μιᾶς κατέστρεψε τὰς γεφύρας· ὁ δὲ Ξέρξης ὡργίσθη διὰ τοῦτο καὶ διέταξε ν' ἀποκεφαλίσωσι τοὺς τεχνίτας, νὰ μαστιγώσωσι δὲ καὶ νὰ ὁρψώσων ἀλύσεις εἰς τὴν θάλασσαν, διότι δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὰς διαταγὰς του. Κατέπιν διέταξε νὰ κατασκευάσωσιν ἄλλην γέφυραν στερεωτέραν ἀπὸ τὴν πρώτην· τοιαύτη δὲ κατεσκευάσθη μὲ δύο σειράς πλοίων, προσδεδεμένων δι' ισχυρῶν κάλων καὶ ἐπὶ τῶν οποίων ἐπεσωρεύθησαν κορμοὶ δένδρων καὶ χῶμα.

'Αφοῦ ἐτελέωσαν δὲλαι αἱ προετοιμασίαι, ὁ Ξέρξης διέταξεν ὁ μὲν πεζὸς στρατὸς νὰ συναθροισθῇ εἰς Σάρδεις,

ό δὲ στόλος εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Συγχρόνως δὲ ἐστειλε καρυκαὶ εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, πλὴν τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν, διὰ νὰ ζητήσωσι γῆν καὶ ὅδωρ.

Ο στρατὸς τοῦ Ξέρξου ἀπετελεῖτο ἐκ 2,000,000 πεζῶν καὶ 80,000 ἵππων. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν δὲ τοῦ 480 π. Χ. ἐκληνησεν οὗτος ἐκ τῶν Σύρδεων ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἴδιου Ξέρξου καὶ ἔφθισεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἐφοῦ δὲ ἐθυσιάσεν εἰς τὸν ἥλιον καὶ ηὔχθη ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ στρατοῦ του, διέταξε νὰ διαβῇ οὗτος διὰ τῆς γεφύρας. Η διάβασις διήρκεσεν ἑπτὰ ἡμερονύκτια. Ἐκεῖθεν ὁ μὲν πεζικὸς στρατὸς ἐπορεύετο πρὸς τὴν Ἑλλάδα κατὰ μῆκος τῆς Θρακικῆς παραλίας, ὁ δὲ στόλος ἡκολούθει τὴν ἴδιαν πορείαν εἰς ὄλιγην ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν. Καὶ ὁ μὲν πεζικὸς στρατὸς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἔκειθεν ἔμειλε νὰ εἰσάλῃ διὰ τοῦ στενοῦ τῶν Θερμοπυλῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ δὲ στόλος, διελθὼν τὴν διώρυγα τοῦ Ἀθωνος καὶ περιχώρψης τὴν Χελιδονίκην χερσόνησον διηυθύνετο πρὸς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἀκρωτήριον τῆς Εύβοιας.

Οταν οἱ Ἑλληνες ἔμαθον, ὅτε ὁ Ξέρξης ἔρχεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος, συνῆλθον εἰς τὴν Κέρμινθον διὰ νὰ σκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Ἐκεὶ συνῆψαν αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις συμμαχίαν κατὰ τῶν Περσῶν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης καὶ ἀπεφάσισαν νὰ καταλάβωσι τὸ στενόν τῶν Θερμοπυλῶν, τὸ μένον μέρος, ἀπὸ τὸ ὄποιον ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου ἦδυνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐστειλαν λοιπὸν τὸν μὲν Λεωνίδαν μὲ στρατὸν 6000 ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ὃποιων οἱ 300 ἦσαν Σπαρτιάται, διὰ νὰ καταλάβῃ τὸ στενόν, τὸν δὲ στόλον συγκείμενον ἐκ διακοσίων πλοίων εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, ἀκρωτήριον τῆς Εύβοιας, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν στρατὸν τοῦ Λεωνίδου. Ήτο δὲ ὁ

Λεωνίδας υἱὸς τοῦ Ἀλεξανδρίδου καὶ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ὁ ὃποιος ἀνετράφη κατὰ τοὺς αὐστηροὺς νόμους αὐτῆς καὶ ἔγεινεν ἀνήρ τολμηρός, γενναῖος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ καθῆκόν του.

"Οταν ὁ Λεωνίδας ἔφθασεν εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ ἐμαθεν διτι ὁ ἔγχος ἡδύνατο νὰ περάσῃ ἐκ τινος στενῆς παρόδου τοῦ δροῦς Οἴτης, ἔστειλεν ἑκεὶ 1000 Φωκεῖς διὰ νὰ φυλάξωσιν αὐτὴν. Ὁ δὲ Ξέρξης, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸ στενὸν καὶ ἐμαθεν διτι ὄλιγοι "Ελληνες εἶχον σκοπὸν νὰ τῷ διαφιλονικήσωσι τὴν δίοδον, ἐγέλασε καὶ περιέμενεν ὄλιγας ἡμέρας, ἐλπίζων διτι θὰ ἔφεσσούντο καὶ θὰ ἀπεσύροντο. "Οταν δικαὶος εἶδεν διτι δὲν ἀποσύρονται, ἐθύμωσε καὶ ἔστειλε πρὸς αὐτοὺς διαταγὴν νὰ παραδώσωσι τὰ διπλα τῶν. Ὁ Λεωνίδας δικαὶος ἀπήντησε λακωνικῶς : «Μολὼν λαβέ», δηλαδὴ : «Ἐλθὲ νὰ τὰ λαβέγη». "Οταν δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, διτι οἱ Πέρσαι εἶναι τόσῳ πολλοί, ὥστε μὲ τὰ βέλη τῶν δύνανται νὰ σκιάσωσι τὸν ἥλιον, ἀπήντησε : «Τόσῳ τὸ καλλίτερον: θὰ πολεμῶμεν ὑπὸ σκιάν».

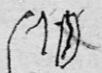
"Ο Ξέρξης ἐθύμωσεν ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν ταῦτην τοῦ Λεωνίδου καὶ διέταξε μέρος τοῦ στρατοῦ του νὰ συλλάβῃ τοὺς ὄλιγους ἔκεινους "Ελληνας καὶ νὰ τοὺς φέρῃ δεῖχμένους ἐνώπιόν του. Οἱ Πέρσαι δύο φορὲς προσεπάθησαν νὰ ἐκβιάσωσι τὴν δίοδον, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν, ὑποστάντες μεγάλας ζημιάς. "Επὶ τέλους ὁ Ξέρξης ἔστειλεν ἐναντίον αὐτῶν τοὺς ἀθαίας τοὺς λεγομένους στρατιώτας του, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἔπειθον τὰ ἴδια. Ἐνῷ δὲ εύρισκετο εἰς ἀμυχανίαν, μὴ γνωρίζων τί νὰ κάμη, ἥλθε πρὸς αὐτὸν κάτοικός τις τῶν μερῶν ἔκεινων, ὁ αἰσχρός Ἐφιάλτης καὶ προέτεινεν εἰς αὐτὸν νὰ τῷ δειξῃ ἀντὶ ἀμοιβῆς ἀτράπόν τινα ἐπὶ τῆς Οἴτης, διὰ τῆς ὃποιας ἡδύ-

νάτο νὰ περικυκλώσῃ τοὺς Ἐλληνας. Ὁ Ξέρξης ἔχάρη διὰ τὴν πρότασιν τοῦ Ἐφιάλτου καὶ διέταξε τὸν στρατηγὸν του Ὑδάρνην νὰ ἀκολουθήσῃ αὐτὸν μετὰ στρατοῦ. Ὁ στρατηγὸς ἤκολεύθησε τὸν Ἐφιάλτην μετὰ 10000 ἐκλεκτοῦ στρατοῦ καὶ περὶ τὴν πρωίαν ἔφθασεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Οἴτης, ὅπου ἰφύλαττον οἱ Φωκεῖς ἀφοῦ δὲ οὗτοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, οἱ Ηέρσαι κατελθόντες ἀμέσως ἔφθασαν περὶ τὴν μεσημέριαν ὅπισθεν τῶν Θερμοπυλῶν.

"Οταν ὁ Λεωνίδας ἔμαθεν, ὅτι ὁ Περσικὸς στρατὸς ἐπλησίαζε νὰ τοὺς περικυκλώσῃ καὶ ἐκ τῶν ὅπισθεν, ἐνύόησεν, ὅτι ἡτο ἥδυνατον πλέον ν' ἀντισταθῇ. Ἀπέστειλεν διεν τοὺς ἄλλους Ἐλληνας εἰς τὰς πατρίδας των, διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλην περίστασιν, οὗτος δέ, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς Σπαρτιατικοὺς νόμους δὲν ἥδυνατο νὰ φύγῃ, ἔμεινεν ἐκεῖ μετὰ τῶν 300 Σπαρτιατῶν καὶ τινῶν ἄλλων Θηβαίων καὶ ἀπεσύρθη μετ' αὐτῶν εἰς τὸ στενώτατον μέρος τῶν Θερμοπυλῶν. Ἐκεῖ συνήρθη τρομερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Πέρσαι σωρηδὸν ἐπιπτούντο ὑπὸ τὰ δόρατα καὶ τὰ ἔιφη τῶν Ἐλλήνων· ἄλλοι κατεκρημνίζοντο εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πολλοὶ κατεπατοῦντο ὑπὸ τῶν Περσῶν, οἱ δόποιοι ἥρχοντο ὅπισθεν. Οἱ Σπαρτιάται προσεβάλλοντο ἔκ τε τῶν ἐμπροσθεν καὶ ὅπισθεν ἐχθρῶν καὶ ἐμάχοντο γενναίως, ἕως διου ἐφονεύθησαν ἀπαντες (480 π.Χ.). Δύο ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ Εὔρυτος καὶ ὁ Ἀριστόδημος, ἐστάλησαν πρὸ τῆς μάχης ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου εἰς ὑπηρεσίαν. Ἔξ κύτων ὁ μὲν Εὔρυτος, ὅτε ἔμαθεν, ὅτι οἱ Πέρσαι περιεκύκλωσαν τοὺς Σπαρτιάτας, ἐσπευστε καὶ συνηγωνίσθη μετ' αὐτῶν· ὃ δὲ Ἀριστόδημος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Σπάρτην· οἱ Σπαρτιάται ὅμως περιεφρόνησαν αὐτὸν καὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς ἀτιμον. Ἄλλα

μετά τινα καιρὸν] ἀπολλάγη τῆς ἀτιμίας, διότι ἔπεσεν ἐπαναπλασίας ἡρωικῶς μαχόμενος.

Οἱ Ἑλληνες πολὺ ἔτιμοσαν τὸν Λεωνίδαν καὶ τούς συναγωνιστάς του βραδύτερον δὲ ἀνήγειραν δι' αὐτούς μνημεῖον εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔπεσαν ἐπὶ δὲ τοῦ μνημείου τούτου ἔθεσαν τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν· «Ω ξεῖν', διάγγελλειν Λχεδαιμονίοις, ὅτανδε κείνεθι τοῖς 'κείνων ἥρμασι πειθόμενοι».

Θεμιστοκλῆς ('Αθηναῖος).

'Η ἐρ Σαλαπίτηι ραυμαχία (480 π.Χ.).

Ο Θεμιστοκλῆς ἦτο νίδος τοῦ Νεοκλέους καὶ κατήγετο ἐπισήμου οἰκογενείας. Οὗτος ἔχει παιδικής ἡλικίας διεκρίθη διὸ τὴν φιλοτιμίαν του. Τὸ ἐσπέρας, μετά τὸ τέλος τῶν μαθημάτων του, δὲν ἔμεινεν ἀργός, ἀλλὰ κατεγίγετο νὰ συντάττῃ λόγους συνηγορῶν ἢ κατηγορῶν τινα τῶν συνηλεκτῶν του. Ἐπορτίμα δὲ πάντοτε τὰ σοβαρὰ μαθήματα διὰ τοῦτο διδάσκαλός του μίαν ἡμέραν εἶπε πρὸς αὐτόν· «Σύ, ὃ πᾶς, θὰ γίνης ἢ μέγα καλὸν ἢ μέγα κακόν».

Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ὁ Θεμιστοκλῆς εἶδε τὰς τιμάς, τὰς ὄποιας οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδωκαν εἰς τὸν Μιλτιάδην τότε ἢ φιλοτιμία του ἐκορυφώθη· ἀφῆκε πᾶσαν μετὰ τῶν φίλων του συναναστροφήν, ἔγεινε σοβαρός καὶ περὶ οὐδενὸς ἔλλοις ἐτέπετο, εἰμὴ πῶς νὰ φανῇ καὶ αὐτὸς ὅμοιος πρὸς τὸν Μιλτιάδην· καὶ ὅτε τις τὸν ἡρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς μεταβολῆς του, ἀπάντησε· «Δέγ μὲ ἀφίνει νὰ κοιμηθῶ τὸ τρέπακιον τοῦ Μιλτιάδου· καὶ προγυμνασιῶς δὲν ἥργησε νὰ γένη καὶ αὐτὸς

ἔνδοξος· διότι, ἂμα ἡλικιώθη καὶ ἥρχισε ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὰ πολιτικὰ τῆς πατρίδος του, ἡ μόνη του σκέψη; Ήτο νὰ φανῇ ὠφέλιμος εἰς αὐτήν καὶ ἐπειδὴ κατενόησεν, ὅτι ἡ μάχη του Μαρχιῶνος ἦτο ὄρχη τῶν Περσικῶν πολέμων, κατέπεισε τοὺς Ἀθηναῖους νὰ κατασκευάσωσιν ἴσχυρὸν στόλον, διότι ἦτο τῆς γιώμης, ὅτι μόνον διὰ θαλάσσης θὰ ἤδυναντο νὰ νικήσωσι τὸν ἔχθρον. Κατέπεισεν ὅθεν αὐτούς, ὅπως τὰ κέφδη, τὰ ὄποια ἐλάμβανον ἐκ τοῦ Λαυρίου, νὰ μὴ τὰ διανέμωνται μεταξύ των, ἀλλὰ νὰ τὰ χρησιμοποιῶσι πρὸς κατασκευὴν στόλου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεισθησαν εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ ἐντὸς ὀλίγου κατεσκεύασαν ἴσχυρὸν στόλον, διὰ τοῦ ὄποιου κατόπιν ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας.

Πολιτικὸς ἀντίπαλος τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο ὁ Ἀριστείδης, ὃ ὄποιος πάντοτε ἐναντιοῦτο εἰς τὰ σχέδιά του· ὁ Θεμιστοκλῆς δῆμως κατώρθωσε νὰ ἔξοστραχίσῃ⁽¹⁾ αὐτὲν καὶ τοιουτοτρόπως ἔμεινεν ὁ μάνος ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐλεύθερος πλέον γὰς ἐκτελέσῃ τὰ σχέδιά του.

"Οτανοὶ Ἑλληνες ἔμαθον, ὅτι ὁ Περσικὸς στρατὸς κατήρχετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐστειλαν τὸν μὲν Λεωνίδαν νὰ καταλάβῃ τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, τὸν δὲ στόλον εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, διὰ νὰ προφυλάξῃ τὸν μικρὸν ἐκεῖνον στρατὸν ἐκ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Περσικοῦ στόλου.

1) Ο ἔξοστραχισμὸς ἦτο προσωρινὴ ἔξορία δέκα εἰώνων τῶν πολιτῶν, διστις ἐφάνετο ἐπικίνδυνος εἰς τὴν πολιτείαν, γωρὶς δῆμως ν' ἀπολέσῃ οὗτος τὴν περιουσίαν αὗτοῦ ἢ πεδιὴ ἐτερόν τι κακόν. Καὶ τὸν ἔξοστραχισμὸν ἐλάμβανον μέρος δὲσι οἱ πολῖται, γράφοντες τὸ ὄνομα τοῦ ἔξοστραχιζομένου ἐπὶ διστράχων, καὶ ἐὰν οὕτως ἔστραχα ἐφέρον τὸ ὄνομα τοῦ πολίτου, ἔξωριζετο οὗτος.

Ο Έλληνικός στόλος συνέκειτο ἐκ διακοσίων ἑβδομήνιων πλοίων, ἐκ τῶν ὅποιων τὰ 130 ἦσαν Ἀθηναῖκά. Εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον συνεζητήθη πρὸς ποιὸν ἐπρεπε ν' ἀνατεθῇ ἡ ἀρχηγία τοῦ στόλου· καὶ οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐπέμενον ν' ἀνατεθῇ αὐτῇ εἰς τὸν Εύρυβιάδην, ναύαρχον τῶν Σπαρτιατῶν· οἱ Ἀθηναῖοι δῆμος δὲν ἤθελον νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς ἄλλους, ἀφοῦ εἶχον τὰ περισσότερα πλοῖα καὶ ἐπέμενον ν' ἀνατεθῇ ἡ ἀρχηγία εἰς τὸν Ἀθηναῖον ναύαρχον Θεμιστοκλέα. Ο Θεμιστοκλῆς δῆμος, ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι ἐκ τῆς ἐπιμονῆς ταύτης θὰ ἐπήρχετο διχόνια, ἡ δὲ καταστροφὴ των θὰ ἦτο βεβαία, κατέπεισε τοὺς Ἀθηναῖους νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ναύαρχία ἐδόθη εἰς τὸν Εύρυβιάδην, ἀν καὶ οἱ Σπαρτιάται εἶχον μόνον δέκα πλοῖα. Εν τῷ μεταξὺ ἐφθασεν ἐκεῖ καὶ ὁ στόλος τῶν Περσῶν· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι, ὅταν εἶδον τὸν πολυάριθμον ἐκείνον στόλον, ἐφοβήθησαν καὶ ἤθελον νὰ φύγωσιν· ὁ Θεμιστοκλῆς δῆμος κατέπεισεν αὐτοὺς καὶ ἐμειναν· ἐπιπεσόντες δὲ δις κατὰ τοῦ Περσικοῦ στόλου ἐνίκησαν αὐτὸν καὶ κατέστρεψαν 45 πλοῖα. Ἐκτὸς τούτων κατεστράφησαν ὑπὸ τρικυμίας καὶ ἄλλα διακόπια Περσικὰ πλοῖα, ἐνῷ περιέπλεον τὴν Εὔβοιαν, διὰ νὰ περικυκλώσωσι τὰ Έλληνικά. "Οταν δῆμος ἔμαθον, ὅτι ὁ Ξέρξης ἔγεινε κύριος τῶν Θερμοπυλῶν, τότε ἀπέπλευσαν ἐκεῖθεν καὶ προσωριμοίσθησαν εἰς τὸν δρόμον τῆς Σαλαμίνος.

Αφοῦ ὁ Ἑλληνικός στόλος ἀπέπλευσεν ἀπὸ τὸ Ἀρτεμίσιον, δῆλη ἡ Ἑλλὰς ἦτο πλέον ἀνοικτὴ εἰς τοὺς Πέρσας, ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς βλέπων, ὅτι ἦτο ἀδύνατον ν' ἀντισταθῶσι κατὰ ξηράν ἐναντίον τόσου Περσικοῦ στρατοῦ, συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναῖους νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν, καὶ ἀφοῦ μεταφέρωσι τὰς

νίκογενεῖας τῶν εἰς ἀσφαλὲς μέρος, οἱ ίκανοι πρὸς πόλεμον νὰ
κιμβωσιν εἰς τὰ πλοῖα καὶ νὰ πολεμήσωσι κατὰ θάλασσαν.

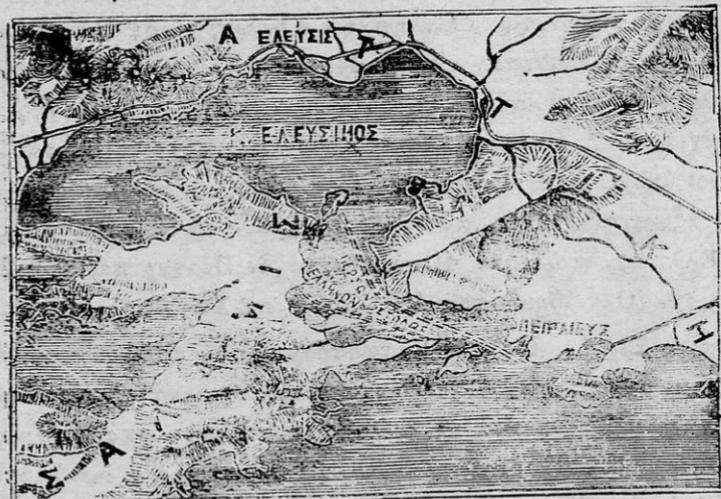
Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπειθόντο νὰ ἔγκαταλείψωσι τὴν πόλιν
τῶν· τότε ὁ Θεμιστοκλῆς κατέφυγεν εἰς τὸ ἑζῆς στρατήγημα.
Συνενοήθη κρυφίως μετὰ τῶν ἱερέων τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν
καὶ, ὅτε cι Ἀθηναῖοι ἦλθον ἢ ἐρωτήσωσι τὸ μαντείον, τοῦτο
ἐπήκνυτοσεν, ὅτι τὸ ξύλινον τεῖχος θὰ εἴναι ἡ σωτηρία τῶν. 'Ο
χρησμὸς οὗτος διαφέρως ἔξηγήθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλ᾽
ὑπερέσχυτεν ἡ γνώμη τοῦ Θεμιστοκλέους, εἰπόντος, ὅτι ξύλινον
τεῖχος ὁ θεὸς ἔνιοε τὰ πλοῖα καὶ ὅτι ἐπρεπε νὰ καταφύγωσιν
εἰς αὐτό. Τότε ἡ πόλις ἀφέθη εἰς τὴν βοηθείαν τῆς Ἀθηνᾶς,
κι γυναικεῖς, τὰ παιδία καὶ οἱ γέροντες ὠδηγήθησαν εἰς τὴν
Σαλαμίνα, Αίγιναν καὶ Τροικῆνα, ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι ἐπέβησαν
εἰς τὰ πλοῖα καὶ ἐπλευσαν εἰς τὴν Σαλαμίνα. Μόλις δὲ οἱ
Ἀθηναῖοι ἔγκατελίπον τὴν πόλιν, ίδού ἔφθασαν καὶ οἱ Πέρσαι,
οἱ ὄποιοι εύροντες αὐτὴν ἔρημον, ἐγύμνωσαν τοὺς ναοὺς καὶ
κατέκαυσαν αὐτήν· οἱ δὲ ὄλγοι γέροντες, οἱ ὄποιοι δὲν ἦθε-
λησαν ν' ἀφήσωσι τὴν πόλιν καὶ κατέφυγον εἰς τὴν Ἀκρό-
πολιν, κατεσφάγησαν.

Ἡ καταστροφὴ τῶν Ἀθηνῶν κατελύπησε τοὺς "Ελληνας"
τότε ὁ Εύρυβιάθης συνεκάλεσε τοὺς ναυάρχους εἰς συμβούλιον
διὰ νὰ συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου. Καὶ οἱ μὲν ναύαρχοι
ἔφοβήθησαν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν ἴσθμὸν τῆς
Κορίνθου, ὅπου ἀπεσύρθη καὶ ὁ στρατὸς τῆς Ἑηρᾶς, διὰ νὰ
ἐμποδίσωσι τοὺς Πέρσας ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Πελο-
πόννησον. 'Ο Θεμιστοκλῆς δέν ἦθελε ν' ἀφήσωσι τὸ στε-
νὸν τῆς Σαλαμίνος, τὸ ὄπειον ἦτο τὸ μόνον κατάλληλον μέρος,
ὅπου ἤδυνατο ν' ἀντιστῇ ὁ μικρὸς στόλος αὐτῶν κατὰ τοῦ

πολυχρήμου Περσικοῦ καὶ ἀντέτεινεν εἰς τὸ σχέδιον τῶν ἄλλων ναυάρχων· προσεπάθει δὲ νὰ πείσῃ αὐτοὺς νὰ μείνωσιν ἔκει. Οἱ ναύαρχοι δύμας δὲ ἐπείθοντο. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπε πρὸς τὸν Εύρυβιάδην· «Εύρυβιάδη, ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκεται εἰς χειράς σου. Ἐάν πλεύσωμεν εἰς τὸν Ἰσθμὸν, θὰ πολεμήσωμεν εἰς ἀνοικτὴν θάλασσαν, τὰ δὲ πλοῖα τοῦ ἔχθροῦ, ἐπειδὴ εἰναὶ περισσότεροι καὶ μεγχλείτεροι, εὔκόλως. Θὰ περικυλώσωσι τὰ ἴδια μας καὶ θὰ μᾶς καταστρέψωσιν. ἐνῷτεῦθι, ἐντὸς στενῆς θαλάσσης, δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ναυμαχίαν περισσότερα τῶν ἡμετέρων καὶ διὰ τοῦτο εὔχολώτερον θὰ δυνηθῶμεν νὰ νικήσωμεν αὐτό». Ἀλλ᾽ ὁ Εύρυβιάδης ἦτο ἀμετάπειτος, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ναύαρχοι. Ζωηρὰ συζήτησις ἔγεινε τότε μεταξὺ τῶν ναυάρχων. Κατὰ τὴν συζήτησιν ἔκεινην ὁ Εύρυβιάδης ἰθύμωσε καὶ ἐσήκωσε τὴν ἥραδὸν του, διὰ κτυπήση τὸν Θεμιστοκλέα. Ἔκεινος δύμας χωρὶς νὰ ταραχθῇ, εἶπε πρὸς αὐτόν· «Πάταξον μέν, ἔκουσον δέ». Ὁ δὲ ναύαρχος τῶν Κορινθίων Ἀδείμαντος εἶπεν, διὰ δὲν ἐπρεπε νὰ δίδωσι προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους ἀνθρώπου, ὃ ὅποιος δὲν εἶχε πλέον πατρίδα. Τότε ὠργίσθη ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ἀδείμαντον· «Ἐνδιφέρει σε Ἀθηναῖοι ἔχουσι 200 πλοῖα, δύνανται νέαντες ἀποκτήσωσι καὶ πόλιν καὶ πατρίδα». Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν Εύρυβιάδην εἶπεν· «Ἐάν ἐπιμένητε νέαναχωρίσητε ἐντεῦθεν, ήμεις δέ· θὰ σᾶς ἀκολουθήσωμεν, ἀλλὰ θὰ παραχλάσσωμεν τὰς οἰκογενεῖας μας καὶ θὰ πλεύσωμεν εἰς Ἰταλίαν». Ή ἔπειλὴ αὕτη κατεφένησε τοὺς ναυάρχους, οἱ ὅποιοι ἐνέδωκαν ἐπὶ τέλους νὰ γεννῇ ἡ ναυμαχία εἰς τὴν Σχλαμίνα. Ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο μήπως ἀναχωρήσωσι πάλιν ἐκεῖθεν, πέμπει χρυφίως εἰς τὸν Ξέρξην

τὸν πιστὸν δοῦλόν του Σίχιννον καὶ λέγει πρὸς αὐτόν «Ο φίλος σου Θεμιστοκλῆς σὲ εἰδοποιεῖ, ότι εἰ "Ελληνες σκέπτονται νὰ φύγωσιν ἐξ Σαλαμίνος· σπεύσον δθεν νὰ περικυκλώσῃς αὐτούς". Ο Ξέρξης νομίσχει ότι ἡ συιβουλὴ τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο εἰλικρινής, διέταξε τὸν Περσικὸν στόλον νὰ περικυκλώσῃ τὸν Ἐλληνικὸν. Τὴν περικύκλωσιν τοῦ Ἐλληνικοῦ στόλου ἀνεκοίνωσε πρὸς τοὺς ναυάρχους καὶ ὁ Ἀριστεῖδης, ὁ ὅποιος ἦλθεν ἐπὶ τούτῳ τὴν νύκτα ἐξ Αιγαίου, ὃπου εὑρίσκετο ἔξοριστος· οἱ δὲ ναύαρχοι, ἐπειδὴ δὲν ἦδύναντο τελέον νὰ φύγωσιν, προτετάχθησαν εἰς ναυμαχίαν.

Ο Ξέρξης, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς Πέρσας, ἔστησεν ἐπὶ τῆς σύπενναντι παραλίας ὑψηλὸν θρόνον καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτοῦ διὰ

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.

νὰ βλέπῃ τὴν ναυμαχίαν. Ο Περσικὸς στόλος ἦτο τετραπλάσιος τοῦ Ἐλληνικοῦ (1200—310). Καὶ ὁ μὲν Περσικὸς στόλος

παρετάχθη ἀπέναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὴν παραχλίαν τῆς Ἀττικῆς, ἔχων ὅπισθέν του τὸν πεζικὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου· ὁ δὲ Ἑλληνικὸς παρετάχθη ἀπέναντι τοῦ Περσικοῦ παρὰ τὴν Σχλαμίνα, ἔχων ὅπισθέν του ὄλιγους ὄπλιτας ὑπὸ τὸν Ἀριστείδην.

Οἱ δύο στόλοι τοιουτορόπτως ἀντιπαραχτεταγμένοι ἐμειναν ἀκίνητοι ἐπὶ τινα χρόνον. "Οταν δικαὶος ἔπειταν ὁ ἀνεμος, ὃ ὅποιος καθ' ἔκαστην ἡμέραν καὶ τὴν ἴδιαν ὥραν πνέει ἵσχυρῶς εἰς τὸ στενὸν ἐκεῖνο, ἦχησαν οἱ Ἑλληνικοὶ παιᾶνες καὶ αὐτοὶ σάλπιγγες, ὃ δὲ Ἑλληνικὸς στόλος ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Περσικοῦ. Εὔθυς, ἥπο τῆς πρώτης προσβολῆς ἄλλα μὲν ἔχ τῶν Περσικῶν πλοίων ἐτράπησαν εἰς φυγήν, ἄλλα συνετρίβησαν ὑπὸ τῶν ἐμβόλων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, οἱ δὲ Πέρσαι κατὰ χιλιάδας ἀπωλέσθησαν εἰς τὰ ὅπατα· ἄλλα καὶ ἐνῷ ἐφευγον, τὰ πλοῖα συνεκρούοντο μεταξύ των καὶ κατεποντίζοντο. Ή ναυμαχία αὕτη διήρκεσε μέχρις ἐσπέρας, διότε οἱ Πέρσαι ἤτημένοι ὑπεχώρησαν εἰς τὸ Φάληρον.

"Η ἀξιομνησκόνευτος αὕτη ναυμαχία, κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ μὲν Ἑλληνες ἀπώλεσαν 40 πλοῖα, οἱ δὲ Πέρσαι περὶ τὰ 200, ἔγεινε τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 480 ἔτους π., X.

"Οτε ὁ Ξέρξης εἶδε τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου του, ἐφοβήθη καὶ διέταξε τὰ διασωθέντα πλοῖα του νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, διὰ νὰ φυλάξωσι τὰς γεφύρας, αὐτὸς δὲ ἀφήσας τὸν Μαρδόνιον μετὰ 300000 στρατοῦ διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἀνεχώρισε μετὰ τοῦ λοιποῦ διὰ ξηρᾶς, παθὼν καθ' ὅδὸν πολλὰ δεινὰ ἐκ τῆς πελνης καὶ τῶν νόσων· ὅταν δὲ ἐφθικεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, εὗρε τὰς γεφύρας κατεστραμμέ-
ας ὑπὸ τρικυμίχις, καὶ ἤνχυκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ μικρῶν

πλοίων εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ πολυχρόνιμου στρατοῦ αύτοῦ.

"Ἐκ τῶν λαφύρων, τὰ ὅποια οἱ Ἑλληνες ἐκύρευσαν ἀπὸ τοὺς Πέρσας, τὸ μὲν δέκατον ἀπέστειλαν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὰ δὲ λοιπὰ διεμοιράσθησαν μεταξύ των. Ἐπειτα ἐπλευσαν εἰς τὸν Ἰσθμόν, διὰ νὰ δώσωσι βραβεῖα πρὸς τοὺς ἀριστεύσαντας. Ἐκαστος ἀπὸ τοὺς ναυάρχους ἔθωρε τὸν ἑαυτόν του ἄξιον διὰ τὸ πρῶτον βραβεῖον καὶ τὸν Θεμιστοκλέα διὰ τὸ δεύτερον, τὸ ὅποιον ἀποδέικνύει, δῆτι δλοι ἀνεγνώρισαν τὴν πολεμικὴν φρόνησιν αὐτοῦ καὶ μολονότι ἔνεκα τῆς φιλαυτίας τῶν ναυάρχων δὲν ἀδυνάθη οὗτος νὰ λάβῃ τὸ πρῶτον βραβεῖον, τὸ δονομά του ὅμως διεφημίσθη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. "Οτε δὲ μετὰ τινα καιρὸν ἤλθεν εἰς τὴν Σπάρτην, οἱ Σπαρτιάται ἐτίμησαν αὐτὸν πολὺ καὶ τῷ προσέφερον στέφρων ἐλεῖας ὡς βραβεῖον σοφίας καὶ ἴκανότητος.

Μετὰ τὴν ὄριστικὴν ἀποχώρησιν τῶν Περσῶν ἐξ Ἑλλάδος, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀνωκοδόμησε τὰς Ἀθήνας καὶ περιεβαλεν αὐτὰς μὲν ἰσχυρὰ τείχη, διὰ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται οἱ Ἀθηναῖοι κατ' ἄλλους πολέμους ν' ἀφίνωσιν αὐτὰς εἰς τὴν δάκρισιν τοῦ ἔχθροῦ. Οἱ Σπαρτιάται ζηλοτυπήσαντες προσεπάθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν περιτείχισιν τῆς πόλεως. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως κατώρθωσε νὰ ἔξπατήσῃ αὐτοὺς, μέχρις οὐ ἐτελείωσαν τὰ τείχη. Οἱ δὲ Σπαρτιάται, μὴ δυνάμενοι πλέον ν' ἀντιπράξωσιν, ἤναγκάσθησαν νὰ καταπνιξωσι τὴν ὄργὴν των.

"Η. μεγάλη ὅμως δόξα τοῦ Θεμιστοκλέους δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ· ὅλιγον κατ' ὅλιγον ἀπώλεσεν οὗτος τὰς συμπαθείας τῶν Ἀθηναίων, διότι μετ' ἀηδίας σῦτοι ἤκουον αὐτὸν νὰ τοῖς ὑπενθυμίζῃ καθ' ἐκάστην τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰς ὑπηρε-

τίας του περιπλέον δὲ οἱ ἔχθροι του ἤρχισαν νὰ κατηγορῶσιν χύτὸν ἐπὶ φιλοχρηματίᾳ καὶ ὄρπαγῃ· διὰ τοῦτο ἔξοστρακισθεῖς κατέφυγεν εἰς τὸ Ἀργος (471 π. Χ.). Τότε καὶ οἱ Σπαρτιάται διὰ νὰ τὸν ἐκδίκηθῶσι, διάτι τοὺς ἡπτατήτεν, ὅτε ἐκτίζοντο τὰ τεῖχη, κατηγόρησαν αὐτὸν ὡς συνένοχον τοῦ Παυσανίου. Οἱ Ἀθηναῖοι, πιστεύσαντες εἰς τὰς κατηγορίας τῶν Σπαρτιάτων, ἐστείλαν ἀνδρας διὰ νὰ συλλαβωσιν αὐτόν. "Οταν δὲ Θεμιστοκλῆς ἐμάθε τοῦτο, ἐφυγεν εἰς Κερκυράν καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν Ἡπειρον. Ἐπειδὴ δύως καὶ ἐκεὶ κατεδιώχθη, κατέφυγε πρὸς τὸν βχσιλέα τῆς Περσίας Ἀρταξερξην, διάδοχον τοῦ Ζερέου (465 π. Χ.) καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ προθεσμίαν ἐνὸς ἔτους, διὰ νὰ ἐχμάσῃ τὴν Περσικὴν γλωτσαν καὶ νὰ συνενοθῇ μετ' αὐτοῦ μένιον, ὃποιας ὑπηρεσίας ἦδύγατο νὰ κάμη πρὸς αὐτὸν μεγαλειτέρας καὶ ἐκείνων, τὰς οποίς ἔκαμε πρὸς τὸν πατέρα του. Οἱ Ἀρταξέρξης ηύχαριστήν τολὺ καὶ ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν τρεις πόλεις διὰ νὰ ζῆ ἀνέτως ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῶν. Εἰς τὴν Ἀσίαν δὲ εύρισκόμενος ἐπέθινεν αἴρνιδίως νοσήσας, ἢ ὅπως ἄλλοι διηγοῦνται, δηλητηριασθείς, διὰ νὰ μὴ παρκούσῃ εἰς τὸν Ἀρταξέρξην ὁ ὅποιος ἐβίαζεν αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ ὡς ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ του κατὰ τῆς πατρίδος του (459 π. Χ.). Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ πολλὴ ἔτη μετέφερον καὶ ἔθαψαν τὰ ὄστα αὐτοῦ εἰς Πειραιά.

(12)

'Αριστείδης ὁ Ἀθηναῖος.

'Ο Ἀριστείδης ἦτο μίός του Λυσιμάχου, ἀ εδείχθη δὲ εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλαδὸς. Ἔτοι μὲν πτωχὸς ἄλλ' εἰς ἄκρον τίμιος, προσέτι δὲ πρᾶξις, σωφρῶν καὶ

εἰλικρινῆς. Περισσότερον δὲ μᾶς διειρήνετο διὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐπωνομάσθη δίκαιος. Τοσον δὲ πεποιηθεῖσιν εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν δικαιοσύνην του, ὡτε, ὅτε μίαν ἡμέραν ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπε, εἰς αὐτούς, ὅτι εἶχε νὰ τοὺς ὑποθέξῃ μυστικῶς σχέδιον τι ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῶν Ἀθηνῶν, εἶπον πρὸς αὐτὸν ν' ἀναχοινώσῃ τοῦτο πρὸς τὸν Ἀριστείδην. Οὐ Θεμιστοκλῆς ἔνεκονωσε τὸ σχέδιον του πρὸς τὸν Ἀριστείδην, οὐ όποιος ἀκοίσας αὐτὸν ἐνήγγειλεν εἰς τοὺς Ἀθηναῖους, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο μὲν ἀληθῶς συμφέον, ἀλλ' ἀδικώτατον. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέρριψαν αὐτό, χωρὶς νὰ θελήσωσι νὰ τὸ μάθωσι. Μίαν ἡμέραν ἐνήγαγεν εἰς τὸ δικαστήριον συμπολίτην του τινά. Οἱ δικασταὶ γνωρίζοντες τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ ἥθελησαν ἀμέσως νὰ καταδικάσωσι τὸν ἀντίδικόν του. Οἱ Αριστείδης δὲ μᾶς παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ μὴ καταδικάσωσιν αὐτὸν πόλιν ή ἀκούσωσι καὶ τὴν δικαιολογίαν του. Ἀλλοτε πάλιν ἐπαρουσιάσθησαν πρὸς αὐτὸν δύο συμπολίτεις του, διὰ νὰ δικάσῃ αὐτούς. Οἱ εἰς ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ ἔχυτοῦ τὸν Ἀριστείδην, εἶπεν, ὅτι ὁ ἀντίδικός του πολλάκις ἐδίκησε καὶ αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης εἶπε πρὸς αὐτόν· «Αντὶ νὰ ἀναφέρης τὰς πρὸς ἐμὲ ἀδικίας τοῦ ἀντιδίκου σου, εἰπὲ κάλλιον τι ἔπραξε πρὸς σέ, διότι σήμερον ὁ ἀντίδικός σου δὲν δικάζεται μετ' ἐμοῦ, ἀλλὰ μετὰ σοῦ.

Ἀριστείδης.

Τοιούτος ὡν ὁ Ἀριστείδης ἐτιμᾶτο καὶ ἤγαπᾶτο ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του.

Κατὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ὁ Ἀριστείδης ἐξελέγη εἰς τῶν δέκα στρατηγῶν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ. Οὗτος γνωρίζων τὴν στρατηγικὴν ίκανότητα τοῦ Μιλτιάδου, παρεχώρησεν αὐτὸς πρῶτος τὴν σειρὰν τῆς ἀρχηγίας του πρὸς αὐτόν, τὸ δὲ παράδειγμα αὐτοῦ ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί· τοιούτοις ὅτε δὲ θυσιάσσας πᾶν αἰσθημα φιλοπρωτίας καὶ ἔγωγεσμοῦ καὶ ἀγωνισθεῖς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ίκανωτέρου του Μιλτιάδου συνετέλεσεν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ· ὅτε δὲ οἱ Πέρσαι ἐπλευσαν πρὸς τὸ Φάληρον ἔχοντες σκοπὸν νὰ προσβάλωσιν ἔκειθεν τὰς Ἀθήνας, ὁ Μιλτιάδης εἰς τὸν Ἀριστείδην ἐνεπιστεύθη τὴν φύλαξιν τῶν πλουσίων λαρύρων, τὰ ὅποια ἐκυρίευσαν ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Ὁ Ἀριστείδης ἐφάνη ἀξιος τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Μιλιτιάδου, διότι, μολονότι πτωχός, οὕτε αὐτὸς ἔλαχέ τι, οὕτε εἰς ἄλλους ἐπέτρεψε νὰ λάβωσιν ἐξ αὐτῶν.

Φοβερὸς ἤντιπαλος τοῦ Ἀριστείδου ἦτο ὁ Θεμιστοκλῆς, ἢ δὲ κυριωτέρχ διαφωνίᾳ αὐτῶν συνίστατο εἰς τὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὅποιου ἦδύναντο ἀπφαλέστερον ν' ἀποκρούσωσι τοὺς Πέρσας, ἐχὼν οὗτοις ἐπεχειρουν ἄλλην ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἐλλάδος. Διότι, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ὑπεστήριζεν, διὰ τοῦ ναυτικοῦ θά ύπερισχύσωσι κατὰ τοῦ ἔχθροῦ, ἐνῷ ὁ Ἀριστείδης τούγαντίον ὑπεστήριζεν, διὰ τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ, ὡς ἀπέδειξεν ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη. Ἡ ἔρις δὲ καὶ ἡ ἤντιζηλία αὐτῶν εἰς τοσοῦτον προέβη, ὥστε κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους ὁ Θεμιστοκλῆς νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἐξοστρακισμὸν τοῦ Ἀριστείδου. Τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὅποιαν ἐγίνετο ὁ ἐξοστρακισμός, ἐτυχε-

καὶ ὁ Ἀριστεῖδης εἰς τὴν ἀγοράν. Ἐπλησσας λοιπὸν πρὸς αὐτὸν εἰς χωρικός μὴ γνωρίζων τὸν Ἀριστεῖδην καὶ, δίδων πρὸς αὐτὸν ὅστραχον, τὸν παρεκάλεσε νὰ γράψῃ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα «Ἀριστεῖδης». Ο Ἀριστεῖδης ἡρώτησε τὸν χωρικὸν, ἃν τῷ ἔκαμεν ὁ Ἀριστεῖδης κακόν τι. «Οχι», ἀπήντησεν ὁ χωρικός, «ἄλλον ἐνοχλοῦμαι ν' ἀκούων αὐτὸν ἀποκαλούμενον δι-
καίουν». Ο Ἀριστεῖδης χωρὶς νὰ εἴπῃ τι πρὸς τὸν χωρικόν,
ἔγραψε τὸ ὄνομά του καὶ ἐπέστρεψε τὸ ὅστραχον. Ἀναχωρῶν δὲ εἰς Αἴγιναν, εἰς τὸν τόπον τῆς ἔξορας του, δὲν ἤγαν-
κτησεν, οὐδὲ ἦλεγξε τοὺς συμπολίτας του διὰ τὴν ἀχαρι-
στίαν των· ὑψώσε μόνον τὰς χειράς του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ πύγιθη, ὅπως μὴ ἀναγκασθῶσιν οὗτοι νὰ ἐνθυμηθῶσιν αὐτῶν.
Τοιαύτη ἦτο η ἀνεξικακία τοῦ ἀνδρὸς τούτου.

Τρία ἔτη ἔμεινεν ἔξοριστος ὁ Ἀριστεῖδης εἰς τὴν Αἴγιναν καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο πάντοτε ἔστρεφε τὸ βλέμμα
αὐτοῦ πρὸς τὰς Ἀθήνας, πολλάκις δὲ καὶ ἐδάχρυσεν ἐνθυμού-
μενος τὴν πατρίδα του. Τόσῳ ἥγάπα αὐτήν! «Οτε εἶδε τὴν περικύκλωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τὴν ὄποιαν ἐπεχείρει ὁ Ξέρξης εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμίνος, ἐμβῆκεν εἰς πλοῖον, διε-
πέρασε διὰ νυκτὸς τὸν Περσικὸν στόλον μὲ καὶ δυνον τῆς ζωῆς του καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναυαρχίδα, καθ' ἣν στιγμὴν συνεσκέ-
πτεντο οἱ ναύαρχοι. Προσεκάλεσε λοιπὸν τὸν Θεμιστοκλέα καὶ,
ἀφοῦ ἔτεινε πρὸς αὐτὸν τὴν χειρά, εἶπε· «Θεμιστόκλεις, ἐὰν εἴμεθα φρόνιμοι, ἀς ἀφήσωμεν τὰς παιδιάριώδεις φιλογειτίας ναὶ ἀς ἀγωνισθῶμεν ὑπέρ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος, σὺ μὲν ἀρχῶν καὶ κυβερνῶν, ἐγὼ δὲ ὑπακούων. Ο ἔχθρός πλησιάζει
νὰ περικυκλώσῃ τὸν στόλον μας καὶ, ἐὰν δὲν πολεμήσωμεν γενναῖως, θὰ καταστραφῶμεν». Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπε πρὸς

αύτόν, διτι αύτός ἐνήργησε τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ τῷ διηγήθη τὸ σχέδιόν του. Ὁ Ἀριστείδης ἐνέκρινεν αὐτό, εἰσῆλθε μετὰ τοῦ Θεμιστοκλέους εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου καὶ ἀνεκόνωσεν εἰς τοὺς ναυάρχους, διτι ἀπεκλεισθησαν πλέον ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ στόλου καὶ διτι μόνον ἡ γενναιότης αὐτῶν καὶ ἡ ὁμονοία ἤδυνατο ν' ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς καταστροφῆς. Τὴν ἐπιοῦσαν συνεχροτήθη εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμίνος ναυμαχία, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ Πέρσαι ἤττηθησαν καὶ ἡναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς ναυμαχίας ὁ Ἀριστείδης μετὰ στρατοῦ ἀπέβη εἰς τὴν νῆσον Ψυτάλειαν καὶ κατέσφαξεν δόλους τοὺς Πέρσας, διοι κατέφυγον ἔχει.

Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνος ὁ Ἀριστείδης διωρίσθη στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Μαρδόνιος, ἀφοῦ προέπεμψε τὸν Ξέρξην μέχρι τῆς Θεσσαλίας, διεῖλθε τὸν χειμῶνα ἔκειν κατὰ δὲ τὴν ἄνοιξιν τοῦ 479 π. Χ. ἀπεφάσισε νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πρὶν διωρὰς ἐπιχειρήσῃ τὸν πόλεμον, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὸν βασιλέα τῆς Θεσσαλίας Ἀλέξανδρον, διὰ νὰ προτείνῃ εἰς αὐτοὺς συμμαχίαν μετὰ τῶν Περσῶν κατὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, ὑπέσχετο δὲ διτι θὰ ἔνοικοδομήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς ναούς της, θὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς πλήρη ἐλευθερίαν καὶ θ' ἀναδειξῃ τὰς Ἀθήνας πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Σπαρτιάται ἐφοβήθησαν μήπως οἱ Ἀθηναῖοι πιεζομένοι ὑπὸ τῆς δυστυχίας, εἰς δὴ εὑρίσκοντο, παραδεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου ἀπέστειλάν λοιπὸν καὶ αὐτοὶ πρέσβεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὑπέσχοντο εἰς τοὺς Ἀθηναίους, διτι ἀναλαμβάνουσι νὰ διαθρέψωσι τὰς οἰκογενεῖς των, ἀρκεῖ ν' ἀπορρίψωσι τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου. Ὁ Ἀριστείδης διωρᾶ εἰς μὲν τὸν πρέσβυν τοῦ Μαρδονίου ἀπήντησεν,

ὅτι ἐν δυσφῇ ὁ ἥλιος πορεύεται τὸν ίδιον δρόμον, οὐδέποτε οἱ Ἀθηναῖοι θάσοι συνθηκολογήσωσι μετὰ τῶν Περσῶν εἰς δὲ τοὺς Σπαρτιάτας ἀπήντησεν, δῆτι περὶ τῆς διατροφῆς τῶν οἰκογενειῶν των εἶναι ικανοὶ μόνοι γὰρ φροντίσωσι, παραχαλοῦσι δὲ αὐτοὺς νὰ στελωσι τάχιστα στρατόν, δπως ἀπαντήσωσι τὸν ἔχθρον ἐν Βοιωτίᾳ.

Οἱ Μαρδόνιοι ἀμαζέλαβε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀριστείδου διῆλθε τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, τῶν ὄποιων οἱ κάτοικοι κατέρυγον πάλιν εἰς Σχλαμίνα καὶ Αἴγινχν· ἀφοῦ δὲ ἐλεηλάτησε τὴν Ἀττικὴν ἀπεσύρθη εἰς τὴν Βοιωτίαν παρὰ τὰς Ηλαταιάς. Ἐκεῖ ἐσπεισει καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στρατός ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σπαρτιάτου Παυσανίου, ὃπου συνεκροτήθη τρομερὰ μάχη. Οἱ Ἀριστείδης ὡς ἀρχηγὸς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην ταύτην, κατὰ τὴν ὄποιαν ὁ Περσικὸς στρατός ἐνικήθη κατὰ κράτος.

Μετὰ τὴν ὄριστικὴν ἀποχώρησιν τῶν Περσῶν ἐξ Ἑλλάδος, ὅλαις αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις συνῆψαν συμμαχίαν, διὰ νὰ ἔξαχολουθήσωσι τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον. Ή συμμαχία ἐτάχθη ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης. Ἐπειδὴ δύμας μετέτινα καὶροὶ οἱ Σπαρτιάται ἕρχισαν γὰρ φέρωνται τυραννικῶς πρὸς τὰς συμμάχους πόλεις, πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἐπύχθησαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν, τῶν ὄποιων ἀρχηγὸς ἦτο ὁ πρῆσος καὶ δίκαιος Ἀριστείδης. Πρὸς ἔξακολούθησιν δύμας τοῦ πολέμου ἀπηγτοῦντο ἄνδρες, χρήματα καὶ πλοῖα. “Ολαὶ δὲ αἱ σύμμαχοι πόλεις εἰς τὸν δίκαιον Ἀριστείδην ἀνέθεσαν νὰ ὄρισῃ τὸ ποσόν, τὸ ὄποιον ἐκάστη πόλις θάσοις ἔδιδε πρὸς τοῦτο. Οἱ Ἀριστείδης τόσῳ δικαίως ἐξεπλήρωσε τὴν ἐντολὴν ταύτην,

ῶστε εὐδέν παράπονον ἡκούσθη κατ' αὐτοῦ. Εἰς αὐτὸν ἐπίσης ἀνετέθη καὶ ἡ διαχειρίσις τοῦ συμμαχικοῦ ταμείου, τὸ ὅποιον ἐφυλάσσετο εἰς τὴν νῆστον Δῆλον.

Οἱ Ἀριστεῖδης ἀπῆλανε τῆς τιμῆς καὶ ἐμπιστεύντις τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ καὶ τῶν συμμάχων πόλεων μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἀπέθανε δὲ πτωχότατος, ἀν καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη διεχειρίζετο, ὡς ταμίας, τὸν θησαυρὸν τῶν συμμάχων. Ἡ δὲ πόλις τιμῶσα αὐτὸν τὸν ἔκτιθεντο δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ ἐπροίκισε τὰς δύο θυγατέρας του ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου (479 π. Χ.).

(13) Παυσανίας (Σπαρτιάτης).

Ἡ ἐτος Πλαταιαῖς μάχη (479 π. Χ.)

Οἱ Παυσανίας ἦτο υἱὸς τοῦ Κλεομβρότου καὶ κατήγετο ἐκ βασιλικοῦ γένους. Ἡτο ἀνὴρ τολμηρὸς καὶ εὐφυής, ἀλλ' εἰς ἔχρον φιλόδοξος· ἡ δὲ φιλόδοξία του ὥθησεν αὐτὸν μέχρι προδοσίας.

Οὐτε ὁ Μαρδόνιος κατῆλθεν ἐκ τῆς Θεσσαλίας μετὰ 300 χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὰς Πλαταιάς, οἱ Παυσανίας ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως Πλειστάρχου διωρίσθη ἀρχιστράτηγος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ μετὰ 110,000 ἀνδρῶν ἦλθε καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Κιθαιρῶνος, ἀντικρυ τοῦ περσικοῦ στρατοῦ.

Ἐπὶ ἐνδεκα ἡμέρας οἱ δύο στρατοὶ εύρεσκοντο παρατεταγμένοι ἀπέναντι ἀλλήλων ἐν ἀργίᾳ, διότι αἱ θυσίαι καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας καὶ εἰς τοὺς Πέρσας προεμήνυον ἡτταν δι' ἐκείνον, ὃ ὅποιος πρώτος ἤθελεν ἀρχίσει τὴν μάχην. Κατόπιν οἱ Ἑλλη-

νες ἡθέλησαν νὰ μετασταθμεύσωσιν εἰς τὰς Πλαταιάς, διότι οἱ Πέρσαι διέκοψαν τὸ ὄδωρο καὶ ἡμπέδιζον τὰς ζωατοροφίας κύτῶν. Ο Μαρδόνιος τὴν κίνησιν ταύτην τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ ὑπέλαβεν ὡς ὑποχώρησιν καὶ διέταξε τὴν μάχην. Κατ' ἔρχας οἱ Πέρσαι ὥρμησαν τρέχοντες καὶ ἀλλαλάζοντες, διότι ἵνδμιζον, δτὶ θὰ συλλαβθῶσι φυγάδας· ἀλλ' ἀπήντησαν μετ' ὅλιγον στρατὸν συμπαγῆ, ὅστις ἐνίκα αὐτοὺς διεσκορπισμένους ὤντας καὶ πολεμοῦντας ἐν μεγάλῃ ἀταξίᾳ. Ο Μαρδόνιος καθημένος ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἔχων περὶ ἕαυτὸν 1000 ἑκλεκτοὺς Πέρσας διηύθυνε τὴν μάχην. "Οταν ὅμως μετ' ὅλιγον ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Σπαρτιάτου Ἀειμνήστου, οἱ Πέρσαι ἔρχισαν νὰ φεύγωσι πρὸς τὸ ὠχυρωμένον στρατόπεδον τῶν. Οἱ Ἑλλήνες κατεδίωξαν αὐτούς, ἔκυρευσαν τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ ἐφόνευσαν σχεδὸν ἀπανταξ. Ἐκ τῶν 300.000 μόνον 40.000 ἐσώθησαν, οἱ δοποῖοι ὑπὸ ἀρχηγίαν τοῦ Ἀρταθαζοῦ είχον φύγει πρὸ τῆς μάχης. Ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς 800 (25 Σεπτεμβρίου 479 π. Χ.).

Τὰ λάφυρα, τὰ ὄπεια περιηλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἄφθονα εἰς χρυσόν, ἄργυρον, σκεύη, κοσμήματα, πολυτελεῖς τάκητας, ὅπλα κ.ἄ. Ἐκ τῶν λαφύρων τούτων τὸ μὲν δέκατον ἀφιέρωσαν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς ναόν, ἐκ τοῦ ὄποιού κατεσκευάσθη χρυσοῦς τρίπους ἐπὶ τρικεφάλου χαλκοῦ δφεως, εἰς τὴν βάσιν τοῦ δοποῖου ἐπέγραψαν τὰ ὄντα κατα τῶν πόλεων, ὅσαι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν μάχην· τὰ λοιπὰ διειρήθησαν μεταξύ τῶν καὶ ὥρισαν, ὅπως τελῆται κατὰ πενταετίαν μεγάλη παντίγυρις πρὸς ἀνάμιησιν τῆς νίκης αὐτῶν.

Τὴν ιδίαν ἡμέραν τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν καὶ δὲ ἐλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀθηναίου Σανθίππου ἐνίκησε

παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Μυκάλης τοὺς Πέρσας καὶ κατέκαυσε τὸν περικόν στόλον.

Μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν ὅλαι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις συνεμάχησαν, διὰ νὰ ἔξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον κατὰ τῶν

‘Ο χρυσοῦς τρίποντος.

δυσκόλως ἡδύνατο νὰ πλησιάσῃ τις αὐτόν. Οἱ σύμμαχοι παρεπονοῦντο διὰ τοῦτο, ἀλλὰ δὲν εἰσηκαύοντο· ἡναγκάσθησαν δῆθεν τιγές ἐξ αὐτῶν νὰ ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τὴν ἡγεμονίαν, τῆς

Περσῶν. Ἀρχιστράτηγος δὲ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ διωρίσθη ὁ Παυσανίας, ὃστις λαβὼν στρατὸν ἐκυρίευσε πολλὰς πόλεις, αἱ ὅποιαι κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν ὅμως τούτων τόσον ὑπεργνανεύθη, ὥστε ἡθέλησε, συνεννοούμενος μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Ξέρξου, νὰ προδώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν Ἑλλάδα. Ἡρχισε λοιπὸν τότε ὁ Παυσανίας νὰ ζῇ ὡς Πέρσης σατράπης, ἀπέστειλε πρέσβυτον εἰς τὸν Ξέρξην καὶ ὑπέσχετο νὰ παραδώσῃ πρὸς αὐτὸν τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν οὗτος ἔστεργε νὰ τῷ δώσῃ τὴν θυγατέρα του σύζυγον καὶ νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ ὡς βασιλέα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ξέρξης παρεδέχθη τοῦτο· ὁ δὲ Παυσανίας ἐνεδύθη περικήν στολὴν καὶ ἔλα-

βεν ὑφος τοσοῦτον ὑπέροχον, ὥστε

Σπάρτης καὶ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν· οἱ δὲ Σπαρτιάται μαθόντες ταῦτα ἀνεκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν Σπάρτην· δὲν ἦδυνηθῆσαν ὅμως νὰ τὸν τιμωρήσωσι, διότι δὲν ὑπῆρχον κατ' αὐτοῦ φανεραὶ ἀποδεῖξεις. Ἐφεθεὶς ἐλεύθερος ἤλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον ὡς ἴδιώτης καὶ ἤρχισε πάλιν /ἀ συνεννοήται μετὰ τοῦ Ξέρξου. Οἱ ἔφοροι τῆς Σπάρτης πάλιν ἀνεκάλεσαν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἥθωώθη διὰ τῆς μετολαβήσιας τῶν φίλων του. Ἐπὶ τέλους ἡ προδοσία αὐτοῦ ἀνεκάλυφθη ὡς ἔξτης· Ἐδωκε πρὸς τινα δοῦλον του ἐπιστολὴν διὰ νὰ φέρῃ αὐτὴν πρὸς τὸν σατράπην Ἀρτάβαζον ἐν Ἀσίᾳ. Ὁ δοῦλος οὗτος, ἐπειδὴ ἔβλεπεν, διὰ τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Παυσανίου πρὸς τοὺς Πέρσας δὲν ἐπέστρεψεν, ὑποψιασθεὶς ἕνοιξε καὶ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν. Ἐν αὐτῇ εἶδε τὰ προδοτικὰ σχέδια τοῦ Παυσανίου καὶ εἰς τὸ τέλος τὴν διαταγὴν νὰ φονευθῇ ὁ ἐπιδότης. Ὁργισθεὶς λοιπὸν ἔφερε τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἔφροους, οἱ ὅποιοι ἐπεισθῆσαν πλέον περὶ τῆς ἐνοχῆς του καὶ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν συλλάβωσιν. Ὁ Παυσανίας μαθὼν τοῦτο κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπετο νὰ συλλάβωσιν αὐτὸν ἐντὸς τοῦ ναοῦ, ἀπεστέγασαν αὐτὸν καὶ ἐτείχισαν τὴν πύλην. Ἀπέθανε δὲ ἐντὸς τοῦ ναοῦ τούτου ἐκ τῆς πείνης.

(14) Κίμων ('Αθηναῖος).

Ἡ παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα ποταμὸν μάχη.

Ο Κίμων ἦτοι οἰός τοῦ Μιλτιάδου καὶ τῆς Ἡγησιπύλης. Νέος ἔτι ἀπώλεσε τὸν πατέρο του καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔλαβε ἐκεῖ δέουσαν ἀνατροφήν· τὴν νεανικήν του μάλιστα ἡλικίαν

διητίλθεν ἐν ἀκολασίᾳ καὶ ἀσωτείᾳ. Εἶχεν δὲ μως πολλὰ ψυχικὰ προτερήματα, δῆν διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς διαπαιδαγωγήσεως τοῦ πατρικοῦ του φίλου Ἀριστείδου τοσοῦτον ἔβελ-

Κίμων.

τιώθη, ὥστε διὰ τῶν εὐγενῶν τρόπων του κατέκτησε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διπλούψιν τῶν συμπολιτῶν του. "Οτε δὲ κατέπιν διὰ τῆς βοηθείας τοῦ πλουσίου γαμβροῦ του Καλλίου ἐπλήρωσε τὸ πρόστιμον, εἰς τὸ διποίον κατεδικάσθη ὁ πατήρ του καὶ ἀνέκτησε τὰ πολιτικὰ του δικαιώματα, διωρίσθη ἀρχίγορος τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ καὶ πολλάκις ἴνκησε τοὺς

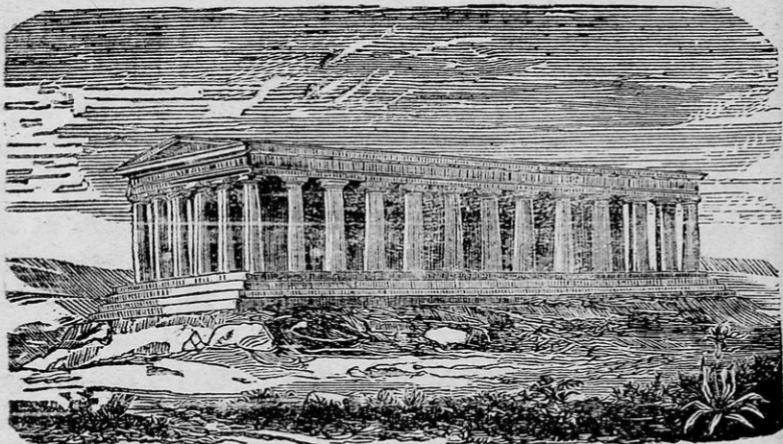
Πέρσες. Τὴν περιουσίαν του, τὴν δύοιαν ἀπέκτησε διὰ τῶν Περσικῶν λαφύρων, ἐδαπάνα ἀφειδῶς ὑπέρ τῶν πτωχῶν συμπολιτῶν του. 'Ἐν τῇ οἰκίᾳ του καθ' ἐκάστην εἶχεν ἑτοίμην τράπεζαν, εἰς τὴν δύοιν ἡρχούντο καὶ ἔτρωγον δωρεὰν οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ξένοι. Εἶχεν ἀνοικτοὺς τοὺς ἄγρους καὶ τοὺς κήπους του· πᾶς δὲ εἰσήρχετο ἐλευθέρως καὶ ἐλάμβανεν ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν. 'Οσάκις δὲ ἐξήρχετο εἰς τὴν ὁδόν, παρηκαλούθειτο ὑπὸ δούλων, οἱ ὅποιοι ἔδιδον καινουργῆς ἐνδύματα καὶ χρήματα εἰς πάντα πτωχῶν, τὸν δόποιον συντίντων καθ' ὁδόν. 'Η γενναιοδωρία δῆν αὕτη τοῦ Κίμωνος, ἡ φιλανθρωπία καὶ

ἡ εύγενής πρὸς πάντας σιμπεριφορὰ αὐτοῦ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ θεκαιοσύνη τοῦ Ἀριστείδου ἀφ' ἑτέρου συνετέλεσαν, ὅστε πολλαῖς ἐλληνικαὶ πόλεις νὰ ἔγκατα λειψωσι τὴν Σπάρτην καὶ νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηνῶν.

"Οταν ὁ Θεμιστοκλῆς συνεδούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐργήσωσι τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ ἔμβωσιν εἰς τὰ πλοῖα, ὁ Κίμων πρῶτος ἡσπάσθη τὴν γνώμην του καὶ ἀφοῦ ἀνέβη εἰς τὴν Ακρόπολιν, ἐκρέμασεν εἰς τὸν ἄκρην ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς χαλινὸν πιπου καὶ εἶπεν, διτὶ ἡ πόλις δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην ἱππικοῦ, ὥλλα τούτῳ ἀφοῦ δὲ ἐλαβε μίαν ἀσπίδα ἐξ ἑκείνων, αἱ δύοισι καέμαντο πέριξ τοῦ ναοῦ, ἔτρεξε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον. Γὰρ παράδειγμα αὐτοῦ ἡκολούθησαν καὶ ἄλλοι Ἀθηναῖοι καὶ τοιουτοτρόπως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς γνώμης τοῦ Θεμιστοκλέους. Ἀγωνισθεὶς δὲ ἔπειτα γενναίως κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνος διέψευσε τὴν γνώμην πολλῶν ιππολιτῶν του, οἱ δύοισι ἔθιώρουν αὐτὸν ἕνας τότε ἀνάξιον οὐ μεγάλου ὄνδρατος τοῦ πατρός του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστείδου ὁ Κίμων διωρίσθη ναύ-
ιρχος τοῦ συμμαχικοῦ στόλου καὶ πρῶτος ἐκυρίευσε τὴν
χυρὸν Ἡένα, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμῶνος καὶ ἐδίωξεν
ιπὸ αὐτὴν τοὺς Πέρσας. Ἀκολουθῶς ἐκυρίευσε τὴν γῆσον
τεύρων, ἡ δύοισι ἡτο ἐστία τῶν πειρατῶν καὶ μετεκόμισεν
καίθεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ ὄστα τοῦ Θησέως, πρὸς τημὴν τοῦ
πολοῦ οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτισαν τὸ Θησεῖον. Μετ' ὥλγον ὁ
τελεων ἔχων 300 πλοῖα τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων
πῆλθεν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ασίας καὶ ἐξεδίωξεν
ιπὸ πολλὰς αὐτῆς πόλεις τὰς περσικὰς φρουράς. Ἐν τῷ
εταξὶ οἱ Πέρσαι συνήθροισαν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὔρυμέ-

δοντος ποταμοῦ πολυάριθμον πεζικὸν στρατὸν καὶ σημαντικὸν στόλον, μετὰ τοῦ ὅποιου θὲν ἤγοντο μετ' ὄλγον καὶ ἔτερη 80 πλοῖα Φοινικικά. Ὁ Κίμων, διὰ νὰ προλάβῃ τὴν ἔνωσιν ταύτην, προσέβαλεν ἴσχυρῶς τὸν περσικὸν στόλον καὶ συνέλαβε περὶ τὰ 200 πλοῖα αὐτοῦ. Ἐπειτα ἐπέβη εἰς τὴν Ἑράκλειαν καὶ ἀφοῦ κατετρόπωτε τὸν περσικὸν στρατὸν, ἐπλευσεν ἀμέσως διὰ νὰ συναντήσῃ καὶ τὰ φοινικικὰ πλοῖα, τὰ ὅποια εὑρών καθ' ὁδὸν κατέστρεψε μετὰ τῶν πληρωμάτων αὐτῶν. Τοιουτορέ-

Τὸ Θησεῖον.

πως διὰ τῆς τόλμης καὶ γενναιότητός του ὁ Κίμων εἰς μέλαν καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐνίκησε τρίς τοῦ Πέρσας. Μετὰ τὸ λαμπρὸν τοῦτο κατόρθωμα ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας πλήρης δόξης, φέρων ἀπειρα καὶ πλούσια λάχυρα, τὰ ὅποια ἀφειδῶς διέγειμεν εἰς τοὺς πολίτας καὶ ἐδαπάνησε πρὸς ἔξωραϊσμὸν τῆς πόλεως (466 π. Χ.).

Φοβερὸς δῆμως ἀντίπαλος τοῦ Κίμωνος ἦτο ὁ Περικλῆς, ὁ οἵποις πάντοτε ἡναντιοῦτο εἰς τὰ σχέδια αὐτοῦ. Ὁ Κίμων ἤγάπα τοὺς Σπαρτιάτας ἔνεκα τῶν πολεμικῶν αὐτῶν ἀρετῶν. Ὅτε δὲ ἐτεί 464 π. Χ. ἡ Σπάρτη κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ καὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἄνθρωποι, οἱ Εἴλωτες μετὰ τῶν Μεσσηνίων ἀπεστάτησαν καὶ, ἀφοῦ κατέλαβον τὴν Ἰθώμην, ἐδσφ γενναῖως ἐμάχοντο, ώστε οἱ Σπαρτιάται ἡναγκάσθησαν τὰ ζητήσασι τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων (γ' Μεσσηνιακὸς πόλεμος). Ὁ Περικλῆς συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ απειλωσι βοήθειαν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας· ἀλλ' ὁ Κίμων ὑπερσχύσει καὶ παραλαβὼν 4,000 ἄνδρας ἔσπευσεν ὁ Ἰδίος περὸς βοήθειαν τῆς Σπάρτης. Ἐπειδὴ δῆμως ἡ πολιορκία τῆς Ἰθώμης παρετείνετο, οἱ Σπαρτιάται ὑποπτεύσχυτες, μήπως οἱ Ἀθηναῖοι συνεννοηθῶσι μὲ τοὺς Εἴλωτας καὶ Μεσσηνίους, ἀπέπεμψαν αὐτοὺς λέγοντες, ὅτι δὲν εἶχον πλέον ἄναγκην αὐτῶν. Τὴν προσβολὴν ταύτην οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδωκαν εἰς τὸν Κίμωνα· τῇ προτάσει δὲ τοῦ Περικλέους ἐξωστράκησαν αὐτὸν (461 π. Χ.).

Ἐνῷ ὁ Κίμων εὑρίσκετο εἰς ἔξορίαν, ἐξερράγη πόλεμος μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν. Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν εἰς τὴν Τανάγραν τῆς Βοιωτίας, δπου ἐνικήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι. Εἰς τὴν μάχην ταύτην ἐζήτησεν γάρ την ἀγωνισθῆναι καὶ ἡ Κίμων ὡς ὀπλοῦς στρατιώτης κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ἀλλ' εἰς Ἀθηναῖοι, ὑπεψιαζόμενοι αὐτὸν ὡς φίλον τῶν Σπαρτιατῶν, δὲν τὸν ἐδέχθησαν. Ὁ Κίμων δῆμως, διὰ νὰ ἀποδείξῃ εἰς αὐτοὺς, ὅτι ψευδῶς κατηγορεῖται ὡς φιλολάχων, παρεκίνησε ποὺς φίλους του νὰ πολεμήσωσι γενναῖως· οὗτοι δὲ λαβόντες τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ ἐπολέμησαν γενναῖως καὶ ἐφονεύθησαν

περὶ τοὺς ἔκατὸν ἐξ αὐτῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι θαυμάσταντες τὴν γενναιοφροσύνην τοῦ Κίμωνος ἀνεκάλεσαν αὐτὸν ἐκ τῆς ἔξορίας κατὰ πρότασιν αὐτοῦ τοῦ Περικλέους.

Ἄφοῦ ὁ Κίμων ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς ἔξορίας, διωρίσθη πάλιν στρατηγὸς καὶ ἐξηκολούθησε τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον. Λαζῶν ὅθεν διακόσια πλοῖα ἐπλευσεν εἰς Κύπρον καὶ ἤλευθερώσε πολλὰς πόλεις αὐτῆς ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Ενῷ διμως ἐπολιόρκει τὸ Κίτιον, ἐπληγώθη θανασίμως καὶ ἀπέθυνε (449 π. X.). Τοσαύτην διμως γενναιότητα εἶχεν ἐμπνεύσει εἰς τὸν στρατὸν του, ώστε μολονότι ἔκεινος εἶχεν ἀποθάνει, οἱ στρατιῶται αὐτοῦ κρύψαντες τὸν θάνατὸν του συνῆψαν· μάχην μετὰ τῶν Περσῶν κατὰ ξηρὰν μὲν ἐν Κύπρῳ, κατὰ θάλασσαν δὲ ἐναντίον τοῦ κατ' αὐτῶν ἐρχομένου στόλου καὶ ἐνέκτησαν αὐτούς.

Μετὰ τὴν νίκην ταύτην ἐπαυσεν ὁ κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμος· συγωμολογήθη δὲ εἰρήνη τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν Περσῶν, ἥτις ὡνομάσθη Κιμώνειος. Διὰ ταύτης ὑπεχρεώθησαν οἱ Πέρσαι ν' ἀρήσωσιν ἐλευθέρως δῆλας τὰς Ἑλληνικάς πόλεις τῆς Μικρᾶς· Ἀσίας καὶ νὰ μὴ στέλλωσι πλοῖα εἰς τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας.

(15)

Περικλῆς ('Αθηναῖος).

'Ο Περικλῆς ἦτο μίδις τοῦ Ξενθίππου, τοῦ νικήσαντος τοὺς Πέρσας παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Μικάλης. 'Η μήτηρ αὐτοῦ Ἀγαρίστη, ὅτε ἦτο ἔγκυος, εἶδε καθ' ὑπνον, ὅτι ἐγέννησε τὸν Περικλέα (495 π. X.). Οὗτος εἶχε πολλὰ φυσικὰ προτερήματα· ἐπειδὴ δὲ ἔτυχε καὶ καλῆς ἀνατροφῆς, διέτι εἶχεν

ώς διδασκάλους τοὺς σοφωτέρους ἄνδρας τῆς ἐποχῆς του, τὸν Ἀναξαγόραν καὶ τὸν Ζήνωνα, ἔγεινεν ἀνὴρ σοβαρός, εὐγενής, εὐπροσήγορος καὶ ἀριστος πολιτικός. Ἡ διαιτα αὐτοῦ ἦτο ἀπλουστάτη καὶ μολογότι ἦτο πλουσιώτατος, ὀλγυστα ἐδαπάνα πρὸς συντήρησιν του. Δι' ὅλης αὐτὰ τὰ προτερήματα ἤγαπάτο υπὸ τῶν συμπολιτῶν του.

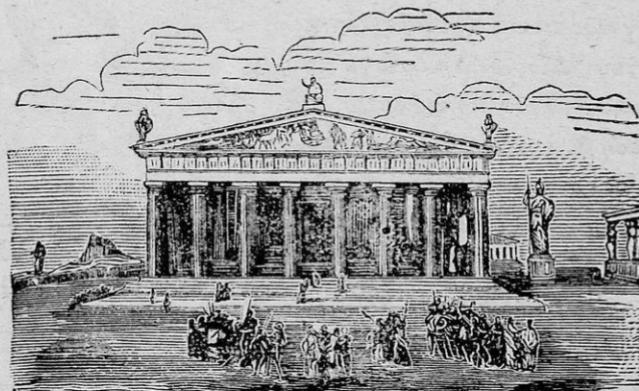
Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστείδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους ἐπεδθη εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐνήργει πάντοτε μετὰ περισκέψεως. Εἰς τὰς ὁδοὺς σπανίως ἐφαίνετο· ἐὰν δὲ ἐξήρχετο ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, ἔκαμψε τοῦτο διὰ νὰ μεταβαλνῃ εἰς τὸ Βουλευτηριον. Ἡ εύγλωττία του ἦτο ἀπειρόριστος· καὶ δταν ὥμιλει ἀπὸ τοῦ βήματος, οἱ ἀκούοντες ἔλεγον, δτι εἰς τὴν γλῶσσάν του ἔφερε τὸν κερχυνὸν τοῦ Διός. Ἀπέφευγε τὰ δεῖπνα καὶ τὰς διασκεδάσεις, τὰ ὅποια ἐθεώρει ἀιάξια διὰ μεγάλους ἄνδρας. Ἡτο πολιτικὸς ἀντίπαλος τοῦ Κίμωνος. "Οτε δὲ οἱ Σταρτιάται πολεμοῦντες πρὸς τοὺς Εἴλωτας καὶ τοὺς Μεσσηνίους, ἤπειροφύν τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι, ἐσπεισαν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, οἱ Ἀθηναῖοι ἐθεώρησαν τοῦτο ὡς προσβολὴν, οἱ δὲ φίλοι τοῦ Περικλέους κατηγόρησαν διὰ τοῦτο τὸν Κίμωνα καὶ ἐπέτυχον νὰ ἔξιστραχισθῇ οὗτος.

Περικλῆς.

Μετὰ τὴν ἔξορίαν τοῦ Κίμωνος ὁ Περικλῆς ἔμεινεν ὁ μόνος δρχῶν τῶν Ἀθηνῶν κατώρθωσε διὰ τῆς πολιτικῆς φρονήσεως καὶ ίκανότητός του νὰ διευθύνῃ τὰ δημόσια πράγματα τῆς πατρίδος μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἀπεπεράτωσε τὰ μακρὰ τεῖχη, τῶν ὅποιων τὴν κατασκευὴν ἤρχισεν ὁ Κίμων καὶ τὰ ὅποια ἤνωσαν τὴν πόλιν μετὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ τοῦ Φαλήρου. Ἐπεξέτεινε τὰς πολεμικὰς ἐνεργείας τῶν Ἀθηναίων. Εἶχε περὶ τὰ 300 πλοῖα ἔτοιμα διὰ πόλεμον, ἐξ αὐτῶν δὲ ἀποστέλλων κατ' ἓτος ἔξηκυντα εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ὅχι μόνον ἐκράτει τοὺς συμμάχους εἰς ὑποταγήν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Πέρσας ἤναγκαζε νὰ μὴ βλάπτωσι τὰς ἐλληνικὰς πόλεις. Τὰς χώρας, τὰς ὄποιας κατέκτα, διεμοιράζεν εἰς πτωχοὺς πολίτας Ἀθηναίους καὶ τοιουτοτρόπως ἴδρυεν εἰς πολλὰ μέρη ἀποικίας.

Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Περικλέους περιῆλθον σὶς μεγάλην ἀκμὴν, τὸ δὲ κράτος αὐτῶν ἦτο μέγα καὶ περι-

‘Ο Παρθενών.

λάμβανε περὶ τὰς 1000 πόλεις, αἱ ὄποιαι ἐπλήρωνον κατ' ἕτος περὶ τὰ 1000 τάλαντα. Ἀρχηγὸς τοῦ κράτους τούτου, ὑπὸ

τὸν τίτλον στρατηγοῦ, ἵτο ὁ Περικλῆς καὶ τὰ πάντα ἦσαν εἰς τὴν διάθεσίν του. Τὴν ὑπέροχον δὲ ταύτην θέσιν του ὁ Περικλῆς ἔχρεωστε εἰς τὴν εὐγλωττίαν, εἰς τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν μετριοφροσύνην του. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε παῦση πλέον ὁ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν πόλεμος, ὁ Περικλῆς μετέφερε τὸ συμμαχικὸν ταμεῖον ἐκ τῆς Δήλου εἰς τὰς Ἀθήνας· καὶ διὰ νὰ δώσῃ ἔργασίαν εἰς τοὺς πτωχούς, ἐξώδευεν ἀφειδῶς ἐξ αὐτοῦ πρὸς ἐξωραϊσμὸν τῆς πόλεως. Κατεσκεύασεν δὲν τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα ἔργα, τῶν ὅποιων μόνον τὰ ἕρεπια σωζόμενα μέχρι σήμερον ἐπισύρουσι τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Τὴν ἐπιστασίαν τῶν καλλιτεχνημάτων τούτων ἀνέθηκεν εἰς τὸν περιφρημὸν τεχνίτην Φειδίαν, οὗδὲν τοῦ Χαρμίδου, δῆτις προσεκάλεσε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς τὰς Ἀθήνας τοὺς καλλιτέφους τεχνίτας τῆς Ἑλλάδος. Τὰ περιφημότερα τούτων εἶναι τὰ ἐξῆς : α') ὁ Παρθενών, ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἐκ μαρμάρου. Οὕτος κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Ἰκτίνου καὶ Καλλικράτους, ἐκομηθῆ δὲ ὑπὸ τοῦ Φειδίου διὰ λαμπρῶν ἀγαλμάτων· β') τὰ Προπύλαια, πολυτελῆς εἴσοδος τῆς Ἀκροπόλεως ἐκ μαρμάρου· γ') τὸ ἄγαλμα τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς, ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλεφαντόδοντος κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Φειδίου· δ') τὸ χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς προμάχου Ἀθηνᾶς, στηθὲν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡτο δὲ τόσῳ ὑψηλόν, ὡστε οἱ παρὰ τὸ Σούνιον πλέοντες ἔβλεπον τὸ λάμπον αὐτοῦ κράνος ἐξ ἀποστάσεως δέκα ώρῶν· ε') τὸ Ὁδεῖον καὶ ἄλλα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Περικλῆς πρὸς κατασκευὴν τούτων καὶ ἄλλων ἔργων ἐδαπάνησε πολλὰ καὶ κατηγορήθη ὑπὸ τῶν ἔχθρῶν του, οἱ ὅποιοι διετείνοντο, δῆτι θὰ δυσαρεστηθῶσίν οἱ σύμμαχοι βλέ-

ποντες τὰ χρήματά των δαπανώμενα πρὸς καλλωπισμὸν τῶν

Τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς.

Αθηνῶν, προσῆλθεν
οὗτος εἰς τὸ δικαστή-
ριον διὰ ν' ἀπολογηθῆ-
και εἶπε : «Δέν ὁφεί-
λομεν νὰ δώσωμεν λο-
γαριασμὸν εἰς τοὺς
συμμάχους ἡμῶν διὰ
τὰ χρήματα, τὰ ὁ-
ποῖα λαμβάνομεν παρ'
αὐτῶν, ἀφοῦ ἐκπλη-
ροῦμεν τοὺς ὅρους, διὰ
τοὺς ὅποιους μᾶς δί-
δονται ταῦτα. Ἐὰν
ὅμως σεῖς νομίζετε,
ὅτι ἔξωδευσα πολλά,
ἀγαλαμβάνω νὰ πλη-
ρώσω ἐξ ίδίων μου
τὴν δαπάνην θὰ ἐπι-
γράψω ὅμως εἰς ἑκα-
στον τούτων τῶν οίκο-
δομημάτων τὸ ὄνομά
μου». Ὁταν οἱ Αθη-
ναῖοι ἤκουσαν ταῦτα,
ἔθκυμασαν τὴν μεγα-
λοφροσύνην του και
ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τὴν
ἄδειαν νὰ ἔξιδεύῃ ὅ-
σα ἥθελεν.

Οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ ζηλοτυπίας πάγτοτε παρηκολούθουν τὴν αὔξουσαν δόξαν καὶ δύναμιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἥθελον νὰ καταστρέψωσιν αὐτήν, ἐπεχειρησαν κατ' αὐτῶν πόλεμον, ὁ ὄποιος ὑπῆρξε καταστρεπτικώτατος καὶ ἐπέφερε τὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ πόλεμοι, οὗτοι διήρκεσεν εἰκοσιν ἐπτὰ ἔτη καὶ ωγομάσθη Πελοποννησιακός, διβτὶ δὲ σχεδὸν αἱ πόλεις τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης συνεμάχησαν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ Πελοποννήσιοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικήν, ἐλειπλάτουν αὐτὴν καὶ ἡνάγκασαν τοὺς κατοίκους αὐτῆς ἵα καταφύγωσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφ' ἑτέρου διὰ τοῦ στόλου τῶν κατέστρεφον τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἔκεινην ἐνέσκυψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μόλιστα εἰς τὰς Ἀθήνας, διοῦ συνεσωρεύθησαν πολλοί, φοβερὸς λοιμός, ἀπὸ τὸν ὄποιον καθ' ἐκάστην ἀπέθηκαν κατὰ γιλιάδας οἱ ἀνθρώποι. Ἡ νόσος αὕτη δεήρκεσε δύο ἔτη, ὁ δὲ λαὸς ἀπεθαρρύθη κατὰ τὴν ἀπουσίαν λοιπὸν τοῦ Περικλέους εἰς Πελοπόννησον, οἱ ἔχθροι του ἐπέρριψαν ἐπ' αὐτοῦ πάντα τὰ δεινὰ καὶ τοῦ παλέπου καὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ ἐπέτυχον νὰ καταδικασθῇ οὗτος εἰς βρύνην πρόστιμον. Μεταξὺ τῶν ἀποθανόντων ἐις τῆς νόσου ήσαν καὶ πολλοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ Περικλέους, ώς καὶ διμεγαλείτερος αἵρετος του Ξάνθιππος. Ο Περικλῆς δημως ὑπέμεινε τὴν ἀχαριστίαν τῶν συμπολιτῶν του καὶ τὰς συμφορὰς ταύτας μετὰ γενναιότητος· ἀλλ' ὅταν ἀτέθανε καὶ ὁ νεώτερος αἵρετος του Πάραλος καὶ κατὰ τὴν τότε συνήθειαν κατέθετεν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ τὸν στέφανον, δὲν ἦδυνθη πλέον νὰ κρατηθῇ καὶ ἔκλαυσε πικρῶς. Μετά τινας καιρὸν προσεβλήθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς νόσου. Κατὰ τὰς τελευταῖς του δὲ-

στιγμάς, ἐνῷ οἱ φίλοι του καθήμενοι πέριξ τῆς κλίνης του καὶ νομίζοντες αὐτὸν ἐν ληθάργῳ, ὡμίλουν περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κατορθωμάτων του, οὗτος στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς: «Μὲ ἐπαινεῖτε διὰ πρᾶξεις, τὰς ὃποιας ἔκαστος ἔχει καθῆκον νὰ πράττῃ δι': ἐμὲ η μεγίστη ἀρετὴ ὑπῆρξεν, ὅτι κανεὶς ἐκ τῶν Ἀθηναίων δὲν ἐφόρεσεν ἐξ αἰτίας μου μαῦρον ἴματιον».

Ο θάνατος τοῦ Περικλέους (429 π. Χ.) ὑπῆρξε διὰ τὰς Ἀθήνας ἀνεπανώρθωτος ἀπώλεια, διότι κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκείνας ἦτο ό μόνος ἀνήρ, ὁ ὃποιος ἤδυνατο νὰ συγκρατήσῃ παρωργισμένον λαὸν ἐκ τῶν ἀτυχημάτων τοῦ πολέμου. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν κατέλαβον οἱ δημαγωγοί, ἀνθρώποι κακογίθεις, οἱ ὃποιοι κολακεύοντες τὸν λαὸν χάριν τοῦ ἕδου συμφέροντος, ἔβλαψαν τὴν πόλιν. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ Κλέων, ὁ Ἀλκιδιάδης καὶ ὄλλοι.

Πνευματικὴ ἀκμὴ τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ Ἀθῆναι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐγένοντο καὶ ἐστία τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Η ἀνέγερσις τῶν πολλῶν καὶ λαμπρῶν καλλιτεχνημάτων προσελκυσαν εἰς Ἀθήνας τοὺς ἔξοχωτέρους ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κόσμῳ καλλιτέχνας. Πλὴν τοῦ Φειδίου, τοῦ Ἰκτίρου καὶ τοῦ Καλλικράτους, εἰργάσθησαν ἐν Ἀθήναις ὁ Μύρων ἐξ Ἀττικῆς, ὁ Παιώνιος ἐκ Θράκης, ὁ Ἀλκαμέρης ἐκ Δήμου καὶ ὁ Ἀργείος Πολικλείτος, ὡς γλύπται. Διάσημοι ζωγράφοι εἰργάσθησαν ὁ ἐκ Θάσου Πολευρωτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Πάραιτος καὶ Μίκων· ὀλίγῳ δὲ βροχδύτερον ὁ ἐξ Ἀθηνῶν Ἀπολλόδωρος, Ζεῦξις ὁ ἐκ Βιθυνίας καὶ ὁ Παρράσιος ἐξ Ἐφέσου.

Ἐκτὸς τῶν τεχνῶν ἐτελεῖοποιήθησαν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ δραματικὴ ποίησις, ἡ ῥητορικὴ, ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ιστοριογραφία. Μετὰ τὸν σαλαμινομάχον Αἰσχύλον ἔκμασαν οἱ ποιηταὶ Σοφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης καὶ ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης, οἱ ῥήτορες Ἀρτιφῶν, Ἀιδοκίδης καὶ Λυσίας, οἱ φιλόσοφοι Ἀραξαγόρας, Ζήρων, Πρωταγόρας καὶ Διοράτης, οἱ ιστοριογράφοι Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης, ὁ πατήρ τῆς ιατρικῆς Ἰπποκράτης ὁ Κᾶρος, ὁ ἀστρονόμος Μέτων καὶ ἄλλοι.

Αλκιβιάδης.

Οἱ Ἀλκιβιάδης ἦτο υἱὸς τοῦ Κλεινοῦ καὶ τῆς Δεινομάχης, ἀνεψιὸς δὲ τοῦ Περικλέους. Πενταετὴς ἔμεινεν ὄρφανὸς πατρὸς καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔτυχε καλῆς ἀνατροφῆς. Ἡτο λοιπὸν ζωηρός, φιλόνεικος, ὑπερήφρανος, ἀστατος καὶ πολὺ πεισμών. Μίαν ἡμέραν ἔπικιζε μετά τινων συνομιλήκων του ἀστραγάλους. "Οτε ἤλθεν ἡ σειρά του νὰ βίψῃ αὐτούς, εἶδεν ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους ἐρχομένην ἀμαξῖαν. Οἱ Ἀλκιβιάδης διέταξε τὸν ἀμαξηλάτην νὰ σταθῇ ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀμαξηλάτης ἐπέμενε νὰ προχωρήσῃ, οἱ μὲν ἄλλοι πατέες ἀπειχώρησαν, αὐτὸς δὲ ὅμως ἔπεσεν εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ καὶ εἶπεν εἰς τὸν ἀμαξηλάτην νὰ προχωρήσῃ, ἐὰν θέλεν. Οἱ ἀμαξηλάτης ίδων τὴν πεισμονὴν αὐτοῦ ἡναγκάσθη νὰ σταθῇ. Τὰ ἐλαττώματά

Αλκιβιάδης.

του ταῦτα ηὔξανον μετὰ τῆς ἡλικίας του, ή δὲ αὐθάδειά του
ζφθασε μέχρις ἀναιδείας. Μίαν ημέραν ἐρράπισε δημοσίᾳ πλού-
σιόν τινα καὶ ἐπίσημον πολίτην, ὃνομαζόμενον Ἰππόνικον,
διὰ νὰ διασκεδάσῃ τοὺς φίλους του. "Ολοι οἱ Ἀθηναῖοι κατέ-
κριναν τὴν πρᾶξιν του, ταύτην καὶ δυσηρεστήθησαν διὰ τὴν
αὐθάδειάν του" ταχέως δημος μετειόησε διὰ τοῦτο, μετέβη
τὴν ἐπιοῦσαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰππονίκου καὶ παρεκάλεσεν
αὐτὸν νὰ τὸν τιμωρήσῃ διὰ τὴν αὐθάδειάν του. "Ο Ἰππόνι-
κος τότε συνιχώρησεν αὐτόν, βραδύτερον δὲ ἔδωκεν αὐτῷ καὶ
τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ώς σύζυγον. Εἶχεν δημος καὶ πολλὰ προ-
τερήματα. Τὸ κάλλος τοῦ προσώπου του, τὸ θάρρος, ή με-
γάλη εὐγλωττία του, τὰ πλούτη, ή πολυτέλεια, αἱ δωρεαὶ
καὶ αἱ ἱερταὶ, τὰς ὄποιας συχιά ἔδιδε, κατεμάγευσον τοὺς
πολίτας καὶ ἔκαμον αὐτὸν ἀγαπητὸν πρὸς ὅλους. Εἶχε δι-
δάσκαλόν του τὸν μέγαν φιλόσοφον Σωκράτην, ὃ δόποιος ἐβελ-
τίωσε κατὰ πολὺ τὸν χαρακτῆρά του, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη καὶ
νὰ διορθώσῃ δῆλα τὰ ἐλαττώματά του."

"Η κατὰ τῆς Σικελείας ἐκστρατεία. Μετὰ τὸν θανατὸν
τοῦ Περικλέους ὁ Ηελοποννησιακὸς πόλεμος ἐξηκολούθησεν
ἀκόμη ἐπὶ ἐπτὰ ἔτη, κατὰ τὰ ἑπάτα ἀλλοτε μὲν ἐνίκων οἱ
Πελοποννήσιοι, ἀλλοτε δὲ οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐπὶ τέλους διὰ τοῦ
Ἀθηναίου Νικίου συνωμολογήθη συνθήκη πεντηκονταετοῦς
εἰρήνης καὶ ἀπεφασίσθη, ν' ἀποδοθῶσιν οἱ αἰχμάλωτοι ἐξ ἀμ-
φοτέρων τῶν μερῶν καὶ αἱ κατακτηθεῖσαι χῶραι (421 π.Χ.).

"Ἐπτὰ μόλις παρῆλθον ἔτη ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Νικίου
καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης κατέπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ διαλύσωσιν
αὐτὴν καὶ νὰ ἐκστρατεύσωσιν εἰς Σικελίαν. Ἐν Σικελίᾳ, δημος
καὶ ἐν Ἑλλάδι, οἱ Δωριεῖς καὶ οἱ Ἰωνεῖς ησαν πάντοτε ἀντ-

μαλοι, μία δὲ τῶν Δωρικῶν πόλεων, αἱ Συρακοῦσαι, ἐπειδὴ
ἥτο ἴσχυροτέρα πασῶν, ὑπέταξε τὰς λοιπὰς Δωρικὰς πόλεις
καὶ ἡπειλεὶ καὶ τὰς Ἰωνικάς. Τότε αὗται προσεκάλεσαν εἰς
βοήθειαν τὰς Ἀθηναῖς, τὴν μεγαλειτέραν τῶν Ἰωνικῶν πόλεων.
Οἱ Ἀθηναῖοι, σκεφθέντες ὅτι, ἵστη, βοηθοῦντες τοὺς ἐν Σικελίᾳ
Ἰωναῖς, ἔκυριευον τὰς Συρακούσας, εὐκόλως ἡδύναντο νὰ γί-
νωσι κύριοι ὅλης τῆς Σικελίας, ἀπεφάσισαν τὴν ἐκστρατείαν.
Πολλοὶ ἐκ τῶν φρονίμων πολιτῶν προσεπάθησαν νὰ ἐμποδίσωσι
τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, ἢ ὅποια παρουσίαζε πολλὰς δυσκο-
λίας, ἀλλ’ ὑπερίσχυσεν ἡ γνώμη τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ἡτοι-
μάσθη στόλος μὲν ἐξ 136 πλοίων, στρατὸς δὲ ἐκ 36,000
χινδρῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τριῶν στρατηγῶν, τοῦ Ἀλκιβιάδου,
τοῦ Νικίου καὶ τοῦ Λαμάχου. Ἐνῷ δὲ τὰ πάντα ἥσαν ἔτοιμα
διὰ τὴν ἐκστρατείαν, μίαν πρωίαν εὑρέθησαν αἱ κεφαλαὶ τῶν
Ἐρμῶν κεκομμέναι⁽¹⁾. Ὁ αὐτούργος τῆς ἀσεβοῦς ταύτης
πράξεως ἦτο ἄγνωστος. Οἱ ἔχθροι δῆμως τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀπέ-
δωκαν εἰς αὐτὸν τὴν πρᾶξιν ταύτην. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἥθιλησεν
ἀμέσως νὰ δικαιολογηθῇ, ἀλλ’ οἱ ἔχθροι του, ἐπειδὴ ἐγνώριζον
τὴν ἐπιφροτήν, τὴν ὅποιαν οὕτος εἶχε παρὰ τῷ λαῷ, ἐφοβήθη-
σαν μήπως ἀθωωθῇ καὶ διὰ τοῦτο κατέπεισαν τοὺς δικαστὰς
ν’ ἀνεβάλωσι τὴν δικην μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του ἐκ Σικελίας.

Οἱ ἀθηναῖοι στόλος ἀποπλεύσας ἔφθασεν εἰς Σικελίαν καὶ
ἐπολιόρκησε τὰς Συρακούσας. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἔχθροι τοῦ
Ἀλκιβιάδου ἐνήργησαν ν’ ἀνακαληθῇ οὗτος καὶ νὰ δικασθῇ.

1) Οἱ Ἐρμαὶ ἥσαν τετράγωνοι κίονες φέροντες ἐπὶ τῆς κορυφῆς
κεφαλὴν Ἐρμοῦ καὶ ἥσαν ἐστημέναι εἰς τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν καὶ
τὰ πρόθυρα τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ναῶν ὡς κοσμήματα καὶ φυλακτή-
ρια λεπά.

έστάλη δὲ ἀμέσως πλοίον διὰ νὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀλκιβιάδης, γνωρίζων τὴν ἀστάθειαν τοῦ λαοῦ καὶ φοβούμενος μὴ καταδικασθῇ, ἔκρινε φρονιμώτερον νὰ καταφύγῃ εἰς Ἀργος καὶ κατόπιν εἰς τὴν Σπάρτην. Ἐκεῖ εὑρισκόμενος ἐμαθεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον· διὰ νὰ ἔκδικηθῇ δέ, συνεβούλευσε τοὺς Σπαρτιάτας ν' ἀποστείλωσι βοήθειαν πρὸς τοὺς Συρακοσίους. Οἱ Σπαρτιάται πειθόμενοι εἰς τοὺς λόγους του ἀπέστειλαν στόλον καὶ στρατὸν εἰς Σικελίαν καὶ κατώρθωσαν νὰ νικήσωσι καὶ καταστρέψωσι τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον καὶ στρατὸν. Οἱ ἐπιζήσαντες ἐκ τοῦ στρατοῦ τούτου, 7,000, συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι καὶ κατεδίκασθησαν νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ λατομεῖα, ὅπου πολλῷ ἀπέθανον ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους. ὅσοι δὲ ἐπιζησαν ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι· βραδύτερον δικασθήσαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν, ἀπαγγέλλοντες τεμάχια τῶν τραχγωθιῶν τοῦ Εὔριπ(δου) (413 π.Χ.).

Ὁ Ἀλκιβιάδης εὑρισκόμενος εἰς τὴν Σπάρτην συνεμορφώθη πρὸς τὰ αὐτηρὰ ήθη καὶ ἴθιμα αὐτῆς· διὸ τοῦτο ἔγειεν ἀγαπητὸς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἀπέκτησε τόσην ἐπιρροὴν, ὥστε ἐτόλμησε μίκην ἡμέραν νὰ ὑβρίσῃ καὶ τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Ἄγιν, νὰ ἐκλεγῇ δὲ καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Σπαρτιατικοῦ στόλου, ὅστις ἔσταλη εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ασίας. Οἱ ἔχθροι του δικασθήσαν τοῦτον διαταγὴν ἐκ Σπάρτης, ἵνα φονευθῇ. Τότε ὁ Ἀλκιβιάδης κατέφυγεν εἰς Σάρδεις πρὸς τὸν σατράπην Τισσερόνην καὶ κατέπεισεν αὐτὸν νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἀθηναῖους. Ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος εὑρίσκετο τότε εἰς Σάμον. "Οταν δὲ οἱ ἐν τῷ στόλῳ Ἀθηναῖοι ἐμάθον τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ Ἀλκιβιάδου, προσεκάλεσαν αὐτὸν καὶ τὸν διώρισαν ἀρχηγόν· συγ-

χρόνως δὲ ἐνήργησαν καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπως ἀνακληθῇ
αὐτὸς ἐκ τῆς ἔξορίας.

Ἄφοι οἱ Ἀλκιβιάδης ἔγεινεν ἀρχηγός, τρίς ἐνίκησε τοὺς
Σπαρτιάτας ἐντὸς τριετίας· πρῶτον μὲν μετὰ ξὺν Ἀθύδου καὶ
Σπιστοῦ περὶ τὸ Κυρδὲ σῆμα (411)· δεύτερον εἰς τὴν Ἀθύδον
ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ τρίτον εἰς Κύζικον (410), διε τε καὶ
κατεστράφη ἐντελῶς ὁ Σπαρτιατικὸς στόλος. Ἐπειτα, ἀφοῦ
ἔκυρευσε καὶ τὰς πόλεις, οἱ δόποιαι εὑρίσκονται καὶ ἡ τὴν
παραχλίνη τῆς Προποντίδος μέχρι τοῦ Βυζαντίου, ἥλθεν εἰς
τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἔγεινε δεκτὸς μετὰ μεγάλων τιμῶν.
Κατόπιν πάλιν ἔξελέγη στρατηγὸς καὶ ἐπλευσεν εἰς Σάμον.
Διστυχῶς διμώς αἱ περιστάσεις δὲν ἔβοήθησαν αὐτὸν. Ἐπειδὴ
διὸν εἶχε χρήματα, κατέτριβε τὸν χαιρὸν εἰς χιωφελεῖς ἐκστρα-
τείας χάριν ἀργυρολογίας καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν διοικησιν τοῦ
στόλου εἰς τὸν ὑποναύαρχον του Ἀρτιοχον. Οἱ Ἀλκιβιάδης
ἀναχωρῶν συνεθούλευσεν αὐτὸν νὰ μὴ ναυμαχήσῃ μετὰ τῶν
Σπαρτιατῶν. Ἐκεῖνος διμώς δὲν ἔδωκε πρεσοχὴν εἰς τὰς φρο-
νέμους; συμβουλὰς τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ συνάψκς ναυμαχίαν
ἐπικήθη καὶ ἀπώλεσε δέκα πέντε πλοῖα. Τε διστύχημα τοῦτο
ἐκτεβόθη εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι ἐπιχ-
ειναν αὐτὸν τῆς στρατηγίας. Οἱ Ἀλκιβιάδης δισπρεστήθη διὰ
τοῦτο καὶ ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὰ κτήματά του,
τὰ δόποια εἶχε περὶ τὴν Βισάνθην. Ἐπειδὴ διμώς καὶ ἐκεὶ δὲν
ῆτο ἀσφαλτεῖς, κατέφυγε πρὸς τὸν στρατηγὸν τῆς Λαδίας
Φενίκαζον. Οἱ Σπαρτιάται μαθάντες τοῦτο ὑπεχρέωσαν τὸν
Φερνάδαζον νὰ φονεύσῃ αὐτὸν. Ὅτος δὲ ἀπέστειλεν ἀνθρώ-
πος διὰ νὰ τὸν συλλάβωσιν ἐπειδὴ διμώς ἐκεῖνοι ἐφοδοῦντο
τοῖν Ἀλκιβιάδην, δὲν ἐτέλυσαν νὰ εἰσελθωσιν εἰς τὴν αἰγαῖν

του, ἀλλὰ περικυκλώσαντες ἔθεσαν πῦρ εἰς αὐτὴν. Ὁ Ἀλκι-
βιάδης τότε χρατῶν ἔιρφος ὥρμησε, ἐκτὸς αὐτῆς, οἱ δὲ ἀπε-
σταλμένοι τοῦ Φαρναβάζου ἔρριψαν ἐνχυτίον αὐτοῦ τὰ βέλη
καὶ τὸν ἐφόνευσαν (404 π.Χ.).

(10) Λύσανδρος.

Λύσανδρος ὁ Σπαρτιάτης ἦτο οἰος τοῦ Ἀριστοκρέτου καὶ
κατήγετο ἐκ πτωχῆς μὲν, ἀλλ' ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας.
Ἀνετράφη κατὰ τοὺς αὐστηροὺς νόμους τῶν Σπαρτιατῶν καὶ
ἔγεινε μὲν ἀπλοῦς, ἔγκρατης, ἀφιλοκερδῆς, ἀλλὰ συγχρόνως
καὶ ὑπουλος. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του μετεχειρίζεται
πᾶν μέσον· τὴν ἡπιστίαν, τὴν κολακείαν, τὴν ἐπιορκίαν καὶ
τὰ ὅπλα. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο καὶ φιλόδοξος, ἐπεθύμει ν' ἀναδειξῃ
τὴν Σπάρτην πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος.

"Οτε ὁ Ἀλκιβιάδης διωρίσθη ναύαρχος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ
στόλου καὶ ἐπλεισεν εἰς τὴν Σάμον, ἔξελέγη καὶ ὁ Λύσανδρος
ναύαρχος τοῦ Σπαρτιατικοῦ καὶ, ἀφοῦ παρέλαθεν ἐνδομητίκοντα
τριήρεις, ἐπλευσεν εἰς τὴν Ἔφεσον καὶ προσεπάθει νὰ διεγείρῃ
ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων τὰς ἐν τῇ Ἀσίᾳ κτήσεις αὐτῶν.
Ἐκείθεν μετέβη εἰς Σάρδεις πρὸς τὸν ἡγεμονόπαιδα Κύρον καὶ
κατέπεισεν αὐτὸν νὰ τὸν βοηθήσῃ, διὸ νὰ αὔξησῃ τὸν στόλον
του· ἀφοῦ δὲ τὸν ηὔξησεν ἐναυμάχησε κατὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ
καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν παρὰ τὴν Ἔφεσον.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Λύσανδρος ἀνεκλήθη ὑπὸ τῶν Σπαρτια-
τῶν καὶ ἀντ' αὐτοῦ διωρίσθη ὁ Καλλικρατίδης, ὁ ὅποιος πολ-
λάκις μὲν ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐνικήθη
ἐν Ἀργινούσαις καὶ ἐφονεύθη. "Ενεκα τοῦ ἀτυχήματος τούτου
οἱ σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν ἴζητησαν, ὅπως διωρισθῇ ναύαρ-

Ιος πάλιν ὁ Λύσανδρος. Ἐπειδὴ δημως κατὰ τοὺς νόμους τῆς Σπάρτης δὲν ἐπετρέπετο νὰ διορισθῇ οὗτος καὶ διυτέρων φοράν, οἱ Σπαρτιαῖται διώρησαν ναύαρχον μὲν τὸν Ἀράχον, ἀλλ᾽ ἐπὶ ψιλῷ ὄνδρατι, ὑποναύαρχον δὲ τὸν Λύσανδρον, εἰς τὸν διποίον ἀνέθεσαν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου. Τέτε ὁ Λύσανδρος τῇ βοηθείᾳ τοῦ Κύρου κατεσκεύασε δυνατὸν στόλον καὶ ἐπλευσεν εἰς τὴν Λαμψάκον, τὴν ὅποιαν κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι.

'Η ἐν Αἰγαῖς ποταμοῖς μάχη. Ναύαρχος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου ἦτο τότε ὁ Κόνων. Οὗτος ἡκολούθησε τὸν Σπαρτιατικὸν στόλον μὲ 180 τριηρεις, ἔφθασε πρὸ τῆς Λαμψάκου καὶ ἐστάθμευσεν εἰς τὰς ἐκβολὰς ῥύακος τινος, ὄνομαζομένου Αἰγαῖς ποταμοῖ. Ἐνταῦθα ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας οἱ Ἀθηναῖοι προεκάλουν τὸν Λύσανδρον εἰς ναυμαχίαν. Ο Λύσανδρος δημως φρονίμως ποιῶν ἀπέφευγε τὴν ναυμαχίαν, διότι ὁ στόλος αὐτοῦ ἦτο μικρότερος τοῦ Ἀθηναϊκοῦ, διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι περιφρονοῦντες τὸν ἔθρὸν ἀπεβιβάζοντο εἰς τὴν Ἑηρὰν καὶ διεσκορπίζοντο πρὸς ἀνατηνοῖν τροφῶν, ἀφίνοντες τὰ πλοιαὶ ἔρημα ἀνδρῶν. Ἡ ἀσύνετος αὕτη πρᾶξις τῶν Ἀθηναίων δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν τοῦ πανούργου Λυσάνδρου. Τὴν πέμπτην ἡμέραν ἐπέπεσεν αἰφνιδίως κατὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου. Οἱ ἐν τοῖς πλοιοῖς μεινάντες ὄλιγοι Ἀθηναῖοι ιδόντες τὸν κίνδυνον προσεκάλεσαν διὰ σαλπίγγων τοὺς διεσκορπισμένους ναύτας, ἀλλ᾽ ἦτο πλέον ἀργά, διότι ὁ Λύσανδρος, πρὶν ἢ προφθάσωσι νὰ ἐπανέλθωσιν οὗτοι, ἐκυρίευσαν δὲν τὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον, ἐκτὸς δώδεκα μόνον πλοίων, τὰ ὅποια ὑπὸ τὸν Κόνωνα κατέφυγον εἰς τὴν Κύπρον. Ἀποβιβάσας δὲ στρατὸν εἰς τὴν Ἑηρὰν καὶ καταδιώξας τοὺς Ἀθηναίους ἡχυαλώτησε περὶ τὰς 30000 καὶ κατέσφαξε πάντας ἀνηλεῶς (405 π.Χ.).

"Αλωσις τῶν Ἀθηνῶν. Κατόπιν ὁ Λύσανδρος ἔκυρευσεν ὅλας τὰς συμμάχους πόλεις τῶν Ἀθηναίων καὶ, ἀφοῦ ἐπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἐπολιόρκησε τὰς Ἀθήνας διὰ θαλάσσης, ἐνῷ συγχρόνως Πελοποννησιακὸς στρατὸς ἐπολιόρκει αὐτὰς διὰ ξηρᾶς. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀντέστησαν γενναίως· ἀλλὰ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἐπειδὴ δὲν ἦδυναντο νὰ ὑποφέρωσι τὰ δεινὰ τοῦ ἀποκλεισμοῦ, παρεδίθησαν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἔχθροῦ. Τότε οἱ Σπαρτιάται ὑπεχρέωσαν αὐτοὺς νὰ κρημνίσωσι τὰ τείχη τῆς πόλεως, νὰ παραδώσωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ πλοιά των, πλὴν δώδεκα, καὶ νὰ δεχθῶσι Σπαρτιατικὴν φρουράν εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὴν ἀλωσιν τῶν Ἀθηνῶν ὁ Λύσανδρος ἔπλευσεν εἰς Σάμον, τὴν ὥποιαν καὶ ἔκυρευσεν. Ἐπειτα, διαλύσας τὸν Πελοποννησιακὸν στόλον, ἔπλευσε μόνον μετὰ τοῦ Σπαρτιατικοῦ εἰς Λακωνίαν, φέρων ἀπειρα πλούτη, ὅπου οἱ Σπαρτιάται ἀπένειμαν εἰς αὐτὸν μεγάλας τιμάς.

'Εκ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων ὁ Λύσανδρος ἔγεινεν ὑπερήφανος καὶ ἐφέρετο πρὸς πάντας ἀγερόχως. 'Εκ φιλοδοξίας δὲ ὄρμωμενος ἡθέλησε νὰ γείνῃ καὶ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης. 'Ἐπειδὴ δὲν ἦδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο, ἐνήργητε ν' ἀναγορευθῆ βασιλεὺς ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Ἀρχιδάμου, ὁ Ἀγησίλαος, ἀντὶ τοῦ μεγαλειτέρου Ἀγιδος, διὰ νὰ ἔχῃ αὐτὸν δργανον τῶν θελήσεών του. 'Άλλ' ἡ πατήθη εἰς τὰς σκέψεις του, διότι ὁ Ἀγησίλαος γενόμενος βασιλεὺς ἀνεδείχθη εἰς τῶν μεγίστων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. 'Ἐπι τέλους ἐφορεύθη πολεμῶν πρὸς τοὺς Θηβαίους καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Φωκίδα.

Οἱ 30 τύραννοι ἐν Ἀθήναις.

Θρασύβουλος ὁ Ἀθηναῖος.

Μετὰ τὴν ἀλωσιν τῶν Ἀθηνῶν ὁ Λύσανδρος κατέλυσε τὸ δημοκρατικὸν πολιτευμα καὶ διώρισε τριάκοντα ἄνδρας Ἀθηναῖους, ἀφωσιωμένους εἰς τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ συντάξωσι νέους νόμους, κατὰ τοὺς ὄποιους νὰ διοικῶσι τὴν πολιτείαν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὗτοι ἔφανταν καλοὶ· ἐπειτα ὅμως παρεῖ; ετράπησαν καὶ ἔχοντες τὴν βοήθειαν τῆς Σπαρτιατικῆς φρουρᾶς ἤφεισαν νὰ καταδιώκωσι καὶ νὰ φονεύωσι πάντα πολιτην, ὅστις εἶχεν ἐπιρροὴν ἢ θήελε ν' ἀντιστῇ πρὸς τὰς θελήτεις αὐτῶν, νὰ διαρράξωσι δὲ καὶ τὰς περιουσίας των. Τοὺς τοιάκοντα τούτου, ἄνδρας ἡ Ιστορία ὀνομάζει τριάκοντα τυράρρους. Τότε πολλοὶ μὲν ἔφονεύθησαν ύπ' αὐτῶν, ἔλλοι δὲ ἰσούγον εἰς τὰς πέριξ πόλεις. Καὶ μολονότι εἰ Σπαρτιάται ἔξεδωκαν ψήφισμα, διὰ τοῦ ὄποιου ἀπηγόρευν τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος νὰ δέχωνται τοὺς φυγάδας, αἱ πόλεις ὅμως δὲν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην.

Μεταξὺ τῶν φυγάδων ἦτο καὶ ὁ Θρασύβουλος, ὁ ὄποιος κατέφυγεν εἰς τὰς Θήβας. Ὁ Θρασύβουλος ἦτο οὐδὲς τοῦ Λύσου, ἀνὴρ γενναῖος καὶ δραστήριος καὶ συστράτηγος τοῦ Ἀλκιβιάδου κατὰ τὸν Πελοποννησικὸν πόλεμον· διεκρίθη δὲ εἰς τὴν νεαρούχιαν τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ἥτις ἔγεινε πάρα τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον. Οὗτος, ἐπειδὴ δὲν ὑπέφερε νὰ βλέπῃ τὴν πατρίδα του εἰς τοιαύτην κατάστασιν, συνήθροισεν ἕιδομήκοντα ἔλλους φυγάδας καὶ μετ' αὐτῶν κατέλαβε τὴν

Φυλήρ, φρούριον ὄλιγον ἀπέχον τῶν Ἀθηνῶν. Μετ' ὄλιγον οἱ φυγάδες συνεποσώθησαν ἔκει εἰς χιλίους καὶ κατέλαβον τὸν Πειραιᾶ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Θρασύβουλου. "Οταν οἱ Τριάκοντα ἔμαθον τοῦτο, ἐσπευσαν ἔκει μετὰ τοῦ στρατοῦ των ἀλλ' ἐν τῇ γενομένῃ μάχῃ ἐνικήθησαν, δύο ἐκ τῶν Τριάκοντα ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ λοιποὶ κατέφυγον εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Τοιουτορόπως ὁ Θρασύβουλος διὰ τῆς δραστηρίστηκε καὶ ἱκανότητός του κατώρθωσε ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν Τριάκοντα καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς αὐτὴν τὸ ἀρχαῖον δημοκρατικὸν πολίτευμα (403 π. Χ.).

'Ο Θρασύβουλος ἐπλευσεν ἔπειτα εἰς διαφέρους πόλεις καὶ νήσους καὶ προσείλκυσε πολλὰς ἐξ χύτῶν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηνῶν. 'Ακολούθως ἐπλευσε καὶ εἰς τὴν Ρόδον· ἀλλ' ἐδολοφονήθη ἔκει ὑπὸ τῶν Ἀσπενδίων ἐν ὦρᾳ νυκτὸς ἐντὸς τῆς σκηνῆς του, διδτὶ δὲν ἥδυνήθη νὰ προλάβῃ τὰς ζημίας, τὰς ὅποιας ἐπράξαν εἰς αὐτοὺς οἱ στρατιῶται του (389). Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνήγειραν ἀνδριάντα καὶ ἐψαλλον ἥσματα.

Κάθοδος τῶν μυρίων.

Καθ' ὃν χρόνον ἐληγεν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, βχσιλεὺς τῆς Περσίας ἦτο ὁ Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων. 'Ο νεώτερος αύτοῦ ἀδελφὸς Κῦρος, στηριζόμενος ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, διτὶ ἐγεννήθη βχσιλεύοντος τοῦ πατρὸς καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς αύτῶν Παρυσάτιδος, ἐπεχειρησε ν' ἀρπάσῃ τὴν βχσιλείαν, ἀλλ' ἀποτυχὼν ἔτυχε τῆς συγγνώμης τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τῶν παρακλήσεων τῆς μητρὸς καὶ ἀπεστάλη σατράπης τῆς Μι-

κρᾶς Ἀσίας εἰς Σάρδεις. Ἐπειδὴ δημως πάντοτε εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ἔκτελέσῃ τοὺς ἐνόχους σκοπούς του, συνήθροισε κρυφίως τῇ συνδρομῇ τοῦ Λαχεδαιμονίου Κλεάρχου, ἀρμοστοῦ ἐν Βυζαντίῳ, 12800 μισθοφόρους Ἑλληνας, εἰς τοὺς ὄποιους προσθέσας καὶ 100000 Πέρσας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀριαῖον, ἀνεχώρησεν ἐκ Σάρδεων τῷ 401, προφασιζόμενος ἀλλοτε μέν, δτὶ μεταβαλνει ἐναντίον τῶν Πεισιδῶν πειρατῶν, ἀλλοτε δὲ κατὰ τοῦ σατράπου τῆς Συρίας Ἀβροκόμα. Ὁτε ἔφθασαν εἰς Ταρσόν, οἱ Ἑλληνες, ὑποπτεύσαντες δτὶ ὁ Κύρος ὁδηγεῖ αὐτοὺς κατὰ τοῦ ἡδελφοῦ του, ἥρνθηταν νὰ προχωρήσωσι καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιθοβολήσωσι τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Κλέαρχον, διέτι ἥθελησε νὰ τοὺς βιάσῃ· ὁ δὲ Κύρος αὐξήσας τὸν μισθὸν αὐτῶν κατέπεισεν αὐτοὺς νὰ προχωρήσωσι καὶ ἀφοῦ διέβησαν τὸν Εὔρροτην ποταμὸν ἔφθασαν εἰς Κούραξα. Ὁ Ἀρταξέρξης, δτὲ ἔμαθε τὴν ἐπιχειρησιν τοῦ Κύρου, παρέταξεν ἔκει 900000 στρατοῦ μετὰ δρεπανηρόρων ἀρμάτων. Γενομένης συμπλοκῆς, οἱ μὲν Ἑλληνες ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τὸ ἱππικὸν τῶν Περσῶν καὶ τοὺς λοιποὺς πεζούς, ὁ δὲ Κύρος ἔχων περὶ ἔχυτὸν 600 ἔκλειτούς· ἔτρεψεν εἰς φυγὴν περὶ τοὺς 6000 στρατιώτας, τοὺς ὄποιους εἶχε περὶ ἔχυτὸν ὁ Ἀρταξέρξης. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ὥρμησε κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου καὶ ἔτραυμάτιζεν αὐτόν, ἐφονεύθη διὰ δόρχτος, ὁ δὲ περὶ τὸν Ἀριαῖον στρατὸς του διεσκορπίσθη (400 π. Χ.).

Οι Ἑλληνες μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου, μὴ ἔχοντες ἥδη τὲ νὰ πράξωσιν ἐν Ἀσίᾳ, ἥρχισαν τὴν περίφημον ἔκεινην κατάβασιν διὰ μέσου ἀγνώστων χωρῶν, χιωνοσκεπῶν ὄρέων, ποταμῶν καὶ ἥμικηγρων λαῶν. Ὁ Ἀρταξέρξης φοβούμενος αὐτοὺς ὑπεσχέθη νὰ διδῃ εἰς αὐτοὺς τροφάς καὶ νὰ τοὺς ὁδη-

γῆση εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ μὴ βλάπτωσι τὴν χώραν. Ἐγένοντο λοιπὸν ἐπὶ τούτῳ συνθῆκαι καὶ ὄρκοι. Ἄλλος Τισσαφέρνης, ὁ ὃποιος ἀνέλαβε νὰ ὀδηγήσῃ αὐτούς, δολίως φερόμενος ἀπεκεφάλισε τὸν Κλέαρχον καὶ τρεῖς ἄλλους τῶν κυριωτέρων στρατηγῶν, ἐλπίζων ὅτι ἔγευ στρατηγῶν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς θὰ κατεστρέψετο εὔκολως. Κατὰ τὴν κρίσιμην ταύτην περίστασιν ἔσωσε τοὺς Ἑλληνας ὁ νεαρὸς Ἀθηναῖος Ξενοφῶν, ὁ ὃποιος ἡκολούθησε τὸν Κύρον ως ἐθελοντὴς ἐν τῷ στρατῷ. Οὗτος, ἀφοῦ ἐνεθάρρυνε τὸν στρατὸν διὰ κατηλλήλων συμβουλῶν καὶ προέτρεψεν αὐτὸν νὰ ἔχλεξῃ νέους στρατηγούς, ἐτάχθη ως στρατηγὸς ἐν τῇ ὀπισθοφυλακῇ μετὰ τοῦ Λακεδαιμονίου Χειροσόφου ἐν τῇ ἐμπροσθοφυλακῇ καὶ ὠδηγήσε τὸν στρατὸν κατὰ μῆκος τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ καὶ τῶν Καρδουχικῶν ὄρέων εἰς Τραχπεζοῦντα. Ἐκείθεν δὲ ἄλλοι μὲν διὰ θαλάσσης, ἄλλοι δὲ διὰ ξηρᾶς περὶ τὰς 8000 ἑφθασαν εἰς τὸ Βυζάντιον.

(17) Ἀγησίλαος.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Μυρίων ὁ Ἀρταξέρξης ἡθέλησε νὰ τιμωρήσῃ τὰς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς πόλεις, ὅσαι εἶχον ὑποστηρίξη τὴν στάσιν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀνέθηκε δὲ τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὸν Τισσαφέρνην, τὸν ὃποιον διώρισε στράππην τῆς Καρίας ἀντὶ τοῦ Κύρου. Οἱ Σπαρτιάται ἔσπευσαν νὰ βοηθήσωσι τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἀπέστειλαν καὶ ἄρχας μὲν τὸν Θερωνᾶ μετὰ 7000 στρατιωτῶν, εἰς τοὺς ὃποιούς προσετέθησαν καὶ 6000 περίπου ἐκ τῶν Μυρίων, ὅστερον δὲ ἀπέστειλαν τὸν Δερκυλλίδαν. Οἱ Ἑλληνες, πολεμοῦντες

ἡδη ἀπὸ δύο ἑτῶν, πολλάκις ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας, ὅτε ἔφθισεν ἐκεῖ καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος, ἄγων καὶ νέον στρατὸν ἐξ 8000 ἀνδρῶν.

Οὐτός τοῦ Ἀρχιδάμου, βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῇ βασιλείᾳ τοῦ Λυσάνδρου ἀντὶ τοῦ μεγαλειτέρου ἀδελφοῦ του Ἀγιδος. Οὗτος ἦτο βραχὺς τὸ ἀνάστημα, δυσειδής τὴν μορφὴν καὶ χωλὸς τὸν ἔνοπλον ἀλλ' ἦτο ἴλαρός, πάντοτε εὔθυμος καὶ ἀστεῖος· πολλάκις δὲ καὶ τὸν ἑαυτὸν του ἐσκωπεῖ διὰ τὴν χωλότητά του. Εἶχεν ὅμως γενναῖαν καρδίαν καὶ μεγάλην τύλμην.

Οταν ὁ Ἀγησίλαος ἔφθασεν εἰς τὴν Μικρὰν Ασίαν, ἀπειβάσθη εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ ἀπήγαγεν ν' ἀφεθῶσιν ἐλεύθερας αἱ ἐν Ασίᾳ Ἑλληνικαὶ πόλεις. Οὐ τοσαφέρνης προέτεινεν εἰς τὸν Ἀγησίλαον τρίμηνον ἀνακωχήν, ὑποσχόμενος, ὅτι θὰ καταπεισῃ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας νὰ παραχωρήσῃ τὴν αὐτονομίαν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Λαβὼν ὅμως ἐπικουρίας κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀπὸ τὸν βασιλέα, διέταξε τὸν Ἀγησίλαον ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ασίας. Τότε ὁ Ἀγησίλαος προσποιεῖται, ὅτι διευθύνεται κατὰ τῆς Καρίας· ὁ Τισσαφέρνης, διὰ νὰ προφυλάξῃ τὴν σατραπείαν του, ἐσπευστε πρὸς ὑπεράσπιτιν αὐτῆς· ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος στρέφεται αἴφνης κατὰ τῆς Φρυγίας, σατραπεῖας τοῦ Φαρναβάζου, κυριεύει πολλὰς αὐτῆς πόλεις καὶ ἀπειρχ λάφυρα καὶ κατόπιν ἐπιτίθεται καὶ κατὰ τοῦ Τισσαφέρνους, νικᾷ αὐτόν, κυριεύει τὰς Σάρδεις καὶ ἀποκομίζει καὶ ἐκεῖθεν πλούσια λάφυρα. Τότε ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, βλέπων τὴν ἀνικανότητα τοῦ Τισσαφέρνους, διέταξε ν' ἀποκεφαλισθῇ οὗτος καὶ ἀντ' αὐτοῦ διώρισε σατράπην τὸν πανούργον Τιθραύστην. Οὗτος, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Ἀγησί-

λαον ἐκ τῆς σατραπίας του, συνωμολόγησε μετ' αὐτοῦ ἔξα-
μηνον ἀνακωχὴν καὶ ἔδωκε πρὸς αὐτὸν τριάκοντα τάλαντα
πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ του. Κατὰ προτροπὴν δὲ αὐτοῦ
ἐστράφη πάλιν ἐναντίον τοῦ Φαρναβάζου καὶ ἔγεινε κύριος ὅλης
τῆς σατραπείας αὐτοῦ. Ἐπειτα μετὰ 20000 Ἑλλήνων καὶ
ἄλλων Ἀσιατικῶν λαῶν διενοεῖτο νὰ προχωρήσῃ εἰς τὰ ἐνδό-
τερα τοῦ Περσικοῦ κράτους. ἔσωσε δὲ τότε τὸ Περσικὸν κρά-
τος ἡ Τιθραύστης, ὁ ὄποιος κατώρθωσε διὰ τοῦ περσικοῦ χρυ-
σοῦ νὰ συνενώσῃ τοὺς Ἀργείους, Κορινθίους, Θηβαίους καὶ
Ἀθηναίους κατὰ τῆς Σπάρτης. Οἱ Σπαρτιάται ἔστειλαν
ἐναντίον τούτων τὸν Λύσανδρον, δοτις συνῆψε μάχην ἐν Ἀλιάρ-
τῳ τῆς Βοιωτίας, ἀλλ' ἐνικήθη καὶ ἐφονεύθη. Τότε ἡ Σπάρτη,
βλέπουσα τὸν κίνδυνον, ἀνεκάλεσεν ἐκ τῆς Ἀσίας τὸν Ἀγησ-
λαον· οὗτος δὲ ὑπακούσας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ
συναντήσας τὸν συμμαχικὸν στρατὸν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων
ἐν Κορωνείᾳ τῆς Βοιωτίας συνεκρότησε λυτσώδη μάχην, κατὰ
τὴν ὄποιαν ἐνίκησε μέν, ἀλλ' ἐπαθε σημαντικᾶς ζημίας, πλη-
γωθεὶς καὶ αὐτὸς εἰς τὸν πόδα. Συγχρόνως δὲ καὶ ὁ Κόνων,
ὁ ὄποιος τῇ βοηθείᾳ τοῦ Φαρναβάζου εἶχε κατασκευάση ἴσχυρὸν
στόλον, ἐνίκησε τὸν Σπαρτιατικὸν ἐν Κνίδῳ καὶ ἀνψιοδόμησε
τὰ μακρὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὄποια εἶχε καταστρέψη ὁ
Λύσανδρος. Ἐπειτα κατέπλευσεν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς
Ἀσίας καὶ ἐδίωξεν ἀπὸ ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τοὺς
ἄρμοστας τῆς Σπάρτης· ἀφοῦ δὲ κατέστρεψε καὶ τὰ παράλια
τῆς Λακωνίας, ἤνωρθωσε τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων κατὰ
Θάλασσαν. Τότε οἱ Σπαρτιάται, διὰ νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν κιν-
δυνεύουσαν ἡγεμονίαν των, ἤναγκασθησαν νὰ συνομολογήσωσιν
εἰρήνην μὲ τοὺς Πέρσας· καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπέστει-

λαν εἰς τὴν Ἀσίαν τὸν Ἀνταλκίδαν. Οὗτος μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις κατώρθωσε νὰ συιάψῃ εἰρήνην ἐπιζήμιου διὰ τοὺς Ἑλληνας, διότι κατ' αὐτὴν, ὅλαις αἱ εἰς τὴν Ἀσίαν εὑρισκόμεναι Ἑλληνικαὶ πόλεις παιεῖδόθησαν πάλιν εἰς τοὺς Πέρσας, αἱ δὲ πόλεις τῆς Ἐλλάδος ὑπεχρεώθησαν νὰ μείνωσιν ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἄλλήλων καὶ αὐτόνομοι. Ἡ ταπεινωτικὴ αὕτη συνθήκη, ἐκ τοῦ ὄνόματος τοῦ ἀπεσταλμένου, ὡιομάσθη.

Ο Ἀγησίλαος γέρων ἥδη ὃν (84 ἔτῶν) ἐξεστράτευσεν εἰς Αἴγυπτον, διὰ νὶ βοηθήσῃ τὸν βασιλέα αὐτῆς Ταχὼ πολεμοῦντα πρὸς τοὺς Πέρσας· ἀπέθηνε δὲ καθ' ὅδὸν ἐπιστρέφων εἰς Σπάρτην (360 π. Χ.). Ο νεκρὸς αὐτοῦ ταριχευθεὶς ἐκομισθῇ εἰς Σπάρτην, ὅπου ἐτάφη μετὰ μεγάλων τιμῶν.

(18) Επαμεινώνδας — Πελοπίδας.

Ο Ἐπαμεινώνδας ἦτο υἱὸς τοῦ Πολύμνιδος καὶ κατήγετο μὲν ἐξ ἐπισήμου οἰκογενείας τῶν Θηβῶν, ἀλλ' ἦτο πτωχότατος. Ἐκ νεότητός του ἐξησκήθη εἰς τὴν γυμναστικὴν καὶ τὰ πολεμικά· συναναστρεφόμενος δὲ μὲ τοὺς τότε σοφοὺς Θηβαίους καὶ Ἀθηναίους ἀνέπτυξε τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις καὶ ἀνεδείχθη μέγα, πολιτικὸς καὶ στρατηγὸς ἐνδοξος.

Ο δὲ Πελοπίδας, ἐκ τῶν στενωτάτων φίλων τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰππόκλου. Κατήγετο ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας καὶ ἦτο πλουσιώτατος. Ἡτο μετριόφρων καὶ δὲν ἔκαυχατο οὔτε διὰ τὴν εὔγενη καταγωγὴν του, οὔτε διὰ τὰ πλούτη του. Ἐζη λιτῶς, τὰ δὲ χρήματά του ἰδαπάνα ὑπέρ τῶν φίλων του καὶ τῶν πτωχῶν τῆς πατρίδος του. Ἡγάπα-

δὲ καὶ αὐτὸς τὰ σωματικὰ γυμνάσια, τὴν παλαίστραν καὶ τὸ κυνήγιον. Ἀμφότεροι οἱ ἄνδρες οὗτοι συνδεόμενοι διὰ στενωτάτης φιλίας, μίαν καὶ μόνην κοινὴν ἐπιθυμίαν εἶχον, πῶς ν ἀναδεῖξωσι τὴν πατρίδα των ἑνδοξῶν καὶ πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχον εἰς τὰς Θήβας δύο μερίδες· ἡ ὀλιγαρχική, ἡ ὅποια ὑπεστηρίζετο καὶ ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἡ δημοκρατική. Οἱ Σπαρτιάται ὑποστηρίζομενοι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἡνάγκασαν διὰ τῆς βίας δῆλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος νὰ παραδεχθῶσι τὴν Ἀνταλκίδειον συνθήκην καὶ τοιουτοτρόπως ἐπετεύχθη ὁ σκοπός, τὸν ὃποῖον ἐπεδίωξαν οἱ Πέρσαι καὶ ἡ Σπάρτη, ιὰ διασπασθῇ δηλαδὴ ἡ ἐνότης καὶ συμμαχία τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων· καὶ, οἱ μὲν Πέρσαι ἀπαλλαγῶσι τοῦ ἐκ τῶν Ἑλλήνων φόβου, ἡ δὲ Σπάρτη μελνὴ πάλιν ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος. Ἐκτελοῦσα διεν αὕτη τὴν Ἀνταλκίδειον συνθήκην, ἐν μὲν τῇ Ἀρχαδίᾳ κατέστρεψε τὴν Μαντινείαν καὶ διεσκόρπισε τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς τέσσαρας κώμας, ἐν δὲ τῇ Βοιωτίᾳ ἐστρατηγὸς τῆς Σπάρτης Φοβίδας συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἐν Θήβαις ὀλιγαρχικῶν κατέλαβε τὴν Καδμείαν καὶ ἐγκατέστησεν ἐν αὐτῇ Σπαρτιατικὴν φρουρὴν (383 π.Χ.). Οἱ ὀλιγαρχικοὶ λοιπὸν ἔχοντες βοηθοὺς καὶ τοὺς Σπαρτιάτας διέπρεπτον πολλὰς ἀδικίας καὶ κατεδίωκον τοὺς δημοκρατικούς, φονεύοντες αὐτοὺς καὶ διαρπάζοντες τὴν περιουσίαν των. Τότε πολλοὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐγκατέλειψαν τὰς Θήβας καὶ κατέφυγον εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν προστασίαν, τὴν ὅποιαν οἱ Θηβαῖοι ἀλλοτε ἔδωκαν πρὸς τοὺς φυγάδας Ἀθηναίους, ἴδεχθησαν αὐτοὺς εὑμενῶς καὶ περιεφρόνησαν

τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὅποιοι τοὺς διέταξαν νὰ διώξωσι τοὺς Θηβαίους φυγάδας ἐκ τῆς πόλεως τῶν.

Μεταξὺ τῶν φυγάδων ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας. Οὗτος, συνεννοθεὶς μετὰ τῶν ἐν Θήβαις φίλων του, ἤθέλησε ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τοὺς ὄλιγαρχικούς. Μέλαν λοιπὸν χειμερινὴν νύκτα δώδεκα ἐκ τῶν φυγάδων, μεταξὺ τῶν ὄποιων ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας, βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς χιόνος καὶ ἐνδεδυμένοι ὡς κυνηγοί, εἰσῆλθον ἀπαρχήρητοι εἰς Θήβας διὰ διαφόρων πυλῶν καὶ συνῆλθον μετ' ἄλλων συνωματῶν εἰς τὴν σίκιαν ἐνὸς τῶν φίλων τῶν. Εἰς ἐκ τῶν δημοκρατικῶν, Φυλλίδας ὀνόματι, ὁ ὄποιος προσποιούμενος τὸν ὄλιγαρχικόν, εἶχε κατορθώσῃ νὰ γείνῃ γραμματεὺς τῶν πολεμάρχων, ἔκεινη, τὴν ἐπέρχαν προσεκάλεσε τούτους εἰς δεῖπνον. Ἐνῷ λοιπὸν εἰ πολέμαρχοι Ἀρχίας καὶ Φίλιππος διετέλουν ἐν εὐθυμίᾳ, ὁ Πελοπίδας μετὰ τῶν λοιπῶν μετημφιεσμένοι εἰς γυναικαῖς ἐπιπλέουσι καὶ φονεύουσιν αὐτούς. Ὁ Ἀρχίας ὄλεγον πρότερον εἶχε λάβῃ ἐπιστολὴν ἐξ Ἀθηνῶν, διὰ τῆς ὄποιας φίλος τού τις τῷ ἀνεκάλυπτε τὴν συνωμοσίαν καὶ προετρέπετο ὑπὸ τοῦ κομιστοῦ ν' ἀναγιώσῃ ἀμέσως τὴν ἐπιστολὴν, διότι περιεῖχε σπουδαῖα ἀλλ' αὐτὸς ἔθηκε τὴν ἐπιστολὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλχιον εἰπών: «έις αὔριον τὰ σπουδαῖα». Τὴν ἐπομένην ἡμέραν κατέφθασεν καὶ ἄλλοι φυγάδες ἐξ Ἀθηνῶν, συνήθροισαν τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἀγοράν, ἀνηγόρευσαν τὸν Πελοπίδαν μετὰ δύο ἄλλων Βοιωτάρχας καὶ πολιορκήσαντες ἡνάγκασαν τοὺς ἐν Καδμείᾳ Σπαρτιάτας ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς τὴν Σπάρτην (307 π.Χ.).

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ὄλιγαρχίας ὁ Πελοπίδας μετὰ τοῦ Ἐπαυεινώνδου ἐπεδόθησαν εἰς τὴν στρατιωτικὴν σύντα-

Ξιν τῆς πόλεως καὶ εἰς τὴν ἔνωσιν τῆς Βοιωτίας ὑπὸ μίαν
ἡγεμονίαν τῶν Θηβῶν. Ὁ Πελοπίδας συνέστησε καὶ τὸν ἵερὸν
λόχον, ὃ ὅποιος ἀπετελεῖτο ἐκ 300 νέων ἐκ τῶν ἀρίστων οἰ-
κογενειῶν τῶν Θηβῶν, συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλους διὰ φιλίας
καὶ ὅστις εἰς πολλὰς μάχας ἔδωκε δείγματα φιλοπατρίας καὶ
ἀφοσιώσεως.

Οἱ Σπαρτιάται, δταν ἔμαθον τὰ γενόμενα ἐν Θήβαις, ἀπέ-
στειλαν ἐναντίον αὐτῶν τὸν βασιλέα Κλεόμβροτον, ὃ ὅποιος
μετὰ 60,000 πεζῶν καὶ 1000 ἵππων εἰσῆλθεν εἰς Βοιωτίαν
καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὰ Λεύκτρα. Οἱ Θηβαῖοι ἔξηλθον
ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν καὶ κατ' ἄρχας μὲν ἐφοβήθησαν,
δταν εἶδον τὴν τριπλασίαν δύναμιν τοῦ ἔχθροῦ. Ὁστερον δημος
ἐνθαρρυνθέντες ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ Πελοπίδου, ὥρμη-
σαν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐνίκησαν αὐτούς, φονεύσαυτες
καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Κλεόμβροτον. Εἰς τὴν μάχην ταύτην
ἡρίστευσεν ὁ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Πελοπίδου ἵερὸς λόχος, ὃ
ὅποιος ἐπέπεσε κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, δτε οὗτοι ἡτοιμάζοντο
νὰ περικυκλώσωσι τὸν στρατὸν τοῦ Ἐπαμεινώνδου. «Οταν οἱ
Σπαρτιάται εἰδον, δτι ἐφονεύθη ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, ἐτράπησαν
εἰς φυγὴν, ἀφοῦ ἀπώλεσαν 4,000 ἄνδρας, ἐνῷ οἱ Θηβαῖοι
ἀπώλεσαν μόνον 300. Μετὰ τὴν μάχην οἱ φίλες τοῦ Ἐπαμει-
νώνδου συνέχαιρον αὐτὸν διὰ τὴν νίκην· ἐκεῖνος δὲ ἀπήντησεν:
«Ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον μὲ καθιστᾷ εύτυχη, εἰναι, δτι οἱ γονεῖς
μου, μανθάνοντες τὴν νίκην, θὰ χαρῶσι πολύ».

Μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐκυρίευσε
πολλὰς πόλεις καὶ ἐστερέωσε τὸ κράτος τῶν Θηβῶν ἐν τῇ
Στερεῷ Ελλάδι. Ἐπειτα εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ
ἔκτισε τὴν Μεγαλούπολιν, εἰς τὴν ὥποιαν συνάψησε τὰ 40-

ζωρία τῆς Ἀρκαδίας καὶ τὴν Μεσσήνην, εἰς τὴν ὅποιαν συνώκησε τοὺς Μεσσηνίους καὶ Εἵλωτας, τοὺς ὅποιους ἡ λευθέ-
φωσεν ἀπὸ τῆς δουλείας τῶν Σπαρτιατῶν, καὶ ἀφοῦ περιέ-
κλεισε τοιουτοτρόπως τὴν Σπάρτην μεταξὺ δύο ἔχθρῶν, τῶν
Ἀρκάδων καὶ τῶν Μεσσηνίων, ἐπανῆλθεν εἰς τὰς Θηβαῖς.

Μετά τινα καιρὸν οἱ Θεσσαλοὶ τυραννούμενοι ὑπὸ τοῦ ἡγε-
μοίος αὐτῶν Ἀλεξάνδρου ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Θηβαίων.
Οὗτοι ἔστειλαν τότε κατὰ τοῦ Ἀλεξανδροῦ τὸν Πελοπίδαν,
ὁ ὅποιος γινήσας αὐτὸν περιώρισε τὴν ἐξουσίαν του. Κατόπιν προσεκλήθη ἵνα διαλύσῃ τὰς περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόιου
ἔριδας τῶν οἰνῶν τοῦ Ἀμύντου, ὅτε ἔφερεν εἰς Θηβαῖς ὡς ὅμη-
ρους τὸν ἡγεμονίδην Φίλιππον καὶ τριάκοντα ἄλλους ἐις τῶν
ἐπισκημοτέρων Μακεδονικῶν οἰκογενειῶν. Ἀκολούθως ἐστάλη
ὡς πρεσβευτὴς πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας καὶ ἐπέτυχεν
ἀιαγνωρισθῆναι ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν ἐφ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος.
Ἐν τῷ μεταξύ, ἐπειδὴ ὁ τύραννος τῶν Φερρῶν Ἀλεξανδρος
ἐπεξέτεινε τὸ χράτος αὐτοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ, ἀπεστάλη πάλιν ὁ
Πελοπίδας καὶ συνάψας μάχην μετ' αὐτοῦ ἐίκτης μὲν πυρὸ-
ς τὰς *Kυρδὸς κεφαλὰς*, ἐφονεύθη ὅμως ἐν τῇ μάχῃ (364 π.Χ.),
ἢ δὲ θάνατος αὐτοῦ ἐπροξίνησε μεγάλην λύπην εἰς τὸν στρα-
τὸν καὶ τὰς Θηβαῖς.

Ο δὲ Ἐπαμειώνδας πάλιν ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Σπάρ-
της, διὰ νὰ βοηθήσῃ τοὺς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ φίλους τῶν
Θηβαίων καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὴν *Μαρτίνειαν*. Ἐκεῖ
ιναντήσας τοὺς Σπαρτιάτας συνεκρότησε μάχῃ, κατὰ τὴν
ποίαν ἐνίκησε καὶ ἐτρεψεν αὐτοὺς εἰς ψυγήν. Ἐιφῶς κα-
τεῖλακεν αὐτούς, ἐπληγώθη εἰς τὸ στέρνον διὰ δέρχτος, τοῦ
ποίου ἡ αἰχμὴ ἐμεινεν ἐντὸς τοῦ στήθους καὶ τοιουτοτρόπως

πληγωμένος ἔκομισθη εἰς τὴν σκηνὴν λιπόθυμος. Οἱ ιατροὶ προσκληθέντες εἶπον, ὅτι ἄμα ἐξαχθῆ ἡ αἰχμή, θὰ ἀποθάνῃ. "Οταν δὲ ἑπον εἰς αὐτὸν διείκουσαν οἱ Θηβαῖοι, «Τὸ πᾶν λοιπὸν ἔχει καλῶς», ἀπήντησε καὶ διέταξε γὰρ ἐκβέλωσι τὴν αἰχμήν. «Ἄλλα τελευτῆς ἀτεχνος», τῷ εἶπον. «Οχι, ἀπήντησεν ἕκεινος, «διβτι ἀφίνω δύο ἀθιαστοὺς θυγατέρας· τὰς ἐν Λεύκτροις καὶ Μαντινείᾳ μάχας» καὶ ἀμέσως ἐξέπνευσε (362 π.Χ.).

Ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν, γεννηθεῖσα μετὰ τοῦ Ἐπαμεινῶνδου καὶ Πελοπίδου, ἐσβέσθη καὶ κατελύθη, ὅπερ ἐξέλιπον οἱ δύο οὗτοι ἀδρες.

Φιλιππος.

Ο Φιλιππος ἦτο νεώτερος υἱὸς τοῦ Ἀμύντου καὶ τῆς Εὐρυδίκης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμύντου πολλοὶ μνηστήρες διεφιλούνεικουν τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. Τότε προσεκλήθη ὁ Πελοπίδας, ὅστις τὸν μὲν μεγχλείτερον οἶδεν τοῦ Ἀμύντου Περδίκκην ἔνεβιθασεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, τὸν δὲ Φιλιππον μετὰ τριάκοντα ἄλλων ἐπισήμων πολιτῶν ἔφερεν ὄμηρος εἰς Θηβας. Εἰς δὲ εὔρισκόμενος ὁ Φιλιππος συικνευτέρφετο μετὰ τοῦ Ἐπαμεινῶνδου καὶ Πελοπίδου καὶ ιδὼν ἐκ τοῦ πλητίον τὸν στρατιωτικὸν ὀργχνιπόδην τῶν Θηβῶν ἔγενεν ἀριστος στρατιωτικός. Εἰκοσιτριετῆς τὴν ἡλικίαν ἔψυγε κρυφίως ἐις Θηβῶν καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρὶδα του, κατ' ἀγράν μὲν ἀνέλαβε τὴν διοικησιν ἐπαρχίας τινὲς ὅτε τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἔπειτα δέ, μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, ἀνηγορεύθη βασιλεύς.

Ο Φιλιππος ἡ το ὠρχῖος καὶ εὐγενῆς τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἔστάτου χαρακτήρος. Ἡγάπη τὰ γράμματα, οἱ δὲ σοφώτεροι ἔνδρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπῆρξαν διδάσκαλοι του. Πρώτη φροντὶς τοῦ Φιλίππου ἄμα ἔγεινε βασιλεύς, ἡτο ν' ἀπαλλάξη ἔχω τὸν ἀπὸ δύο μηνοστήρος τοῦ θρόνου του ἔπειτα ἡνάγκασε τοὺς γειτονικοὺς λαοὺς νὰ ἐγιαταλείψωσι τὰ μέρη τῆς Μακεδονίας, τὰ ὅποια προηγουμένως εἶχον κατακτήσθη. Άφοῦ δὲ ἀπηλλάγη ἀπὸ πάντα ἔξωτερικὸν κλινδυνον, ἐπεδόθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν τῆς χώρας, ὑπέβαλε τὸν στρατὸν εἰς τυφλὴν καὶ ἀπόλυτον ὑπακοὴν καὶ ἐγύμναζεν αὐτὸν εἰς καθημερινοὺς στρατιωτικοὺς περιπάτους μετὰ τῶν ὅπλων καὶ τῶν ἀποτκευῶν του. ἀφοῦ δὲ ἀπέκτητεν ἀξιόμαχον στρατόν, ἐπεθύμησε νὰ κυριεύσῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον διετήρει διὰ χρυσού κατασκόπους εἰς ὅλης τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι ἴσθιθουν αὐτὸν εἰς τὰς κατακτητικὰς διαθέσεις αὐτοῦ. Διὰ νὰ γείνῃ ὅπως κύριος τῇς Ἑλλάδος ἐπρεπε πρῶτον νὰ γείνῃ κύριος τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ δὲ περάτος του οὐδὲκοῦ προστήγγιζε πρὸς τὴν Θάλασσαν. Κατώρθωσε λοιπὸν νὰ κυριεύσῃ τὰς παραλίους πόλεις Ἀμφίπολιν, Ηστίδαιαν καὶ Πύδνον, κατέλαβε τὰ χρυσοφόρα μεταλλεῖα τοῦ Παγγαίου, τὰ ὅποια κατεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἰδρυτεν ἐκεῖ τὴν πόλιν Φιλίπποι. Ἐπειτα, θέλων νὰ βιοθήσῃ τὰς πόλεις τῆς Θεσσαλίας κατὰ τῶν τυράννων αὗτῶν, κατέλαβε τὰς Φερράς καὶ τὰς Παγασᾶς καὶ εὐθὺς κατέπιν λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ Τίρον πολέμου ἐνεμίχθη εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ τὴν ἐν Λεύτραις μάχην (371 π.Χ.) οἱ Ἀθηναῖοι κατηγόρησαν τοὺς Φωκεῖς εἰς τὸ Ἀμφιτιωνικὸν συνέδριον, ὅτι ἐκκλησιέργησαν οὗτοι γαλαζοφόρους εἰς τὸν θεῖον

Απόλλωνα. Οἱ Ἀμφικτύονες κατεδίκασαν τοὺς Φωκεῖς εἰς βαρὺ πρόστιμον. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἡρνήθησαν νὰ πληρώσωσι τοῦτο, Θηβαῖοι καὶ Θεσσαλοὶ ἐκῆρυξαν πόλεμον κατ' αὐτῶν. οὗτοι δηὖτε χρημάτων τοῦ μαντείου συνέλεξαν περὶ τοὺς 10,000 Σπαρτιάτας καὶ διὸ κατέβαν κατώρθωσαν νὰ νικήσωσι τοὺς Θηβαίους καὶ νὰ εἰσέλθωσι κατόπιν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Οἱ Θεσσαλοὶ ἐφοβήθησαν καὶ προσεκάλεσαν εἰς βοηθείαν αὐτῶν τὸν Φίλιππον· οὗτος δέ, ὑπὸ τὴν πρόφασιν νὰ βοηθήσῃ τοὺς Φωκεῖς, ἐπροχώρησε μέχει τῶν Θερμοπυλῶν, θέλων ἔκειθεν νὰ εισβάλῃ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα· ἀλλ᾽ Ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἔφθισε πρὸ αὐτοῦ καὶ κατέλαβε τὰ στενά· τότε ὁ Φίλιππος ἤναγκασθη νὰ ὑποχωρήσῃ, ἀναβάλλων εἰς ἄλλοτε τὰ κατὰ τῆς Ἑλλάδος σχέδιά του. Ἐπιστρέψας εἰς Μακεδονίαν ὠρυησε κατὰ τῆς Οἰλυθίας καὶ πολιορκήσας ἐκυρίευσεν αὐτὴν διὰ προδοσίας (348 π.Χ.) καὶ μετ' αὐτὴν πολλὰς πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τοῦ Αίγαλου πελάγους. Μετὰ ταῦτα, πάλιν προσελήθεις ὑπὸ τῶν Θηβαίων, οἱ δόποιοι ἐξηκολούθουν πολεμοῦντες τοὺς Φωκεῖς, ἐπροχώρησε διὰ τῶν Θερμοπυλῶν εἰς τὴν Φωκίδα καὶ ἀφοῦ ἐκυρίευσεν αὐτήν, συνεκάλεσε τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, κατὰ τὸ δόποιον ἀπεφρασίσθη νὰ καταχρημνισθῶσιν αἱ πόλεις τῆς Φωκίδος καὶ διατκορπισθῶσιν οἱ κατοικοὶ αὐτῶν εἰς μικρὰ χωρία, νὰ πληρώνωσιν οἱ Φωκεῖς κατ' ἔτος ἐξήκοντα τάλαντα ὑπὲρ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, αἱ δὲ δύο ψῆφοι, τὰς ὄποιας εἶχον οὗτοι εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Φίλιππον.

Ἀκολούθως ὁ Φίλιππος ἔπλευσεν εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡλευθέρωσε τοὺς Ἀρκάδας καὶ τοὺς Μεσσηνίους ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῆς Σπάρτης· ἐπροχώρησεν ἀκο-

λούθως διὰ τῆς Θράκης μέχρι τοῦ Αἴμου, δτε ἔκτισε καὶ τὴν Φιλιππούπολιν. Ἔπειτα ἡθέλησε νὰ κυριεύσῃ τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον, ἀποικίας τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι διώκοντες συμμάχους γησιώτας, ἐπεμψάντες τοὺς Καρπαθίους πολιούχους στόλον καὶ πολυάριθμον στρατὸν καὶ ἡνάγκησαν αὐτὸν γὰρ συνάψῃ εἰρήνην μετ' αὐτῶν. Μετά τινα διώκοντες τὸν Φιλιπποῦ, κατηγόρησεν εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον τοὺς Λοχρούς τῆς Ἀμφίστης, δτι ἐκαλλιέργησαν ιερὰν χώραν τῶν Δελφῶν. Τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον κατὰ συμβουλὴν τοῦ Αἰσχύνου ἀνέθεσεν εἰς τὸν Φιλιπποῦ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Λοχρούς. Οὗτος λοιπὸν πλεύσας εἰς Λοχρίδα, ἐκυρίευσε τὴν Ἀμφίστην καὶ κατόπιν τὴν Ελάτειαν, ὅπόθεν εὔκολως πλέον ἥδυνθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βοιωτίαν.

Οτανοὶ Ἀθηναῖοι ἔμαθον τοῦτο, ἐφοβήθησαν, ὃ δὲ ῥήτωρ Δημοσθένης, ὃ διοῖος ἦτο δειγός ἀντίπαλος τοῦ Φιλιπποῦ καὶ κατεπολέμει τὸ σχέδιά του, ἐκάλεσε τὰς δύο πόλεις, τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς Θήρας, διὰ τὸ ἐναθώσει κατ' αὐτοῦ. Μετ' οὐλίγον οἱ στρατοὶ τῶν συμμάχων καὶ τοῦ Φιλιπποῦ συνηντήθησαν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Χαιρωνείας. Ἐκεῖ συνεκροτήθη μάχη, κατὰ τὴν ἀποίαν ἐνικήθησαν οἱ σύμμαχοι καὶ ἐφονεύθησαν περὶ τοὺς 1000 ἐκ τῶν Ἀθηναίων καὶ περὶ τὰς 2000 ἄγχυμαλωτίσθησαν. Εἰς τὴν μάχην ταῦτην, ἦτις ὑπῆρχε τὸ προσόμιον τῆς πτώσεως ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβε μέρος καὶ ὁ οὗτος τοῦ Φιλιπποῦ Ἀλέξανδρος, ὃ διοῖος ὅρμησε κατὰ τοῦ ιεροῦ λόχου τῶν Θηραίων καὶ κατέστρεψεν αὐτὸν ἐντελῶς (338 π. Χ.).

Ο Φίλιππος ἐφάνη πολὺ γενναῖος πρὸς τοὺς ἡττηθέντας, περιορισθεὶς μόνον νὰ θέσῃ φρουρούς εἰς Θήβας, Θερμοπύλας, Ἀκαρνανίαν καὶ Κόρινθον. "Οτε δὲ κατόπιν παρεκινεῖτο νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους, διότι οὗτοι ἔξήγειρον ἐναντίον αὐτοῦ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, εἶπε· «Δέν εἰναι εὐχρεστον εἰς τοὺς θεούς, νὰ καταστρέψω τὸ θέατρον τοῦτο τῆς δόξης, ἐγὼ, δοτις ἐργάζομαι ὑπέρ αὐτῆς». Ἀπέλυσε μάλιστα καὶ τοὺς Ἀθηναίους αἰχμαλώτους ἃνευ λύτρων, ἀποδεῖξας οὕτω ὅτι τοὺς σοφοὺς καὶ φιλοπάτριδας καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἔχθροι γνωρίζουσι νὰ σέβωνται καὶ τιμῶσιν.

Αφοῦ ὁ Φίλιππος διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης ἔγεινε κύριος τῆς Ἑλλάδος, ἀφῆκεν ἐλευθέρας τὰς πόλεις αὐτῆς νὰ ἔχωσι τὸ πολίτευμα, τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν καὶ κατέστησεν οὕτω μίαν μεγάλην ὁμοσπονδίαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ. Ἐπιτάχ ἐκάλεσεν ἀντιπροσώπους ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἐν Κορίνθῳ, ὅπου ἀπεφασίσθη κοινὴ ἐκστρατεία κατὰ τῶν Περσῶν. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο μόνον ἡ Σπάρτη δὲν ἔλαβε μέρος. Ο Φίλιππος ἀνηγορεύθη στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔκανονίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν, ὅπους θὰ ἔδιδεν ἐκάστη πόλις. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησσάζει ὁ καρρὸς τῆς ἐκστρατείας, ἔδολοφονήθη ἐν μέσῳ τῶν ἑορτῶν, τὰς δόποιας ἔδιδεν ἐπὶ τοῖς γάμοις τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Κλεοπάτρας ὑπὸ τοιούτων τῶν σωματοφυλάκων του εἰς ἥλικαν 46 ἔτῶν (336 π. Χ.).

Αλέξανδρος ὁ Μέγας.

Ο Αλέξανδρος ἦτο μὲν τοῦ Φίλιππου καὶ τῆς Ὀλυμπιάδος καὶ διεδέχθη τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰκοσαετής τὴν ἥλι-

κλαν. Ἐνῷ ἀκόμη ήτο παιδίον, ἔδειξεν ἔξοχα προτερήματα. Όσάκις ὁ πατέρας του ἐκέρδιζε νίκην τινά, ἐλυπεῖτο μᾶλλον, διότι, ως ἔλεγε, δὲν θὰ ἀφίνει εἰς αὐτὸν ὁ πατέρας του νὰ πράξῃ καὶ ἐν ἑιδοῖσον ἕργον. Ἐτυχεν ἀμέστης ἀνατροφῆς, διότι εἶχεν ἄριστον παιδαγωγόν, τὸν Λεωνίδαν, συγγενῆ τῆς μητρός του, καὶ ἔξεπαιδεύθη ὑπὸ τοῦ μεγίστου φίλοσόφου Ἀριστοτέλους, τὸν ὅποιον ἐτίμει καὶ ἡγάπει πολύ. Οἱ Ἀριστοτέλης ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὸν ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ παντὸς μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ ἔργου. Οὗτος κατέστησε τὸν μαθητήν του λίχν εὔγενην καὶ μεγαλέφρονα. Διὰ τοῦτο ἔλεγε πάντοτε περὶ αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος: «Ἐὰν εἰς τὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὸ ζῆν, εἰς τὸν διδάσκαλόν μου χρεωστῶ τὸ εῦ ζῆν». Ἐξ ὅλων τῶν βιβλίων προετίμει ν' ἀναγινώσκῃ τὴν Ἰλιάδα τοῦ ὘μήρου καὶ ἔξ ὅλων τῶν ἡρώων αὐτῆς ἐθαύμαζε πρὸ πάντων τὸν Ἀχιλλέα, πρὸς τὸν ὅποιον ἤθελε νὰ ἔξομοιωθῇ. Νεώτατος ἔτι, δέκα καὶ ἔξ ἔτῶν, ὑπεδέχθη ἐν ἀπίστῳ τοῦ πατρός του πρέσβεις τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, οἱ δόποιοι ἐθαύμασαν τὴν πολιτείαν αὐτοῦ σύνεσιν. Εἰς ἥλικεν δὲ δέκα ὅτε ἔτῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῆς Χαιρωνείας, κατὰ τὴν ὄποιαν μετὰ μεγάλης τόλμης ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Ἱεροῦ λόχου τῶν Θηβαίων καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἤθελησαν ν' ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς κυριαρχίας, διότι ἐνδικίζον, ὅτι οὐδὲν εἶχον νὰ φοβηθῶσι παρὰ τοῦ ἀνηλίκου ἡγεμόνος· ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως ἐσπευσεν ἀμέσως μετὰ στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀγεύ ἀντιστάσεως ἔφθασεν εἰς Πελοπόννησον. Οἱ Ἑλληνες ἐθαύμασαν διὰ τὴν δραστηρίτητα αὐτοῦ καὶ ἤναγκάσθησαν νὰ ὑποταχθῶσιν. "Ολαι! δὲ αἱ πό-

λεις, πλὴν τῆς Σπάρτης, ἔστειλαν κατὰ πρόσκλησιν αὐτοῦ ἀντιπροσώπους εἰς Κόρινθον, διπου ἐν κοινῷ συνεδρίῳ ἀνεκηρύχθη ὁ Ἀλέξανδρος στρατηγὸς αὐτοκράτωρ εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον (335 π. Χ.).

Ἐνῷ εἱρέσκετο εἰς τὴν Κόρινθον, πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπίσημων Ἑλλήνων καὶ φιλοτέρφων μετέβησαν πρὸς ἐπίσκεψιν του. Εἰς ἐκ τῶν μὴ ἐπιτελεψιμένων αὐτὸν ἦτο καὶ ὁ Διογένης. Ὁ Διογένης ἦτο ἐι τῶν φιλοτέρφων ἐκείνων, οἱ δόποιοι κατεφρόνουν τὸν πλεῖτον καὶ ἔθεώρουν πολυτέλειαν πᾶν περιττὸν πρᾶγμα εἰς τὸν ἄνθρωπον· διὰ τοῦτο καὶ περιεργετεῖτο εἰς τὰς ἑδοὺς ἀνυπόθητος, φορῶν παλαιὸν καὶ ἐτχισμένον ἔνδυμα, κρατῶν ὁσθέδον εἰς τὴν γῆν καὶ πήρον ἐπὶ τῶν ψυχῶν· ώς κατοικεῖαν του δὲ εἶχε πεθεῖ τινά. Τοιοῦτοι φιλόσοφοι ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὡιομάζοντο Κυρίοι.

Οἱ Ἀλέξανδρος πολὺ ἐπειθύμει νὰ ἴδῃ τὸν ἄνδρα τοῦτον καὶ διὰ τοῦτο μετέβη πρὸς ἀντάμωσιν του· εὗρε δὲ αὐτὸν ἔξηπλωμένον πρὸ τοῦ θίου του καὶ ἡλιαζόμενον. «Οταν ὁ Ἀλέξανδρος εἶδε τὸν Διογένην, εἶπε πρὸς αὐτόν· «Εἴμαι Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς». «Καλῶς», ἀπαντᾷ ὁ Διογένης, «καὶ ἐγὼ εἴμαι ὁ Διογένης». «Φίλε μου», τῷ λέγει πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος, «βλέπω, διτε εἰσαι πολὺ πτωχὸς καὶ ἐπιθυμῶ νὰ πράξω καλῶν τι ὑπὲρ σοῦ. Τι ἐπ.θυμεῖς;» «Θέλω», ἀπαντᾷ ὁ φιλόσοφος, «ν' ἀποτυρθῆς ὅληγον, διότι μοῦ ἐμποδίζεις τὰς ἀντινυχίας τοῦ ἡλίου». Οἱ Ἀλέξανδρος ἔθαύμασε διὰ τὴν ἀνεξηρτησίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ εἶπε πρὸς τοὺς φίλους του· «Σᾶς βεβαιῶ, φίλοι μου, δτε, ἐὰν δὲν ἔμην Ἀλέξανδρος, θὰ ἐπειθύμουν νὰ ἡμαι Διογένης». Εκ τῆς Κορίνθου δὲ ἐπανῆλθεν εἰς Μακεδονίαν, ἔξησφάλισε τὸ κράτος του ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν γει-

τόνων λαῶν, ἐξετράτευτεν ἀκολούθως μέχρι τοῦ Δουνάβεως καὶ ἐνέπνευσεν εἰς πάντας τὸν τρόμον καὶ σεβασμὸν πρὸς τὸ δνομά του.

Ἐνῷ ποτε δὲ Ἀλέξανδρος ἐπολέμει πρὸς τοὺς Ιλλυρίους, διεδόθη εἰς τὴν Ἐλλάδα, δῆτα ἀπέθηκε. Τότε οἱ Θηβαῖοι βοηθούμενοι· ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐπολιορκηταν τὴν φρουρὰν αὐτοῦ ἐν Καδμείᾳ καὶ ἐκήρυξαν ἔκυτοὺς αὐτονόμους. Ὁ Ἀλέξανδρος, διὰς ἔμαθε τοῦτο, ἐφθιτεν εἰς τὴν Ἐλλάδα ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν καὶ ἐστρατοπέδευσε πρὸ τῶν Θηβῶν. Ἐπειδὴ δικαῖος ἦθελε νῦν ἀποφύγῃ τὴν αἰματοχυσίαν, ἐζήτησε παρὰ τῶν Θηβαίων νὰ παραδώσωσι πρὸς αὐτὸν δύο ἐκ τῶν κυριωτέρων τοῦ κινήματος. Οἱ Θηβαῖοι δικαῖος ἦρνθησαν. Γότε δὲ Ἀλέξανδρος διέταξε νὰ προσβέλωσι τὰς Θήβας. Οἱ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν μὲν μετὰ γενναιότητος, ἀλλ’ ἐπὶ τέλους ἐνικήθησαν καὶ παρεδόθησαν. Ἐξ χιλιάδες ἔξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν καὶ ὑπὲρ τὰς 30,000 ἡλικιωτάτησαν, ἡ δὲ πόλις αὐτῶν κατεστράφη. Μόνον τῆς οἰκίας τοῦ Πινδάρου ἐφείσθη δὲ Ἀλέξανδρος, ἀποδεῖξας δῆτα τοὺς μεγάλους ἄνδρες καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἔχθροι τιμῶσι καὶ σέβονται.

Οὐδὲ Ἀλέξανδρος ἐπανελθὼν εἰς τὴν πρωτεύουσάν του καὶ συμπληρώσας τὰς πολεμικὰς παρασκευάς, ἀφῆκε τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους του εἰς τὸν φίλον του Ἀντίπατρον, τὴν δὲ ἁνοίξιν τοῦ 334 π. Χ. ἐξεκίνησε διὰ τὴν Ἀσίαν, ἔχων μεθ’ ἔκυτοῦ 30000 πεζοὺς καὶ 10000 ἵππεις. Οὐ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο ὀλίγος μέν, ἀλλ’ ἀριστα διωργανωμένος, ἔχων ἐξδιχους στρατηγούς, ὃποιοι ἦσαν ὁ Παρμενίων, ὁ Φιλώτας, ὁ Κάτσιχνδρος, ὁ Ἡρκιστίων, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Περδίκας, ὁ Λυσίμαχος, ὁ Κλεετος καὶ ἄλλοι. Ἀφοῦ δὲ διῆλθε τὸν Ἐλλή-

σπουτον, ἔφθασεν εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἐτέλεσε θυσίας καὶ ἐορτὰς ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀχιλλέως ἐπειτα ἦλθε καὶ ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν Γρανικὸν ποταμόν.

Βασιλεὺς τῆς Περσίας ἦτο τότε Δαρεῖος ὁ Κοδομανός. Ὁταν δύτος ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσεν ἐναντίον του, ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ στρατὸν συνιστάμενον ἐκ 40,000 ἀνδρῶν. Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν εἰς τὰς ἔχθας τοῦ Γρανικοῦ. Ἐκεῖ συιεκροτήθη μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν κατεστράφη ὁ Περσικὸς στρατός. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην παρ' ὀλίγον νὰ φονευθῇ καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, διέτει εἰς τῶν Περσῶν στρατηγῶν ἐκτύπησεν αὐτὸν διὰ μαχαίρας εἰς τὴν κεφαλὴν τόσῳ δυνατᾷ, ὥστε ἡ περικεφαλαία του ἐσχίσθη. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐστράφη ἀμέσως καὶ ἔφοιτεσε τὸν Πέρσην ἄλλος τις Πέρσης ἡτοιμάζετο νὰ κτυπήσῃ αὐτόν· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Κλείτος ἔκοψε τὸν βραχίονα τοῦ Πέρσου καὶ τοιουτορόπως ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ Ἀλέξανδρου.

Μετὰ τὴν ἐν Γρανικῷ μάχην ὅλαι αἱ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπετάγησαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον. Προχωρῶν· δὲ νικηφόρως ἔφθασεν εἰς τὸ Γόρδιον περὶ τὸν ποταμὸν Σχυγγάριον. Ἐνταῦθα εὑρίσκετο δεσμός τις τεχνικώτατα δεδεμένος εἰς τὸν Ζυγὸν Ἱεροῦ τείνος ἀρματος, ἀφιερωθέντος εἰς τοὺς θεοὺς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μίδα. Περὶ τοῦ δεσμοῦ τούτου ὑπῆρχε παλαιός τις χρησμός, κατὰ τὸν ὅποιον θὰ ἐγίνετο βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἐκεῖνος, ὃ ὅποιος ἦθελε λύση αὐτὸν. Ὁ Ἀλέξανδρος προσεπάθησε νὰ λύσῃ τὸν δεσμόν, ἀλλὰ δὲν ἤδυνθη. Ἐσυρε τότε τὸ ξίφος καὶ ἔκιψεν αὐτόν, εἰπών, ὅτι διὰ τοῦ ξίφους θὰ ἐγίνετο κύριος τῆς Ἀσίας.

Ἐκ τοῦ Γορδίου ὁ Ἀλέξανδρος ἔφθασεν εἰς Ταρσόν. Ἐκεῖ κάθιδρος ἐλούσθη εἰς τὰ ψυχρὰ ὅδατα τοῦ Κύδνου καὶ ἡσθένησεν ἐκ πυρετοῦ ἐπικινδύνως. Ἐκ τῶν ἱατρῶν οὐδεὶς ἀνελάμβανε τὴν εὔθυνην τῆς θερχπείας του, διότι ἐφοβοῦντο· μόνον ὁ ἱατρὸς αὐτοῦ Φίλιππος διὰ δραστικοῦ φάρμακου ἔσωσεν αὐτόν. Καθ' ḥν ὅμως ὥρχν παρεσκεύαζεν οὗτος τὸ φάρμακον, κατηγόροσαν αὐτὸν δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ἔμελλε νὰ τὸν δηλητηρίασῃ, διότι ἐδωροδοκήθη ὑπὸ τῶν Περσῶν. Οἱ Ἀλέξανδρος ὅμως εἶχε μεγάλην ἐμπιστοσύνην πρὸς αὐτόν· διὰ τοῦτο, ὅτε ὁ Φίλιππος ἐπαρουσίασε πρὸς αὐτὸν τὸ φάρμακον διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ἔλαβε καὶ ἔπιεν αὐτό, διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Φίλιππον. Εὔτυχῶς μετά τινας ἡμέρας ὁ Ἀλέξανδρος ἀγέρρωτε καὶ ἔφάνη πρὸς τοὺς στρατιώτας του, οἱ ὅποιοι ἔχαρσαν πολύ. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δαρεῖος συνήθροισε περὶ τὰς 600,000 στρατοῦ καὶ ἐκεῖ ησεν αὐτοπροσώπως κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Οὗτος μαθὼν τοῦτο ἔσπευσε κατὰ τοῦ Δαρείου καὶ συγήντησεν αὐτὸν παρὰ τὴν Ἰσσόν. Ἐκεῖ εἴς τινα πεδιάδα συνήθη μεγάλη μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπωλέσθησαν ἐκατέν τερίπου χιλιάδες Περσῶν. Οἱ Δαρεῖος τότε ἀφήνει τὸ ἄρμα καὶ τὴν σκηνὴν του, ἐντὸς τῆς ὁποίας εύρισκοντο ἡ μήτηρ, ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του καὶ τρέπεται ἐντρομος εἰς φυγὴν, τὸ δὲ παράδειγμά του ἐμιμήθη καὶ ὁ στρατός του. Οἱ Ἀλέξανδρος ἐπεσκέφθη τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δαρείου, παρηγόρησεν αὐτὴν καὶ διέταξε ν' ἀποδίδωνται εἰς αὐτὴν βχσιλικαὶ τιμαὶ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος ἔξηκολούθησε τὴν πορείαν του κατὰ μῆκος τῆς παρχλίας τῆς Φοινίκης καὶ ἐκυρίευσεν ἀμφιχνητεῖ ὅλας τὰς πόλεις αὐτῆς, πλὴν τῆς Τύρου, τὴν ὁποίαν

μόλις μετὰ ἐπτάμηνον πολιορκίαν ἔκυρευσε καὶ κατέστρεψεν ἀφοῦ δὲ ἔκυρευσε καὶ τὴν Γάζαν ἐπορεύθη εἰς τὴν Τερουσαλήμ, ὅπου ἐπεσκέφθη τὸν ναὸν αὐτῆς καὶ ἐτίμησε διὰ πολλοῦ σεβασμοῦ τὸν μέγιστον ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων. Ἐκεῖθεν ἐπορεύθη ἀνενόχλητος εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἔκτισε τὴν πόλιν Ἀλεξάνδρειαν, ἣντις μετ' οὐ πολὺ ἐγένετο τὸ κέντρον ἐμπορίου μεταξὺ Ἀσίας καὶ Ἑλλάδος (331 π.Χ.). Προχωρήσας δὲ εἰς τὴν Διοικήτην ἔρημον ἐπεσκέφθη τὸ μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἀμυντοκός, τοῦ ὄποιου οἱ λερεῖς ὠνματαν αὐτὸν υἱὸν τοῦ Διός.

Ἀκολούθως ὁ Ἀλεξανδρος ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἐκεῖ ἔμαθεν, ὅτι ὁ Δαρεῖος συνήθοροιζεν εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτῆς ὅλας τὰς δυάμεις αὐτοῦ, διὰ νὰ δοκιμάσῃ καὶ πάλιν τὴν τύχην τῶν δπλων. Περὶ τὸ ἔν ἑκατομμύριον στρατοῦ καὶ 300 δρεπανοφόρα ἄρματα μετὰ δέκα πέντε ἐλεφάντων ἀνέμενον τὸν Ἀλεξανδρον πλησίον εἰς τὰ Γαυγάμηλα. Ο Ἀλέ-

Δρεπανοφόρον ἄρμα.

ξανδρος λαθὼν ἐπικουρίας διέβη τὸν Εύφρατην ποταμὸν μετὰ 40,000 πεζῶν καὶ 7,000 ἵππεων. Οταν τὰ δύο στρατεύματα συνηντήθησαν, ἡ μάχη ἤρχισε πεισματωδεστάτη. Τὰ δρεπανοφόρα ἄρματα τοῦ Δαρείου ἐμειναν ἀχροττα, διότι τραχυμάτιζόμενοι οἱ ἵπποι αὐτῶν ἐφοβίζοντο, ἡ δὲ Μακεδονικὴ φάλαγξ διέσπειρε τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς τάξεις τοῦ Περσι-

κοῦ στρατοῦ. Ὁ Δαρεῖος, δοτις εὑρίσκετο εἰς τὸ κέντρον, βλέπων τὸν Ἀλέξανδρον ἐπερχόμενον κατ' αὐτοῦ, ἐτράπη εἰς φυγὴν τοῦτον δὲ ἀκολούθησε καὶ ὁ στρατός του. Ὁ Ἀλέξανδρος κατέδιωξεν αὐτὸν πρὸς τὰ μέρη τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἀλλ' ἔμαθε μιτ' ὄλγον, διὰ σατράπης τις ὀνομαζόμενος Βῆσσος φονεύσας αὐτὸν ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ὁ Ἀλέξανδρος εὗρὼν τὸν νεκρὸν τοῦ Δαρείου διέταξε νὰ φέρωσι καὶ φάψωσιν αὐτὸν εἰς τοὺς βασιλικοὺς τάφους τῆς Περσεπόλεως, τὸν δὲ Βῆσσον συλλαβὼν κατόπιν, ἀφοῦ ἀπέκοψε τὰ ωτά, τὸν παρέδωκεν εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἀδελφῶν τοῦ Δαρείου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δαρείου ὁ Ἀλέξανδρος κατέλυσε τὸ Περσικὸν κράτος καὶ προχωρήσας περαιτέρω ἰδρυσε τρεῖς μεγάλας πόλεις, αἱ ἴποικι ὡνομάσθησαν ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ Ἀλεξανδρεῖαι (σημερινὴ Χεράτη, Κανδαχάρη, Καβούλ). Εἰς Σογδιανὴν δὲ εὑρίσκομενος ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ σατράπου αὐτῆς Ροξάνην. Κατόπιν ἐξεστράτευσε καὶ κατὰ τῆς Ἰνδικῆς, ἡ ὅποια ἐθεωρεῖτο τότε τὸ ἄκρον τῆς γῆς· εἶχε δὲ σκοπὸν νὰ προχωρήσῃ καὶ ἔτε περαιτέρω, ἀλλ' ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἤρνθη νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ τοιουτορέπως ἦναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ (326 π. X.). Μέρος λοιπὸν τοῦ στρατοῦ ἐπειψε διὰ θαλάσσης εἰς τὰς ἑκθολάς τοῦ Πασιτίγρητος αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ ὑπολοίπου ἐπέστρεψε διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Γεδρωσίας καὶ ἐφθασιν εἰς τὴν Βεβύλωνα. Ἐκεῖ δὲ εὑρίσκομενος ἥσθενησε βαρέως ἐκ τῶν πολλῶν κόπων καὶ ἀπέθανε κατὰ Ιούνιον (323 π. X.) εἰς ἥλικαν 33 ἔτῶν, ἀφοῦ ἐβασίλευσε δέκα τρία περίπου ἔτη, κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο

ἔκαμε τοσαῦτα καταρθώματα, τὰ ὅποια οὐδεὶς κατὰ τοὺς
χρόνους ἐκείνους ἡδυγήθη νὰ πράξῃ. Τούτου δὲ ἔνεκα ἐπωνο-
μάσθη καὶ **Μέγας**.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΤΕΥΧΟΥΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000012962

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής